

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำชี้แจงในการปริวรรต, หลักเกณฑ์ในการปริวรรต,

ตัวอย่างอักษรขอมและการปริวรรต

คำชี้แจงในการปริวรรต

ต้นฉบับเรื่อง มาลัยสูตร ฉบับหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี เลขที่ จป.บ. ๒๔๓/๑ - ๕ จารด้วยตัวอักษรขอม ภาษาบาลีและภาษาไทย ประพันธ์เป็นสำนวนเทศน์ ปรากฏวิชันนา มีจำนวน ๕ ผูก คือ ผูกที่ ๑ พระมาลัยสนทนากับด้วยพระอินทราธิราช (เป็นสำนวนพูดของพระมาลัย) ผูกที่ ๒ คำพระยายมสนทนากับพระมาลัย (เป็นสำนวนพูดของพระยายมราช) ผูกที่ ๓ คำกระทาศายสนทนากับพระมาลัย (เป็นสำนวนพูดของกระทาศาย) ผูกที่ ๔ คำพระอินทร์สนทนากับพระมาลัย (เป็นสำนวนพูดของพระอินทร์) และผูกที่ ๕ คำพระศรีอาริย์สนทนากับด้วยพระมาลัย (เป็นสำนวนพูดของพระศรีอาริย์เมตไตรย) ซึ่งต้นฉบับทั้ง ๕ ผูกนี้ จะใช้เทศน์แบบ ๓ ธรรมาสน์ ทั้งนี้เพราะที่หน้าปกของต้นฉบับผูกที่ ๑ เขียนชี้แจงว่า "สร้างเมื่อพุทธศักราชล่วงได้ ๒๔๖๒ พรรษา จ้างข้าพเจ้า นายเจรจาร (นายเจรเขียนจาร) ๒๕ ลาน รวมเป็นหนังสือ ๕ ผูกด้วยกัน เทศน์ ๓ ที่ (เทศน์ ๓ ธรรมาสน์)" ดังนั้นจึงต้องมีพระภิกษุรูปหนึ่งเทศน์ ๑ ผูก (เทศน์เฉพาะสำนวนพระมาลัย) ส่วนพระภิกษุอีก ๒ รูป จะต้องเทศน์รูปละ ๒ ผูก คือเทศน์สำนวนพระยายมหรือกระทาศายครั้งหนึ่ง เมื่อเทศน์จบแล้วก็ต้องเทศน์สำนวนพระอินทร์หรือพระศรีอาริย์อีกครั้งหนึ่งด้วย

หากพิจารณาเฉพาะด้านเนื้อความแล้ว จะเห็นได้ว่าเรื่อง มาลัยสูตรนี้ อาจเทศน์เพียง ๒ ธรรมาสน์ก็ได้ นั่นคือ พระภิกษุรูปที่ ๑ เทศน์แทนที่พระมาลัยอย่างเดียว ส่วนพระภิกษุอีกรูปหนึ่งเทศน์แทนที่พระยายม กระทาศาย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ หรืออาจใช้เทศน์ ๕ ธรรมาสน์ก็ได้ กล่าวคือ เวลาเทศน์ใช้พระภิกษุทั้งสิ้น ๕ รูปเทศน์แทนที่พระมาลัย พระยายม กระทาศาย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ ตามลำดับ

เนื่องจากต้นฉบับ มาลัยสูตร เป็นสำนวนเทศน์ปรากฏวิชันนา โดยแยกสำนวนพูดของพระมาลัย พระยายม กระทาศาย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ ออกจากกัน รวมเป็น ๕ ผูก ดังนั้นการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะรักษารูปแบบของต้นฉบับไว้ให้มากที่สุดนั่นคือ ปริวรรตอักษรขอมมาเป็นอักษรวิเชียรปัจจุบันโดยแยกอิสระจากกันทั้ง ๕ ผูกตามลำดับเหมือนในต้นฉบับโบราณ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะสร้างความยุ่งยากลำบากให้กับผู้อ่านที่จะลำดับเนื้อเรื่องตามเจตน์จำนงของผู้ประพันธ์ ในที่นี้ผู้ปริวรรตได้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถลำดับเรื่องง่ายขึ้นด้วยการเขียนหมายเลขกำกับไว้ทุกตอนของทุกผูกที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ในผูกที่ ๑ เขียนท้ายข้อความว่า ๒/๑ แสดงว่าให้ไปอ่านต่อผูกที่ ๒ ตอนที่ ๑ ซึ่งมีหมายเลขเขียนกำกับไว้ตรงกันในตอนต้นข้อความคือ ๒/๑

หลักเกณฑ์ในการปริวรรต

การปริวรรตอักษรขอมที่เป็นเนื้อเรื่อง จะปริวรรตจากอักษรขอมภาษาไทยให้เป็นอักษร
ภาษาไทย โดยยึดหลักเกณฑ์ในการปริวรรตดังนี้

๑. ต้นฉบับเขียนด้วยอักษรวิธแบบโบราณ จึงมีการสะกดการันต์ต่างไปจากคำภาษา
ไทยปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจะเขียนตามอักษรวิธไทยปัจจุบัน โดยยึดพจนานุกรมฉบับราช
บัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นเกณฑ์ในการเขียน เช่น

ព្រះឥន្ទ្រវរ្ម័ន ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន

อักษรวิธในต้นฉบับ : พระอินทร์ให้การปฏิเสศล่อนหลุดไปแท้ รูปจะลงไล่ดูให้รู้แน่
พระอินทร์ซึ่งแก้ตัวไม่มัวหมอง

อักษรวิธไทยปัจจุบัน : พระอินทร์ให้การปฏิเสศล่อนหลุดไปได้ รูปจะลงไล่ดูให้รู้แน่
พระอินทร์ซึ่งแก้ตัวไม่มัวหมอง

๒. คำใดที่เป็นภาษาพูด และ/หรือคำโบราณ ผู้วิจัยจะรักษารูปแบบการเขียนเหมือน
ในต้นฉบับ และจะทำเชิงอรรถอธิบายความไว้ เช่น

តិញ	ตะพาน (ปาก)	ปริวรรตเป็น	ตะพาน หมายถึง สะพาน
ក្រវត់	กรวด (ปาก)	ปริวรรตเป็น	กรวด หมายถึง ตรวจ
ខ្នើ	เข้า (ใบ)	ปริวรรตเป็น	เข้า หมายถึง ข้าว
ចេល	ทะเล (ใบ)	ปริวรรตเป็น	ทะเล หมายถึง ทะเล

๓. คำใดในต้นฉบับที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ ผู้วิจัยจะปริวรรตคำนั้นให้ตรงกับรูป
วรรณยุกต์ของคำในปัจจุบัน เพื่อให้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น

មែ	ไม	ปริวรรตเป็น	ไม
ម៉្លង	มัน	ปริวรรตเป็น	มัน
តោវៃ	เทาไร	ปริวรรตเป็น	เทาไร

๔. คำใดที่ใช้เครื่องหมายมุสิกทนต์หรือพันหนู (") กำกับ ผู้วิจัยจะปริวรรตคำนั้นให้อยู่ในรูปคำปัจจุบัน ได้แก่

เคี้ยว	คอย	ปริวรรตเป็น	ค้อย
--------	-----	-------------	------

๕. คำใดในต้นฉบับที่สะกดด้วยสระใด เมื่อปริวรรตจะเขียนรูปสระให้ตรงกับอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น

ไธ	ไธ	ปริวรรตเป็น	ไธ
ไทร	ไทร	ปริวรรตเป็น	ไทร

๖. คำว่า “พระมาลัย” ในต้นฉบับมีวิธีเขียนหลายแบบ ผู้วิจัยจะปริวรรตคำนี้โดยแก้ไขการสะกดการันต์ให้ตรงกัน คือ

พระมาลัย	พระมาลัย	ปริวรรตเป็น	พระมาลัย
พระมาลัย	พระมาลัย	ปริวรรตเป็น	พระมาลัย
พระมาลัย	พระมาลัย	ปริวรรตเป็น	พระมาลัย
พระมาลัย	พระมาลัย	ปริวรรตเป็น	พระมาลัย

๗. คำใดที่ต้องการอธิบายความหรือความหมายเพิ่มเติมไปจากต้นฉบับ ผู้วิจัยจะทำเชิงอรรถอธิบายความไว้

๘. คำใดอ่านแล้วไม่เข้าใจความ ผู้วิจัยจะปริวรรตไปตามต้นฉบับลายมือ แล้วทำเชิงอรรถสันนิษฐานไว้

๙. ถ้าคำใดในต้นฉบับเขียนไม่สมบูรณ์หรือตกหล่น จนทำให้ขาดความไป ผู้วิจัยจะเพิ่มเติมคำที่ขาดหายไปเพื่อให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ โดยจะใส่ไว้ในเครื่องหมายขลิทิต ()

๑๐. หากเนื้อเรื่องบางส่วนในต้นฉบับขาดหายไป ผู้วิจัยจะเขียนว่า (...ขาดหาย...) กำกับไว้

๑๑. ถ้าคำใดในต้นฉบับไม่ชัดเจนเลือนรางจนอ่านไม่ได้ ผู้วิจัยจะเขียนว่า (...ชำรุด...) กำกับไว้

๑๒. ความตอนที่ เป็นคาถาบาลี ถ้าคำใดเขียนไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจะยึดรูปแบบการเขียนตามต้นฉบับ โดยไม่แก้ไขให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์บาลีปัจจุบัน

คำจารึก

เบนคนจนรตมีสี่สรวู้เอนกวรรณเทพบุตรไม่ได้ โยมมีความลอายนักหนา
 แก่เทพบุตรเทพธิดา โยมจนรตมีอย่างนี้จว่า
 โยมกล้าวมูสาวาทอย่าง
 ไรผู้เป็นเจ้า ฯ อ้อท่านเบนองค์พระอรหันต์
 ชินาสพ ยิ่งกว่านี้ร้อยเท่าพันทวี
 ท่านก็ลอรู้ตลอดหมด พระผู้เป็นเจ้าก็
 บรภาฏว่าไมบดไมเบนมูสาวาท แก่ล้ง
 บรภาศไล่เล่นลองดูคู่เปล่า พระผู้เป็นเจ้า ฯ
 สิลสุราเมไร โยมรักษาค่องไส
 จนไต้ชี ไต้เบนที่เจ้าพระยาเจ้าฟ้าเจ้าสวรรค์
 โยมรักษามันละผู้เบนเจ้า ฯ
 ไม่เบนอย่างนั้นดอกโยมไมกินโยมไมจับโยม
 ไม่ไ้รับน้ำสุรามาดอกผู้เบนเจ้า
 โยมไมไ้ปิดบังอำพรางไว้อย่างสงไสไปเลย
 ไม่ต้องการ หรือจะสืบสวนทวน
 พยานให้กาลไปตามเรื่อง ถึงโรงสารบ้าน
 เมืองเรื่องไหน ๆ เขากับพระมาลัย
 ทั้งนั้นแหละ ฯ แก่ล้งพูดจาวาค่อนแคะและ
 เล้มเล่นเปล่า ๆ จะเอากันอย่างไร
 ก็เอาเข้าผู้เบนเจ้า ฯ

คำอ่านปัจจุบัน

เป็นคนจนรตมีสี่สรวู้เอนกวรรณเทพบุตรไม่ได้ โยมมีความลอายนักหนา
 แก่เทพบุตรเทพธิดา โยมจนรตมีอย่างนี้จะ
 ว่าโยมกล้าวมูสาวาทอย่าง
 ไรผู้เป็นเจ้า ฯ อ้อท่านเป็นองค์พระอรหันต์
 ชินาสพ ยิ่งกว่านี้ร้อยเท่าพันทวี
 ท่านก็ลอรู้ตลอดหมด พระผู้เป็นเจ้าก็
 บรภาฏว่าไมบดไมเบนมูสาวาท แก่ล้ง
 บรภาศไล่เล่นลองดูคู่เปล่า พระผู้เป็นเจ้า ฯ
 สิลสุราเมรัย โยมรักษาค่องไส
 จนไต้ชี ไต้เบนที่เจ้าพระยาเจ้าฟ้าเจ้าสวรรค์
 โยมรักษามันละ พระผู้เป็นเจ้า ฯ
 ไม่เป็นอย่างนั้นดอกโยมไมกินโยมไมจับโยม
 ไม่ไ้รับน้ำสุรามาดอกผู้เป็นเจ้า
 โยมไมไ้ปิดบังอำพรางไว้อย่างสงไสไปเลย
 ไม่ต้องการ หรือจะสืบสวนทวน
 พยานให้การไปตามเรื่อง ถึงโรงศาลบ้าน
 เมืองเรื่องไหน ๆ เขากับพระมาลัย
 ทั้งนั้นแหละ ฯ แก่ล้งพูดจาวาค่อนแคะและ
 เล้มเล่นเปล่า ๆ จะเอากันอย่างไร
 ก็เอาเข้าผู้เป็นเจ้า ฯ

ภาคผนวก ข

วรรณกรรมเรื่องมัลลยสูตร

ปริวรรตจากอักษรขอมเป็นอักษรและอักขรวิธีภาษาไทย

พระมาลัยสนทนากับด้วยพระอินทราธิราช ผูก ๑

๗ อติเต คามภปณิธิเป เอโก มาเลชยุ เทวเถโรนาม มหิทธิโก มหานุภาโว
อโหสิ โส กมุโขคาม์ อุปนิสสุสาย โรชนปเทปติ วสุตติติ ๗

อาตมาภาพผู้สมมุติแทนพฤติ^{*}พระมาลัยอรหันต์ จะรับทานวิสาขนาไปพอเป็นใจความ
ตามพระบาลีว่า อติเต กาเล ในอดีตกาลนานมา ครั้งเมื่อพระพุทธศาสนากาลล่วงได้ ๒๒๐ ปี
ยังมีเศษ กิร ดังได้สดับเหตุ ในขอบเขตประเทศเกาะลังกา ยังมีพระมหาเถรองค์หนึ่ง บรรลุถึง
พระอรหันต์ มีนามกรแจ้งชัดชัดเจน ชื่อพระอรหันต์มาลัยเทวเถร ท่านอาศัยอยู่ในขอบเขตบริเวณ
โรชนบท ประกอบไปด้วยพระเกียรติยศปรากฏทั่วทิศ ท่านเที่ยวโคจรภิกขาจาร ในบ้าน
กัมโภชเที่ยวโปรดสัตว์ พอเป็นยาปรมัตต์บำบัดกาย ถือตามเยี่ยงอย่างทางพระชินสีห์สงฆมา
มหาปณฺญ มีปัญญานาแน่น ไม่คลอนแคลนพลังพลาดฉลาดล้ำ เจริญด้วยคำไม่ยุ่งหยาบ
สุนทรภาพผ่องใส สำนวณจิตสำรวมกายไม่ไหวโคลง ทอดจักษุแลลงไปในช่วงแอก ไม่ไวเวออกแวก
แตกซ่างทางพระสงฆ์ ทั้งรูปกายทรวดทรงก็สดใสไพโรจน์ สมนุตามนโส ถือเสลกสันโดยเที่ยว
โปรดสัตว์ ประพฤติอยู่ในสิกขาจริยวัตร มัธยัสถ์โดยละเอียดไม่เกียจคร้าน เหมือนหนึ่งองค์
พระโมคคัลลานญาณอย่างเดียวกัน ท่านอุตสาหะไปโปรดสัตว์ในนรกแลสวรรค์นั้นเนื่อง ๆ ตั้ง
พระทัยจะปลดเปลื้องเครื่องจำจอง ที่ข้องขัดสัตว์นรกให้ลွ้งหลุด มีความกรุณาเมตตาสัตว์เป็นที่
สุด เหมือนหนึ่งบุตรในอุทร เมื่อพระผู้เป็นเจ้าของบพจรลงไปในนรก มหาปทุมม อันว่าดอกปทุม
ชาติอันโตใหญ่เท่าจักรวาล ก็ปรากฏผุดขึ้นมารองรับเบื้องพระบาท พระผู้เป็นเจ้าก็ลิ้นลาศเลื่อนลง
ไปไม่ช้านาน ประมาณลัดนิ้วมือหนึ่ง กับบรรลุถึงนรกใหญ่ พระผู้เป็นเจ้าก็มีมิตผนให้ ดับไฟม้วย
มอดหมดไม่มี เปลวอัคคีก็สูญหาย หม้อเหล็กถูกใหญ่ที่ต้มสัตว์ ก็วิบัติแตกแยกยุ่ยเป็นผุยผง
หม้อไม้จิ้งก็โค่นหักพังลงแหลกเป็นธุลี ภูเขาไฟโตใหญ่เท่าศรี ก็โค่นหักกระจัดกระจาย รสชาติที่
แสนร้อนก็เหือดหาย กลับกลายเป็นรสหวาน สัตว์นรกทั้งหลายได้รับประทาน ก็ชื่นบานสำราญใจ
เป็นทั้งนี้ก็ได้ด้วยอำนาจบาปบุญ เจ้าพระคุณมาลัย เถร ทิสฺวา กูโต สัตว์นรกทั้งหลาย
ได้ทัศนากาเหิน พระมหาเถรมาลัย ก็ชวนกันร้องให้วิงวอนถวายนมัสการ กราบกรานอัญชลี
บนนิ้วเหนือเกสี แล้วทูลถามว่า อาคจฺจถ พระผู้เป็นเจ้ามาแต่ไหน พระอรหันต์มาลัยท่านบอก
ไปว่า เรามาแต่มนุษย์โลก มาเพื่อจะดับความทุกข์โศก ของสัตว์นรกให้สูญหาย ดีแล้วเจ้าพระคุณ
ขอบใจ โตใหญ่เหลือประมาณ เจ้าพระคุณโปรดด้วย ช่วยนำข่าวสารกระหม่อมฉัน ไปบอกแก่
บิดามารดาญาติกาโลหิตมิตรสหาย ขึ้นชื่อว่าการทำงานบาปหยาบคาย อย่างมุ่งหมายกระทำเลย

* พฤติ = ประพฤติ

กระหม่อมฉันได้มาเสวยซึ่งความทุกข์เวทนาแสนสาหัส มีแต่ความทุกข์โทมนัสคัดค้านแสนทวิให้เขชักชวนกันประพาศแต่ความดี หมั่นรักษาศีลบริจาคทาน สดับธรรมให้รำไป หน่วงเหนี่ยวเอาคุณพระรัตนตรัยไว้เป็นที่พึ่ง แล้วให้หล่อหลั่งน้ำทักษิโณทก ให้ตกถึงกระหม่อมฉัน ให้เขชักชวนกันหมั่นทำบุญตักบาตร อย่าให้ขาดได้ พระผู้เป็นเจ้าเร่งจดจำนำเอาไป ชี้แจงแก่หมู่ญาติ กระหม่อมฉันให้จงได้

เถโร ส่วนพระอรหันต์มาลัยได้สดับสำเนียง เสียงสัตว์นรกร้องถึงหมู่ญาติ พระผู้เป็นเจ้าก็หวั่นหวาดสังเวชสลดใจ คิดแล้วควรเราจะเข้าไปสู่หาพระยายม ไต่ถามความทุกข์แห่งสัตว์นรก ที่มาต้องตกติดชื้อคา เครื่องพันธนาการต่าง ๆ คิดแล้วพระผู้เป็นเจ้า ก็เยื้องย่างเข้าไปสู่หาพระยายมราช มีเถรวาทวาจา เรียกหาพระยายม อยู่หรือไม่ไหนเจ้าข้า ภูเเองไวยพระยายนรก พระสมณะดอกพระยายนรก ฯ ๒/๑*

เถโร พระอรหันต์มาลัย ได้สดับคำพระยายมราชร้องอาารถนา ให้เข้ามานั่งในปรางค์ปราสาท พระผู้เป็นเจ้าก็เหาะลอยเข้ามา ในมหาประสาทของพระยายมราช พระผู้เป็นเจ้าก็เสด็จขึ้นนั่งเหนืออาสนะอันสมควร ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ ๒/๒

มหาราช ถวายพระพร รูป^๒มาแต่มนุษย์โลก ฯ ๒/๓

ถวายพระพร รูปมา มีความประสงค์จะสนทนากับมหาบพิตร และจะมาโปรดสัตว์นรกที่ต้องติดชื้อคา เครื่องพันธนาการต่าง ๆ นี่พระราชสมภารได้มาเป็นใหญ่ในยมโลก ด้วยบังคับนายนิรยบาล ให้สังหารสัตว์นรกอย่างนั้นหรือมหาบพิตร ฯ ๒/๔

ถวายพระพร สัตว์มนุษย์ทั้งหลายที่ล้มตาย บ่ายหน้ามาสู่สำนักมหาบพิตรทุกคน ฯ นั้นหรือ ฯ ๒/๕

เมื่อสัตว์ตายลงมา มหาบพิตรว่ากระไรบ้าง ฯ ๒/๖

บพิตรดักเตือนให้สติอย่างไร อธิบายออกไปให้แจ่มก่อน ฯ ๒/๗

พุทโธ มหาบพิตรช่างดีร้ายใจจนกว่า องค์อาจเสียเต็มที่ รวากับว่าไฉ่สัตว์เหล่านี้ มันทุบตีหมู่ญาติมหาบพิตร ช่างไม่มีน้ำจิตกรุณาปรานีใคร ถือว่าตัวได้เป็นใหญ่นายนรก ไม่รังรองเอามันลงไป ให้พอดตามลำพังใจ ไม่มีใครจะทำไมญ์ เอาให้มันอยู่กับที่ อย่างนี้หรือมหาบพิตร ฯ ๒/๘

บพิตรดักเตือนให้สติว่าอย่างไร อาตมายังมีความสงสัย เชิญอธิบายออกไปให้แจ่มก่อน ฯ ๒/๙

สัตว์นรกมีสติบอกว่กระไร บพิตรจึงจะปล่อยให้มันไปสวรรค์ ฯ ๒/๑๐

*ให้อ่านต่อในผูก ๒ “คำพระยายมราชสนทนากับพระมาลัย” หน้า ๒๒

^๒ รูป = คำใช้แทนตัวผู้พูด

บพิตรแก้ไขอธิบายมาในทพุต ๕ ประการ ทายกทายิกาจงจำไว้ให้มั่นในสันดาน เมื่อเราท่านตายลงไปสู่สำนักนี้ พระยายมราชท่านจะประกาศตักเตือนให้สติ เมื่อเรามีสติระลึกขึ้นมาได้ ท่านก็จะปล่อยให้เราไปสวรรค์ บพิตรเป็นใหญ่ในยมโลก นรกมีมาน้อยเท่าใดมหาบพิตร ฯ

๒/๑๑

มีหลักฐานเท่ากันหมดทั้ง ๔๕๖ ชุมหรือบพิตร ฯ ๒/๑๒

นรกใหญ่ ๘ ชุมมีหลักฐานกว้างยาวเท่าไรบพิตร ฯ ๒/๑๓

นรกใหญ่ ๘ ชุมชื่ออะไรบ้างบพิตร ฯ ๒/๑๔

นรกใหญ่ ๘ ชุมมีชื่อต่าง ๆ กัน สัญชีวนรกก็นั้นอัศจรรย์อะไร ทายกเขาอยากจะฟังดูให้รู้เรื่องในนรกทุก ๆ ชุม บพิตร ฯ ๒/๑๕

สัตว์กระทำการกรรมสิ่งใด จึงได้ไปตกสัญชีวนรก มหาบพิตร ฯ ๒/๑๖

บพิตรจะอธิบายแก้ไขในบุญกรรมของสัตว์นรก ที่จะตายตกตามกรรมของตัวได้กระทำไว้ อาตมาเข้าใจได้แล้ว แต่ได้ยินว่า บพิตรว่าคนกระทำปาณาติบาตตาย แล้วไปตกสัญชีวนรก ทนทุกข์เวทนา ๕๐๐ ปี ความชื่อนี้อาตมายังมีความสงสัยมาก เพราะคนกระทำปาณาติบาตไม่เสมอกัน บางคนทำมาก บางคนทำน้อย ก็จะต้องไปตกนรก ๕๐๐ ปีเหมือนกัน ความชื่อนี้ยังพัวพันพันเผื่อ เคลือบคลุมหุ้มห่อไม่ผ่องใส เชิญบพิตรอธิบายออกไป ให้กว้างขวางกระจ่างใจคนทั้งปวงเขาจะได้จำไว้ สัตว์ไปตกสัญชีวนรกไม่เหมือนกัน มหาบพิตร ฯ ๒/๑๗

จิ ฯ พระยายมราชฉลาดแท้ ช่างแก้ไขหลุดตัวไปได้ หาไม่จนในข้อนี้เป็นแน่ ผู้ใดทำบาปมากก็ไปทนทุกข์เวทนา ๕๐๐ ปี ผู้ใดทำบาปน้อยก็ไปตกอยู่น้อยไม่ถึง ๕๐๐ ปี เหมือนกันหมดทั้ง ๘ ชุมหรือมหาบพิตร ฯ ๒/๑๘

นรกน้อยใหญ่มากมายมิใช่น้อยถึง ๔๕๖ ชุม บพิตรควบคุมบังคับบัญชาว่าตลอดหมดทั้ง ๔๕๖ ชุม เจียวหนอ^๑ ฯ ๒/๑๙

บพิตรได้ก่อสร้างทางกุศลสิ่งใดไว้ จึงได้มาเป็นพระยายมราช ร้ายกาจอาชญา ได้ลงมาว่าการในเมืองนรก บพิตร ฯ ๒/๒๐

บพิตร พระราชสมภารชี้แจงแสดงเหตุแห่งกุศล ผลทานที่ทำไว้ในชาติก่อน ติดตามมาอวยพรเกื้อกูล อุดหนุนให้ได้มาเป็นพระยายม สมความปรารถนา รูปจะถวายพระพรลา มหาบพิตรกลับขึ้นไปสู่สมพุทวิป ฯ ๒/๒๑

^๑ เจียวหนอ = เชียวหนอ

พระอรหันต์มาลัยได้สดับคำพระยายมราช ให้อนุญาตประสาทพร แล้วผู้เป็นเจ้ากลับ
ยกย่อนให้ของดี วันนีรุบจะจรรลิลไป ไม่มีสิ่งไรไว้ให้กิน จะให้หินแก่นสักก้อนหนึ่งไว้หนุนหัวไม่
กลัวภัย ลับมิดก่อนหัวก็ได้คุ้มภัยทุกประการ

พระผู้เป็นเจ้าเข้าสู่จุตตญาณ มีอภิญญาเป็นทาน เหาะลอยลินลาศกลับขึ้นมายัง
ชมพูทวีป พระผู้เป็นเจ้าก็เร่งรีบนำชาวสารสัตว์นรกร้องสั่งมา ไปบอกแก่บิดรมารดาญาติกาทั้ง
หลาย เห็นเราลงไปชวนกันร้องไห้วิงวอนอึ้งคะนึ่ง ผู้เป็นเจ้า จงนำชาวสารไปให้ถึงญาติกาทั้ง
หลาย ให้เขาเร่งชวนชวาก่อสร้างทางกุศล แล้วแผ่ผลส่วนกุศลไปให้ถึงกระหม่อมฉัน สัตว์นร
ทั้งหลายนั้น ได้รับส่วนกุศลก็พันทุกข์ นำตนไปเสวยซึ่งความสุขในเมืองสวรรค์ ได้ด้วยอำนาจ
พระอรหันต์ท่านมีคุณแก่ฝูงสัตว์เป็นที่สุด ฯ

ปุนทิวเส ครั้นเพลารุ่งเช้า พระผู้เป็นเจ้าเข้าไปเที่ยวบิณฑบาต บพจรลินลาศดำเนิน
เดินไปตามมรรคา ผู้เป็นเจ้าได้ทัศนากการเห็นบุรุษผู้หนึ่ง เดินมาตามมรรคาก็มีด้วยประการ
ฉะนี้ ฯ ๓/๑*

เถโร อนุโมทนํ กตวา พระผู้เป็นเจ้าอรหันต์มาลัยเทวเถร ได้รับประเคนดอกอุบล
จากมือชายผู้นั้น พระผู้เป็นเจ้ากระทำอนุโมทนา ด้วยพระคาถาว่า อิจฺฉิตํ ปญฺญิตํ ท่าน
ปรารถนาสิ่งอันใด ขอให้สำเร็จได้ดังความปรารถนาของท่านเถิด ฯ ๓/๒

ได้แน่อุบาสก ฯ ๓/๓

ได้แน่นีกเอาเถอะ ฯ ๓/๔

เออเครื่องกัณฑ์ในวันนี้ เป็นหน้าที่ของเราเอาด้วยกัน เป็นเดิมพันมันแท้ไม่แปรผัน
อุดสาหกรรมนี้ให้ชยัน ฯ เงินบูชากัณฑ์ก็จะได้มาก ถ้าท่านองค์ไหนอยากจะได้ ช่วยกันแก้ไขให้เข้า
ที่ เงินบูชากัณฑ์ก็จะมากมี ทวีขึ้นไปคงได้ เราเอาให้พออย่ารอมัน เงินบูชากัณฑ์คงได้เป็นแน่ ไม่
ผันแปรไปข้างไหนดอก อุบาสก ฯ ๓/๕

อ้ออยากจะรู้ว่าได้ถวายดอกบัวแก่พระอรหันต์ กุศลจะให้ผลนั้นเหมือนวันไหน อย่าง
นั้นหรืออุบาสก ฯ ๓/๖

ดูกรกระเทชาชอุบาสก รูปหิยาบยกมาจะอธิบายแก้ไขให้ฟัง นั่งให้หนึ่ง ฯ อย่าอึ้งคะนึ่ง
ไปอุบาสก ฯ ๓/๗

นี่แน่อุบาสก สัปบุรุษทายกทั้งหลาย ที่ได้ถวายเครื่องไทยทานกับองค์พระอรหันต์
กุศลให้ผลนั้นไม่เหมือนกัน บางทีก็ให้ผลในวันนั้นทันทีก็มีบ้าง บางทีก็ให้ผลติดตามไปในลำดับ

*ให้อ่านต่อในผูก ๓ “คำกระเทชาชสนทนากับพระมาลัย” หน้า ๒๗

ชาติ บางทีหลายชาติจึงติดตามไปให้ผล ลักษณะกุศลให้ผลไม่เหมือนกัน อย่างพรรณนามาจะนี้
อุบาสก ฯ ๓/๘

นี่แน่อุบาสก บุคคลที่ได้ถวายทานกับพระอรหันต์ ได้เสวยสมบัติพัสถานในวันนั้น
อาศัยได้เคยบริจาคทานการกุศล แลได้สร้างสมมามากแล้ว มาในปัจจุบันชาตินี้ ได้ถวาย
ไทยทานแก่พระอรหันต์ครั้งเดียว ก็ได้เสวยสมบัติพัสถานในวันนั้น อุปมาเหมือนดอกปทุมชาติ
เกือบจะบานอยู่แล้ว พอได้แสงพระอาทิตย์สว่างแล้ว ดอกปทุมชาติก็เบิกบานขึ้นทันที เหมือน
บุคคลได้ถวายทานกับพระอรหันต์ครั้งเดียว ก็ได้เสวยสมบัติในวันนั้น ยังบุคคลอีกจำพวกหนึ่ง
ได้ถวายทานกับพระอรหันต์เหมือนกัน แต่ได้ไปเสวยสมบัติในชาติหน้า อุปมาเหมือนดอกปทุม
ชาติที่งผลิผลแลมแย้มขึ้นมาใหม่ ๆ ถึงจะได้แสงพระอาทิตย์อุทัย ไซ้ครมีขึ้นมานบนอากาศ ดอก
ปทุมชาติก็ยังเบิกบาน ล่วงไปอีกสามวันสี่วัน ดอกปทุมชาตินั้นจึงจะเบิกบาน เหมือนบุคคลที่
ได้ถวายทานกับพระอรหันต์ แต่ได้เสวยผลนั้นต่าง ๆ บางคนได้เสวยผลตามลำดับชาติ บางคน
หลายชาติไปจึงได้เสวยผล ลักษณะกุศลที่จะได้ผลนั้นเป็นอย่างนี้ ต้องอาศัยบารมีหนุนหลัง
ได้สร้างสมอบรมมาไว้ จึงติดตามมาส่งให้ได้ผลในชาตินี้ อุบาสก ฯ ๓/๙

มีตัวถมถันไป นับไม่ไหวไม่หวาด อุบาสก ฯ ๓/๑๐

จะได้ถามเอานามชื่อเขาทำไม ประสงค์อย่างไรว่าไปให้ฟัง อุบาสก ฯ ๓/๑๑

ข้อถ้อยอย่างนั้น รูปจะบอกให้คอยฟังเถิด นายมาลาการ จุเลศสาฎก นายบุญ เอาแต่
๓ คนเถิดหนอ พอเป็นใจความ จำได้หรือไม่เล่า อุบาสก ฯ ๓/๑๒

ถามถ้วนถี่จู้จุกจิกจริงหนอ ไม่รอรั้งจะอธิบายให้ฟังเป็นสังเขป นายมาลาการเป็นคน
เก็บดอกมะลิ มาถวายพระเจ้าพิมพิสารทุก ๆ วัน พระเจ้าพิมพิสารก็พระราชทานเงินวันละ ๔
กหาปณะบ้าง ๘ กหาปณะบ้าง ๑๖ กหาปณะบ้าง มาเมื่อวันหนึ่ง นายมาลาการพบสมเด็จพระ
พุทธเจ้าเข้าในท่ามกลางมรรคา นายมาลาการคิดว่าเราเกิดมาร้อยชาติพันชาติ จะได้พบ
พระพุทธเจ้าสักครั้งสักหน วันนี้เราจะทำกองการกุศลให้จงได้ พระมหาภิกษุตรีของท่านจะฆ่าเรา
ให้ตายก็ตามเถิด นายมาลาการก็น้อมนำดอกมะลิอันประเสริฐ เข้าไปถวายพระพุทธเจ้า
พระพุทธเจ้าก็ทรงรับดอกมะลิแล้ว ก็ขัดขึ้นไปในเบื้องบนเป็นพาดาน ขัดไปในเบื้องซ้ายเบื้องขวา
เบื้องหน้าเบื้องหลังเป็นม่านรวม ๔ ด้าน เทพยดา^๑ก็ให้ร้องร้องสาธุการ ผลทานแห่งนายมาลาการ
เหตุอันนี้ก็ทราบถึงพระกรรณพระเจ้าพิมพิสาร ให้หาตัวนายมาลาการเข้ามาสู่ที่เฝ้า ตรัสถามว่า
เมื่อเพลเช้า ท่านได้ถวายดอกมะลิพระพุทธเจ้าจริงหรือ นายมาลาการก็รับว่าจริง สุดแต่
พระองค์จะทรงพระกรุณาโปรด พระเจ้าพิมพิสารก็ทรงพระดำริว่า นายมาลาการปลงชีวิตทำบุญ

^๑ เทพยดา (โบ) = เทวดา

พระองค์ก็พระราชทานทรัพย์สมบัติพิสดาน บ้านเรือนให้ในวันนั้น ท่านเรียกว่าพุทธานุชาให้ผลใน
 ทิฏฐธรรมเวทนี ยังจุเลสาฎกเป็นคนจนเข็ญใจ สองคนผิวเมียมืดดำห่มผืนเดียวผัดกันห่ม
 วันหนึ่งจุเลสาฎกไปพึ่งธรรมเทศนา มีศรัทธาบังเกิด ก็เปลื้องผ้าห่มออกบูชาธรรม เทพดาภิขวน
 กันให้ร้องซ้องสาธุการ สรรเสริญจุเลสาฎก มีผ้าห่มอยู่ผืนเดียว เปลื้องออกบูชาธรรมได้ เหตุนี้
 ก็ทราบไปถึงพระโสดาพระเจ้าปเสนทิโกศล ให้นำคนไปหาตัวจุเลสาฎกเข้ามาสู่ที่เฝ้า พระองค์ก็
 พระราชทานเงินทองเข้าของเสื้อผ้า เคหาเหย้าเรือนมากมายเหลือประมาณ อยู่สุขสำราญบาน
 ใจกราบเท้าสิ้นชีวิต เรียกธรรมบูชาให้ผลในทิฏฐธรรมเวทนี ยังนายบุญเป็นคนจนเข็ญใจ อาศัย
 ท่านผู้เลี้ยงชีวิต มาเมื่อวันหนึ่งไปรับจ้างท่านเศรษฐีไถนา พระธรรมเสนาสาธิบุตรเที่ยวโจร
 บิณฑบาต พบภิกษุภิกษุญนำเอาเข้าไปส่งนายบุญ ภิกษุภิกษุญคิดว่า สามิเราจะดำ่ว่าเรา
 ประการใดก็ตามเกิด เราจะเอาเข้านี้ไปใส่บาตรพระสาธิบุตรเสียให้จงได้ คิดแล้วภิกษุภิกษุญก็
 น้อมนำเข้าไปใส่บาตร พระธรรมเทศนาสาธิบุตร แล้วก็กลับมาบ้านหุงเข้าไปส่งนายบุญใหม่
 พระธรรมเสนาสาธิบุตร ก็ดำเนินเลยไปสู่ที่นายบุญไถนา นายบุญนำเอาไม้สีฟันกับน้ำบัวปาก
 เข้าไปถวายพระสาธิบุตร ส่วนภิกษุภิกษุญได้เข้าแล้วก็นำเอาเข้าไปส่งสามิไถนา ร้องบอก
 สามิไปแต่ไกลว่า เมื่อเวลาเช้า ข้าพเจ้าเอาเข้ามาส่งท่าน มาพบพระธรรมเสนาสาธิบุตรในกลาง
 ทาง ข้าพเจ้าน้อมนำเอาเข้าไปใส่บาตรท่านเสียหมดแล้ว กลับไปบ้านหุงมาให้ท่านใหม่ นายบุญ
 บอกภิกษุว่า เราได้ถวายไม้สีฟันกับน้ำบัวปากเหมือนกัน สามิภิกษุมีความศรัทธาเลื่อมใส
 พร้อมใจกัน มูลขึ้นที่ไถไฉนั้น ก็บันดาลกลับกลายเป็นทองคำไปหมดทั้งนั้น นายบุญก็เข้าไป
 กราบทูลถวายพระมหากษัตริย์ ตรัสใช้ราชบุรุษนำเอาเกวียนกว่าพันเล่ม ออกไปเข็นทองคำ
 ราชบุรุษว่าทองพระมหากษัตริย์ ทองนั้นก็วิบัติกลับกลายเป็นดินไปสิ้นหมด ราชบุรุษเอานี้ความ
 ไปกราบทูลพระมหากษัตริย์ว่า ทองกลับหายเป็นดินไปหมด พระมหากษัตริย์ให้ว่าทองของนาย
 บุญ ราชบุรุษกลับออกมาเห็นได้เต็มท้องพระโรงหลวงสูงชั่วบุรุษ พระมหากษัตริย์ตั้งนายบุญให้
 เป็นที่สุวรรณเศรษฐี มั่งมีจนวันตาย ท่านเรียกว่าสังฆบูชา ให้ผลในทิฏฐธรรมเวทนี นี้แลอุบาสก
 กุศลให้ผลเห็นเป็นอัศจรรย์ ในปัจจุบันเห็นขนาด” ดังพรรณนามาจะนี้ อุบาสก ฯ ๓/๑๓

นี่แลอุบาสก รูปจะวิสันนาว่าให้ฟัง เมื่อเวลาปัจจัยทานต้องวางน้ำจิตของคนลงให้เป็น
 บุเรจาริกเอกัตตา พร้อมไปด้วยเจตนา ๓ ประการ กุศลผลทานก็ให้ผลแก่คนมากอุบาสก ฯ ๓/๑๔

* เข้า (โบ) = ข้าว

๒ กราบ (ปาก) = ตราบ

๓ ขนาด น่าจะมีความหมายเหมือนคำว่า ถนัด = ชัด, แม่นยำ, ชำนาญ

นี่แน่อุบาสก เจตนา ๓ ประการนั้น คือบุพเจตนา มूलเจตนา ปราปรเจตนา บุพเจตยานั้น มีความดำริเกิดขึ้นในสันดาน ถึงกองการกุศล คิดชวนชวายแสวงหาโภชนาหารผ้า ผ่อนท่อนสไบ เครื่องใช้ต่าง ๆ ได้มาสมความปรารถนา เรียกว่าบุพเจตนา มूलเจตนาก็นำเอาเข้า^๑ ของทั้งปวงไปถวายภิกษุสามเณร อันเป็นเนื่อนาบุญอันประเสริฐ เรียกว่ามूलเจตนา ปราปรเจตนา มีความศรัทธาเลื่อมใส ในผลทานการกุศลที่ตนบริจาคให้แก่ภิกษุสามเณร กระทำให้ได้พร้อมด้วย เจตนา ๓ ประการอย่างพรรณนามาจะนี้ มีผลมากอุบาสก ฯ ๓/๑๕

เถโร พระอรหันต์มาลัย ได้ดอกอุบล ๘ ดอกจากมือชายเขี้ยวใจ เราจะเอาไปบูชาที่ ไหนหนอ สัตตมหา ๗ แห่ง อัฐฐมหา ๘ แห่ง เราก็ได้ไปบูชาแล้ว ยิ่งแต่พระบรมธาตุเขี้ยวแก้ว เบื้องขวา พระจุฬามณีมวยพระเกศ เสด็จอยู่ในเมืองดาวดึงส์เทวสถาน ควรเราจะไปนมัสการในวันนี้ เพื่อจะได้สนทนาพาที กับท้าวโกสิยสังกเทวราช พระผู้เป็นเจ้านักเยี่ยงยาตรแหวะเข้าไปสู่ที่ บริบูรณ์ด้วยน้ำท่า กระทำภักตกิจอันจ้งหันเสร็จสิ้นสำราญ พระผู้เป็นเจ้าก็เข้าสู่จตุตถญาณ มีอภิญญาเป็นบาท เหาะลอยลินลาศ ไปโดยทางอากาศ ประมาณลัดนิ้วหนึ่ง ก็ถึงเทวพิภพ พระผู้เป็นเจ้านักอบบพ เคารพนมัสการบูชา พระจุฬามณีเจดีย์ฐาน ด้วยดอกอุบลบัวเขี้ยวทั้ง ๘ ดอก พระผู้เป็นก็ถอยออกมา นั่งข้างปราจีนทิศในที่อันสมควร ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ ๔/๑^๒

มหาราช ขอถวายพระพรพระราชสมภาร รูปมาแต่เมืองชมพู มหาบพิตร ฯ ๔/๒

จะ ๆ พระอินทร์องค์นี้ ดูเป็นที่รำไรใจสำคัญ ไม่รู้จักองค์พระอรหันต์ นรกนั้นเป็นที่อยู่ ดุองอาจร้ายกาจเก่ง ไม่เกรงใจผู้ใดบ้าง วันนี้คงได้จ้าง วางกับเราเป็นแน่ แกลยว่าความ รูปขึ้นมา ติดตามขโมย คนขโมยพระเขี้ยวแก้ว จวยได้แล้วก็กลับมา เขิญท่านมหาบพิตร ช่วยเป็นธุระจับ ร้อนอย่านอนใจ ช่วยกันจับตัวมันให้จงได้ ผูกคอกระซากลากลงไป อย่ามีความปรานีปราศรัย ลากเลยลงไปในเมืองชมพู ได้ดูกันในวันนี้หนอ มหาบพิตรหนอ ฯ ๔/๓

ไม่มีบุคคลผู้ใด ใครผู้หนึ่งใช้ให้รูปมา รูปไม่ได้เป็นคนเป็นข้าของผู้ใด รูปมาทั้งนี้มีความประสงค์จำนงใจ จะกราบไหว้พระจุฬามณีเจดีย์ฐาน จึงคมนาคมขึ้นมา ด้วยความศรัทธา ดอก มหาบพิตร ฯ ๔/๔

เอะ มหาบพิตร แบบเบื่องในเมืองสวรรค์ชั้นบน ท่านมีกฎหมายให้กรวด^๓คนจรไปมา อาศัยด้วยหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๕

อ้ออย่างนั้นดอกหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๖

^๑ เข้า (โบ) = ข้า

^๒ ให้อ่านต่อในผูก ๔ “คำพระอินทร์สนทนากับพระมาลัย” หน้า ๓๐

^๓ กรวด (ปาก) = ตรวจ

เออถ้ากระนั้น ก็บอกได้เป็นไรไป เมื่อยังเป็นเด็กเล็กน้อย ใส่สร้อยชื่อมาลัย ครันโตใหญ่ ได้บวชเป็นภิกษุ ลุพระอรหันต์ ชื่อก็ยาวสนัดออกไป ชื่อพระมาลัยเทวเถร มหาบพิตร ฯ

๔/๗

นี่แนบพิตร เมื่อรูปยังเป็นเด็กเล็กนั้น ชื่อยังสั้นเต็มที ครันโตใหญ่ได้เป็นชื่อ ชื่ออันนี้ก็ย้อยยานออกไป อย่าสงสัยเลย มหาบพิตร ฯ ๔/๘

พุทโธ บพิตรคิดแหลกเหลวไหล สงสัยไปเองไม่เป็นเรื่อง กลับจะมาแค้นเคืองเอาเราไม่เข้าการ นี่แนพระราชมหาร ภูปะจิตตารให้ฟัง เมื่อคราวครั้งลูกยังเป็นเด็กเล็กน้อย ชื่อยังไม่ยานย้อยอย่างนี้ ครันได้บวชเป็นชีบริสุทธิ บุตรพระตถาคต รูปอุตสาหปรณินิบัติเปลื้องปลดลดเหล่ากิเลสได้เสร็จสิ้น ปราศจากมลทินสิ้นเสร็จ ชาติเด็ดในสันดาน ชื่อรูปก็ย้อยยานยาวออกไป จึงได้ชื่อว่าพระอรหันต์มาลัยเทวเถร เห็นว่ายาวจริงหรือไม่เล่า มหาบพิตร ฯ ๔/๙

ดูกรบพิตร พระราชมหาร ฯ ชื่อว่ามาลัยอาศัยเหตุว่า อาตมาเกิดในเกาะมาเลย์ประเทศ อันเป็นขอบเขตแคว้นแคว้นแดนเมืองลงกา เพาะ แก้อัดถ่อออกไปตามนัยว่าประเสริฐเลิศสารพัด รู้ชำนาญแจ้งชัดในปฏิสัมภิทาญาณ สวดอ่านพระบาลีอรรถแปลแก้ไข รู้เข้าใจสรรพสัตว์เหาะเหินเดินอากาศ เปรื่องปราศรัยทุกประการ เถร ตั้งมั่นในศีลขันธ ๓ ประการ คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวาจา กล่าววาจาอ่อนหวานชวนเพราะ เสนาะโสดนาสดับ สัมมากัมมันโต คิดกระทำแต่ความดีมีประโยชน์ เทียบโปรดสัตว์ให้พ้นจากวัฏสงสาร สัมมาอาชีโว ประกอบการเลี้ยงชีวิตไม่ผิดกรรม สมานขันธ ๓ คือ สัมมาวาจาโม เพียรพยายามในการกุศล สัมมาสติ มีสติพร้อมอยู่ในสันดานไม่พินเพื่อน เปื่อนปนระคนไปในการบาป สัมมาสมาธิ ตั้งมั่นอยู่ในคุณพระรัตนตรัย ๓ ประการ ไม่หวั่นไหว ปัญญาขันธ ๒ นั่นคือ สัมมาทิฐิ เห็นไปในการชอบตามระบอบพระบาลี สัมมาสังกัปป มีความดำริจะยกตนให้พ้นภัยนี้แลเรียกว่าตั้งมั่นในขันธ ๒ ประการ พระราชมหารฟังดูยาวจริงหรือไม่ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐

เห็นจริงแล้วนั่งฟังตั้งใจ ภูปะถามนามกร ถวายพระพร มหาบพิตรชื่อไร เชิญบอกออกไปให้แจ่มก่อน บพิตร ฯ ๔/๑๑

เออทำไมชื่อมากมายหลายชื่อนัก มันเป็นคนชั่วร้ายไม่ดี หนิคุหนิตะราง วางมาอยู่เมื่อนั้น บอกว่าฉันชื่อนี้ กลับมาอยู่เมื่อนั้น บอกว่าฉันชื่อนั้น ผันแปรแก้ตัว กลัวเขาจะจับได้ รูปกลัวจะปะปนเป็นคนร้าย เขาจับตัวยังไม่ได้ หลบไกลหลีกขึ้นมากอยู่ที่นี้ ดอกกระมัง รูปไม่วางใจเลย มหาบพิตร ฯ ๔/๑๒

ดูกรบพิตร รูปเลี้ยงชีวิต ถือตามกิจพระวินัย เทียบขอเข้า^๑ชาวบ้านให้รำไป ถือตาม
นิตยบรรพชา เทียบทรมมา^๒กายอินทรี^๓ มีประโยชน์เทียบโปรดสัตว์ ให้เทวดาแลมนุษย์ได้สมบัติ
พิสดาน มีวิมานมากมาย คุณของท่านนี้ ตะพาย^๔บาตรเข้า ๆ ขอเข้าชาวบ้านนั้นหรือมิใช่ ว่าไป
มหาบพิตร ฯ ๔/๑๓

บพิตรรับว่าผิดพลาดพลั้ง ตบหัวแล้วลูบหลังก็ฟังได้ รูปให้อภัยไม่โกรธต่อ รู้จักคุณของ
พ่อแล้วหรือยัง มหาบพิตร ฯ ๔/๑๔

รู้จักคุณพ่อแล้วก็ดีมีเป็นไร รูปจะได้ตามนามกรไปตามการ เชิญบพิตรวิธดาวอ่านออก
ไปให้หมด ทั้ง ๗ ชื่อ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๕

มหาบพิตรว่าได้สร้างศาลา ตายแล้วได้ขึ้นมาบังเกิดเป็นพระอินทร์ รูปยังไม่สิ้นความ
สงสัย รูปเห็นในเมืองชมพูทวีป เขาชวนกันสร้างศาลา คณนานับไม่ไหว เห็นจะได้ขึ้นมาเป็น
พระอินทร์หมดทุกคนหนอ บพิตรหนอ ฯ ๔/๑๖

อ้อบพิตร พระบารมีท่านสร้างมาไม่เสมอกัน ยิ่งบ้างหย่อนบ้าง ที่บารมีท่านแก่กล้าก็
ได้มาตรัสก่อน ที่บารมียังอ่อนก็มาตรัสในภายหลัง มหาบพิตร ฯ ๔/๑๗

แก้หลุดไปได้ดีแล้ว ก็ยังปฐินโทนั้น อัดถั่วอย่างไรเล่า มหาบพิตร ฯ ๔/๑๘

มหาบพิตร เมื่อจะบริโภคเข้าคำ ๆ ต้องทำทานเสียก่อน จึงย่อนมาบริโภคต่อภายหลัง
ทุกครั้งทุกคืน อย่างนั้นหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๙

รูปถามในลักษณะให้ทานการกุศล บพิตรคิดไปเข้าใจผิด กลับว่ารูปนี้จุกจิกแคะไค้พิไร
เราะ ที่นี้เราเทศน์กันให้เพราะ ๆ อย่าไขกเขาะกันเลยหนอ มหาบพิตรหนอ ก็ยังวาสนอนั้นว่า
อย่างไรเล่า บพิตร ฯ ๔/๒๐

ให้ที่เป็นทานให้อย่างไร อธิบายไป รูปยังไม่เข้าใจ มหาบพิตร ฯ ๔/๒๑

ให้โดยกลั้วเขาดอกกระมัง มหาบพิตร ฯ ๔/๒๒

ชื่อสักโกนั้นว่าอย่างไรเล่า มหาบพิตร ฯ ๔/๒๓

มหาบพิตรมีความเคารพนบในทานนั้น เป็นการยังเคลือบคลุมหุ้มห่อไม่เห็นสว่าง
กระจ่างแจ้ง เชิญแสดงออกไปให้เข้าใจกันก่อน มหาบพิตร ฯ ๔/๒๔

อ้อดีแล้วมหาบพิตร ก็ยังสหัสเนตโตนั้นว่าอย่างไรเล่า มหาบพิตร ฯ ๔/๒๕

แก้อัดถั่วกับอัดถั่วแดงที่ท่ายกเขาห่อมาในผ้านั้นหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๒๖

^๑ เข้า (ใบ) = ข้าว

^๒ ทรมมา = ทรมาน ทรมาทรรรม ก็เรียก

^๓ ตะพาย = สะพาย

ชื่อสุขุมปตินั้นว่าอย่างไร บพิตร ฯ ๔/๒๗

เหตุอะไรบพิตร ต้องเอาชื่อเมียมาใส่ติดไว้ด้วย อย่างอื่นไม่มีที่จะชื่อแล้วหรือบพิตร ฯ
หรือประสงค์อย่างไร บพิตร ฯ ๔/๒๘

ดูกรบพิตร พระราชสมภารคอยฟังเถิดหนอ ที่เรียกว่าเมืองชมพูทวีปนั้น อาศัยมีไม้หว่า
ประจำทวีป महाบพิตร ฯ ๔/๒๙

มีถมไป ไม้ยูงไม้ยางแลสล้างสลอนไป นับไม่ไหวไม่หวาด เกื่อนกลาดไปทั้งแผ่นดิน
บพิตร ฯ ๔/๓๐

ไม้ยูงไม้ยาง ไม่โตใหญ่เท่าไม้หว่า มหาบพิตร ฯ ๔/๓๑

ไม้หว่าโตใหญ่หนักหนามหาบพิตร ฯ ๔/๓๒

โตใหญ่วัดได้ ๑๕ โยชน์ สูงตั้งแต่ดินขึ้นไปวัดได้ ๑๐๐ โยชน์ ฯ ๔/๓๓

มหาบพิตรรูปจะบอก เมื่อมันงอกขึ้นมาใหม่ ๆ ไม่มีใบมีแต่ลูก อยู่ที่โคนเห็นคันไถได้
ครันมันใหญ่โตขึ้นไป มีทั้งใบทั้งลูกสุกอระ^๑ ดำแดงไป นับไม่ไหวไม่หวาด หล่นด้ายไปทั้งแผ่นดิน
มหาบพิตร ฯ ๔/๓๔

ลูกมันเป็นพวงห้อยย้อยเยอะเยาะไป มหาบพิตร ฯ รูปไม่เคยกิน คราวหลังรูปจะเอา
มาให้มหาบพิตร ลองกินดูสักลูกสองลูก มหาบพิตร ฯ ๔/๓๕

ถวายพระพร กว้างหมื่นโยชน์ บพิตร ฯ ๔/๓๖

สัตว์อาศัยอยู่ ๓,๐๐๐ โยชน์ เป็นป่าหิมพานต์ ๓,๐๐๐ โยชน์ เป็นแม่น้ำ ๔,๐๐๐
โยชน์ ฯ ๔/๓๗

สัตว์อาศัยอยู่ ๔ จำพวก ฯ ๔/๓๘

สัตว์เท้ามาก สัตว์ไม่มีเท้า สัตว์ ๒ เท้า สัตว์ ๔ เท้า บพิตร ฯ ๔/๓๙

สัตว์เท้ามากได้แก่ตะเข็บตะขาบ ฯ ๔/๔๐

สัตว์ไม่มีเท้าได้แก่ปลาตุกปลาช่อน ฯ ๔/๔๑

สัตว์ ๔ เท้าได้แก่โคกระบือช้างม้า ฯ ๔/๔๒

สัตว์ ๒ เท้าได้แก่มนุษย์นกหคทั้งปวง ฯ ๔/๔๓

มนุษย์มี ๔ จำพวก บพิตร ฯ ๔/๔๔

มนุษย์เปโต ๑ มนุษย์ดิรัจฉาน ๑ มนุษย์นิริโย ๑ มนุษย์ภูโต ๑ เป็น ๔ จำพวก

มหาบพิตร ฯ ๔/๔๕

^๑ อระ = อร่าม

คุณบพิตร พระราชสมภาร มนุษย์เปโต มีร่างกายคล้ายกับเปรต มีประเทพิกล
พิปริต ตาขาดจุมูกขาดหูฉีกพิปริต ผิดประหลาดอุบาทว์ต่าง ๆ ไม่เหมือนอย่างมนุษย์ทั้งปวง
เรียกว่ามนุษย์เปโต มนุษย์ติรัจฉานนั้น เป็นมนุษย์เกียจคร้าน เทียวขทานเขากิน เรียกว่า
มนุษย์ติรัจฉาน มนุษย์นิริโย เป็นมนุษย์หยาบคายร้ายกาจ อุบาทว์จิ้งไรเทียวทุบตีโจรกรรมทำ
ร้าย ลักขัวขโมยควาย เอามาซื้อขายเลี้ยงชีวิต บางทีเสพสุรายาเมา คำว่าผู้แก่ผู้เฒ่าสมณะ
ชีพรามณท์ท่านผู้มีศีล หมั่นประมาทชาติชั่วไม่มีดี อย่างนี้เรียกว่ามนุษย์นิริโย มนุษย์ภูโต เป็น
มนุษย์มีศรัทธากล้าหาญ คิดแต่จะรักษาศีลบริจาคทานการกุศล แสวงหาผลไปในภายหน้า
อย่างนี้เรียกว่ามนุษย์ภูโต มหาบพิตร ฯ ๔/๔๖

ถวายพระพร ทางไกล ๘,๔๐๐ โยชน์ ฯ ๔/๔๗

รูปมาอดใจเดียวก็ถึงดาวดึงส์พิภพ มหาบพิตร ฯ ๔/๔๘

รูปมาด้วยจิตใจร่างกายเท่านั้นเอง มหาบพิตร ฯ ๔/๔๙

นี่แนบพิตร อุตสาหะรักษาศีลบริจาคทาน ชำระสันดานให้ผ่องใสสะอาด ปราศจาก
ราคะ โทสะ โมหะ หมั่นนิมนต์พระมาเทศน์ให้บ่อย ๆ สักหน่อยร่างกายก็จะเลื่อนลอยขึ้นมาได้
ตั้งใจปรารถนา มหาบพิตร ฯ ๔/๕๐

ไอ้ท้าวโกสีย์อัสมรินทรา พุดจาไม่น่าฟัง พุดตันทุรังไปข้าง ๆ ผิดทางเทศนา กล่าววาทา
ผรุสวาทประมาทหมิ่น ไม่รู้จักคุณศีลคุณทานการกุศล บพิตรได้มาเสวยผลในเบื้องสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ มาด้วยอะไรบพิตร ฯ ๔/๕๑

อะไรที่เรียกว่าบุญว่ากุศล บพิตร ฯ ๔/๕๒

เมื่อแต่กับพิตรว่ารูปสาเสศ อยากจะให้เขานิมนต์มาเทศน์บ่อย ๆ สักหน่อยก็จะรู้จัก
คุณเทศนา ในเวลาวันนั้นมหาบพิตร ฯ บพิตรได้ขึ้นมาเป็นพระอินทร์ ก็เพราะผลศีลผลทาน
สิ้นความสงสัยแล้ว คนทั้งปวงเขาก็ได้รักษาศีลบริจาคทานเหมือนกัน ก็เหตุอะไรจึงไม่ได้ขึ้นมา
เป็นพระอินทร์เหมือนบพิตรเล่า ฯ ๔/๕๓

พระราชสมภารประพฤติกายวาทาใจอย่างไรหนอ จึงได้อัธขึ้นมาเป็นพระอินทร์
ปิ่นเจ้าฟ้าสุราลัย นิมนต์วิสาขนาไป สัปบุรุษทั้งหลายจะได้ฟังเอาเยี่ยงอย่าง ทางบพิตรต่อไป ฯ
๔/๕๔

* จัว (ปาก) = วัว

** อ้อ (ปาก) = ดี

สัปบุรุษทั้งหลายได้ฟังแล้วอย่าลืมหง จงนมสิการกำหนด จดจำไว้ในสันดาน อุตส่าห์
รักษาศีลบริจาตกทานเป็นอาจิณ คงจะได้ขึ้นมาเป็นพระอินทร์ ปิ่นเจ้าฟ้าสุราลัย พระราชสมภาร
เบื้องเทวสถาน เมื่อครั้งก่อน มีนามกรชื่อไร บพิตร ฯ ๔/๕๕

ใครได้เป็นใหญ่ ในเมืองสุทศนมหานคร บพิตร ฯ ๔/๕๖

เดี๋ยวนี้ท่านไปอยู่ในสถานที่ใดเล่า บพิตร ฯ ๔/๕๗

บพิตรข่มเหงคะเนงร้ายขับไล่ ส่งเขาลงไปดอกกระมัง ฯ ๔/๕๘

บพิตรเขาจับตีนไม่จับตัว นากลัวจริง เข้าช่วงชิงเอาบ้านเมืองเขาแล้ว ยังมีหน้าซ้ำจับ
โยนส่งลงไป ช่างไม่มีความปราณีปราศรัย จับโยนส่งลงไปได้ โกงจริงโกงจัดทีเดียว ฯ ๔/๕๙

ท่านสัปบุรุษทั้งปวง ฟังพระอินทร์แกพูดซี จับโยนเขาลงมา แกกลับพูดจาวาได้บุญ
ท่านทั้งปวงเห็นเป็นคุณอย่างไรบ้างเจ้าข้า ฯ ๔/๖๐

พระราชสมภารรูปกลับลงไป พบผู้ใดมาเหล่า รูปจะจับโยนลงบ่อ เอาบุญให้พอนอน
บพิตรหนอ ฯ ๔/๖๑

ทนเอาสักหน่อยไม่เป็นอะไร ด้วยเราตั้งใจเอาบุญ ลงทุนด้วยร่างกาย ไม่เป็นอะไรดอก
บพิตร ฯ ๔/๖๒

สัปบุรุษหายกฟังแล้วอย่าลืมหนา โทษกินสุรา มีโทษหนักหนาถึงเพียงนี้ ต้องวิบัติพลัด
พรากจากที่ ทำวโกลสีโยนลงมา เพราะโทษกินสุรา ตกลงมาเป็นอสุร ไม่รู้จักคุณพระศาสนา
ท่านว่าไม่ดีมีโทษ ไม่เป็นประโยชน์กับผู้ใด นี่บพิตรได้ขึ้นมาเป็นใหญ่ ในดาวดิงส์แล้วหรือ ฯ

๔/๖๓

จริงอย่างนั้นหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๖๔

มหาบพิตรใหญ่ยาวเท่าไร ว่าไปอย่าซ้ำ พูดมาเป็นกล เอาเสียให้จนในวันนี้ บอกไปให้
ดี ๆ อย่าซ้ำ มหาบพิตรเป็นใหญ่อย่างไร ฯ ๔/๖๕

นี่แลบพิตร รูปได้ยินว่า มหาบพิตรเสด็จออกไปเขยชมสวนอุทยาน ไปพบพาน
อเนกวรรณเทพบุตร หนีอุตลุดมุดหัว ซ่อนตัวอยู่ในวิมาน จริงอย่างนั้นหรือไม่ ฯ ๔/๖๖

เออบอกกับรูปว่าเป็นโตใหญ่ยาวในดาวดิงส์ ไม่มีผู้ใดจะถึงเท่า นี่เป็นอย่างไรเล่า ต้อง
หนีเขาชมชาน เข้าไปในวิมานทองของบพิตรเล่า ฯ ๔/๖๗

กุศลผลบุญ อุดหนุนให้ตั้งใจปรารถนา เมืองดาวดิงส์กว้างใหญ่ยาวสักเท่าไร บพิตร ฯ

๔/๖๘

มีสันฐานยาวสั้นประการใด มหาบพิตร ฯ ๔/๖๙

มีสัตว์อาศัยอยู่ที่จำพวก มหาบพิตร ฯ ๔/๗๐

ได้ยืนร่ำมหาบพิตรเสด็จออกไปเชยชมสวนอุทยาน พระองค์ทรงช้างเอราวัณไปนั้น ไม่
ใช่สัตว์วิเศษจาดอกหรือ บพิตร ฯ ๔/๗๑

เทพบุตรม้า เทพบุตรช้างหรือ มหาบพิตร ฯ ๔/๗๒

ดูกรบพิตร เทพบุตรพระองค์นี้เหตุอะไร จึงกลับกลายเป็นช้างไปได้ บพิตรวิชันนาไปให้
แจ้งก่อน ฯ ๔/๗๓

ถวายพระพรพระราชสมภาร รูปอุตสาห์ทรมานขึ้นมา มีความเจตนาของทีหายาก บาง
ที่เกิดมาร้อยชาติพันชาติพลัดไปไม่พบมหาบพิตร ฯ ๔/๗๔

พระเชี้ยวแก้วเบื่องขวา พระจุฬามณี ของสิ่งนี้หายากบพิตร ฯ ๔/๗๕

รูปมีความประสงค์จำนงใจ จะกราบไหว้นมัสการเท่านั้นเอง มหาบพิตร ฯ ๔/๗๖

ทำไมบพิตรทรงไว้ ไม่ให้ผู้ใดนมัสการอย่างนั้นหรือ บพิตร ฯ ๔/๗๗

พระราชสมภาร พระเจดีย์ฐาน เครื่องบริวารให้สอย มากน้อยทุกประการ สัตตมหา
ปฏิฐาน อัฐมहाปฏิฐาน รูปก็ไปนมัสการ ทุกบ้านทุกตำบลแล้ว ยิ่งแต่พระเชี้ยวแก้วเบื่องขวา
พระจุฬามณีที่ประจุไว้ในดาวดึงส์ บพิตร ฯ ๔/๗๘

ข้าแต่บพิตรพระราชสมภาร สัตตมหาปฏิฐาน ๗ แห่ง คือที่พระองค์ทรงตรัสแห่ง ๑
ที่ลี้มพระเนตรบูชาแห่ง ๑ ที่กระทำจกกรรมแก้วแห่ง ๑ ที่พิจารณาพระไตรปิฎกแห่ง ๑ ที่ต้นไทร
พระองค์ออกมาอาศัยแห่ง ๑ ที่ต้นไม้จิกแห่ง ๑ ที่ต้นไม้เกดแห่ง ๑ ที่ทั้ง ๗ แห่งนี้ อาตมาไป
บูชานมัสการแล้ว อัฐมहाปฏิฐาน ๘ แห่งนั้น คือที่ประสูติจากครรภ์พระมารดาแห่ง ๑ ที่สำเร็จ
พระปรมาภิเชกสมโพธิญาณแห่ง ๑ ที่เทศนาพระธรรมจักรโปรดวัคคีแห่ง ๑ ที่พระองค์เสด็จไป
จำพรรษาในป่าเลไลย์แห่ง ๑ ที่ทรมานช้างธนปาลแห่ง ๑ ที่กระทำยมกปาฏิหาริย์เสด็จไป
ดาวดึงส์แห่ง ๑ ที่เสด็จเข้าสู่พระปรินิพพานแห่ง ๑ ที่ทั้ง ๘ แห่งนี้เรียกว่า พระเจดีย์ฐาน
ไปนมัสการหมดแล้ว พระราชสมภารจงทราบพยาน ดังวิชันนามาจะนี้ ฯ ๔/๗๙

พระราชสมภารพระเจดีย์ฐานองค์นี้ ใครสร้างบพิตร ฯ ๔/๘๐

บพิตรสร้างไว้ทำไม ฯ ๔/๘๑

อ้อบพิตร เทพบุตร เทพธิดา มีบุญญาธิการเป็นอันมาก จึงได้ขึ้นมาเสวยสมบัติ
พลสถาน บริวารเนืองนอง มีวิมานแก้ววิมานทอง เรืองรองสุกใส จะกระทำกุศลผลบุญไปข้างไหน
อีกเล่า บพิตร ฯ ๔/๘๒

พระราชสมภาร รูปเอาเยี่ยงอย่างทางพระพุทธเจ้า ท่านเป็นปิ่นเกล้าในโลก ท่านยังม
ีความศรัทธา เทียวเทศนาโปรดสัตว์ ให้พ้นจากวัฏสงสาร รูปต้องเอาเยี่ยงอย่างทางท่าน อย่าง
นั้นเอง มหาบพิตร ฯ ๔/๘๓

ไม่อุตสาหทำมาหากิน สิ้นอาหารเก่าก็จะอดเข้า^{*}ตาย มหาบพิตร ฯ ๔/๘๔
พระราชสมภาร เทวบุตรเทวดาแลด้วมหาบพิตร ได้รักษาศิล ๕ ศิล ๘ บ้างหรือไม่ ฯ

๔/๘๕

หมั่นจริงหนอ มหาบพิตร ฯ ๔/๘๖

ศิลป ๕ ท่านห้ามอย่างไรบ้าง ฯ ๔/๘๗

เออดีแล้วบพิตร แคร่รูปได้ยืนแน่ ตามกระแสพระสัทธรรมจำไว้ได้ เมื่อครั้งนั้นนาง
สุชาดามีความประมาทพลาดไปในอกุศล ครั้นตายจากเมืองคน อกุศลนำไปเกิด ในกำเนิดสัตว์
ดิรัจฉาน เกิดเป็นนางนกยาง รักษาศีลอยู่ในชอกเขา บพิตรเวียนไปทุกค่ำเช้า เผื่ออยู่เป็น
เนื่องนิตยไม่ใช่หรือ ฯ ๔/๘๘

บพิตรลงไปรับนางนกยางทำไม มหาบพิตร ฯ ๔/๘๙

บพิตรลงไปรับนางนกยาง ขึ้นไปบนสวรรค์เอาสมบัติพิสดาน มาล่อลวงให้นางหลง
ที่ประสงค์จําใจ จะให้กับเจ้าเท่านั้นเอง นางนกยางกลับมาจากดาวดึงส์ รักษาศีลเคร่งครัด
มัธยัสถ์แข็งขีง เต็งตึงไม่ย่อหย่อน ไม่เป็นกินเป็นนอน ความอวรณ์อยากจะได้สมบัติพิสดาน
สู้ออาหาร ได้รับทานบ้าง ไม่ได้รับทานบ้าง ก็ถึงแก่กรรมถึงความตาย เป็นอันตรายด้วยอุปาย
มหาบพิตรคิดให้สัตว์ตาย ต้องปรับหมายเป็นอันตราย แก่ศิลปปาณาติบาต ขาดสิกขาบทแล้ว
มหาบพิตร ฯ ๔/๙๐

ท่านจัดเป็นกายกรรม กระทำด้วยตน แลยังบุคคลผู้อื่น ให้กระทำโทษนั้นเสมอกัน
บพิตร ฯ ๔/๙๑

ศีลอุทเทสนาทาน พระราชสมภาร รักษาหรือเปล่า ฯ ๔/๙๒

พระเจี๊วแก้วบพิตรได้มาแต่ไหน ฯ ๔/๙๓

บุคคลผู้ใดให้ มหาบพิตร ฯ ๔/๙๔

มหาบพิตรหยิบเอามาแต่ไหน ฯ ๔/๙๕

โทณพราหมณ์แก่ให้หรือเปล่า บพิตร ฯ ๔/๙๖

โทณพราหมณ์แก่มีความรักใคร่ ชอนไว้ในมวยผม บพิตรยังอุตสาหไปมัจฉาขโมยเอ
มาได้ เช็ดใจจริง มหาบพิตร ฯ ๔/๙๗

ใครให้แก่ หรือแก่เอามาแต่ไหน ใครจะไปรู้ รูปเห็นอยู่ในมวยผมแก่ รูปก็ว่าของแก่นั้น
แล นี่แน่รูปจะถามบ้าง เข้าของเงินทองที่เขาหามาได้ ไว้ในตัวเขา เงินทองของทั้งนั้นจะเป็นสิทธิ์
กับเขาหรือไม่ มหาบพิตร ฯ ๔/๙๘

* เข้า (โบ) = ข้าว

เขาแสวงหามาเองเป็นสิทธิ์กับเขาแล้ว มหาบพิตรก็เป็นอธินาทนานแน่ ฯ ๔/๙๙

หนักหนอพระอินทร์ออกเสียง ตั้งอัมพยานให้การมั่นคง พุดโผงขึ้นทันที คงจะได้เห็นดีกัน ยังศีลกาเมนั้น สำคัญเป็นที่สุด ลอบลักบุตรลูกสาวเขามา คงจะได้หากัน ศีลกาเมสุมิจจารักษามันหรือไม่ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐๐

นางสุชาตามหาบพิตร ได้มาแต่ไหน ฯ ๔/๑๐๑

ใครยกให้ หรือทำอะไรเธอมา มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐๒

มหาบพิตร หญิง ๒๐ จำพวกอยู่ในปกครองป้องกันของบิดามารดา ญาติกาทั้งหลาย มิได้ยอมยกให้ มหาบพิตร ลอบลงไปลักของเขามา ต้องกาเมสุมิจจารเป็นแน่ อย่าแก้ไปเลย มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐๓

เหตุไรไม่เป็น มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐๔

อสุรเขาตีฆ้องร้องเป่า แต่เหล่าอสุรต่างหาก บพิตรก็ถลึงถลากลั่นลงไป ช่วยเขาได้ก็ใส่ใหญ่ขึ้นมา รูปไม่เห็นเลย อสุรกับบพิตรเป็นคนเคยคู่พยายาทกัน อย่างนั้นไม่ใช่หรือ ฯ ๔/๑๐๕

เห็นจะจริงบ้าง บพิตร ฯ ๔/๑๐๖

เห็นจะไม่เป็นดอก พุดจาล้อหลอก ถูกต้องตามพระบาลีท่านชี้ไว้ ก็ศีลมุสาวาทขาดหรือไม่ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๐๗

เมื่อครั้งนั้นได้ยินว่ามหาบพิตร ไปปดพระมหากัสสปะ จริงหรือไม่ มหาบพิตร ฯ

๔/๑๐๘

ปดกับท่านว่าเป็นคนจนจริงหรือไม่ ฯ ๔/๑๐๙

เอาก็เมื่อสมบัติพัสถาน วิมานทองเรืองรองสูงใส เครื่องประดับสำหรับกาย ของบพิตรก็มีมากมายถึง ๖๐ เล่มเกวียน เหตุอะไรไปบอกกับท่านว่า เป็นคนจนไม่เห็นจริง บพิตรกล่าวคำมุสาวาท จะขาดจากศีลมุสาตอกกรรมมัง บพิตร ฯ ๔/๑๑๐

พระมหากัสสปะท่านรู้หรือไม่ ว่าบพิตรจนรัศมี ฯ ๔/๑๑๑

หนักพระอินทร์ช่างปลิ้นปลอกกลอกกลับ ลำทับเอาเราเข้าด้วยให้ได้ความตามวินัย ช่างแก้ตัวหลุดไปได้ ยังศีลสุราเมรัย บพิตรรักษารหรือไม่บพิตร ฯ ๔/๑๑๒

รูปคิดว่าบพิตรขึ้นไปในดาวดึงส์ใหม่ ๆ คงจะเอาใจพวกอสุร กินสุราอุ่นไปด้วยกัน รูปเห็นอย่างนั้น บพิตร ฯ ๔/๑๑๓

พระอินทร์ให้การปฏิเสธร่อนหลุดไปได้ รูปจะลองไล่ดูให้แน่ พระอินทร์ช่างแก้ตัวไม่มัวหมอง รักษาศีลบริสุทธิผุดผ่องใสภาไม่ราศี สมควรที่ได้เป็นเจ้าท้าวโกสีย์อัมรินทรา เป็นใหญ่กว่าหมู่เทพดาทั้งหลาย ท่านสัปบุรุษหญิงชาย อย่ามีความสงสัยในพระอินทร์ ท่านรักษาศีลบริสุทธิ

ทุกอย่างไม่ต่างพร้อย ตั้งอยู่ในถ้อยคำธรรมพระชินสีห์ทุกประการ นี่พระราชสมภาร มีบริวารมาก น้อยเท่าใดบพิตร ฯ ๔/๑๑๔

เป็นพระองค์ชยายามหาบพิตร หมดทั้ง ๒ โกฏิกิ่งหรือ ฯ ๔/๑๑๕

เป็นพระองค์ชยายาท่านบ้าง เป็นลูกเป็นหลานท่านบ้าง ทั้งนั้นแลหรือบพิตร ฯ ๔/๑๑๖

นางทั้ง ๔ คนที่เป็นอัศวมเหสี ที่ร่วมพระทัยในบพิตรนั้น ได้สร้างการกุศลไว้เมื่อใด จึงได้ขึ้นมากเกิด ประเสริฐกว่านางทั้งหลาย บพิตร ฯ ๔/๑๑๗

พระราชสมภารแก้ไขอธิบายมาในบุพกุศล ผลบุญของอัศวมเหสีตน รูปก็ทราบกุศลสิ้นทุกประการ รูปอยากจะประสพพบกับองค์พระศรีอารียพงษ์โพธิสัตว์ ท่านจะลงมาตรัสเมื่อไร จะไถ่ถามความเบื่องหน้า ท่านเคยนมัสการพระเจดีย์ฐานบ้างหรือไม่ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๑๘

๑๑ เถโร ตั เทวปุตตํ ทิสฺวา พระอรหันต์มาลัย ได้ทัศนากการเห็นเทพบุตร เหาะลอยมาบนอากาศ พระผู้เป็นเจ้ามีเถรวาทว่าจากถามว่า มหาราช ดูกรบพิตร เทพดาเหาะมาบนอากาศนั้นหรือองค์พระศรีอารีย มหาบพิตร ฯ ๔/๑๑๙

ขอถวายพระพร เทพดาองค์นี้ เมื่ออยู่ในมนุษย์โลก ได้กระทำกุศลสิ่งไรไว้ ฯ ๔/๑๒๐

เถโร ตั พระอรหันต์มาลัย ได้ทัศนากการเห็นเทพดาบนอากาศถามว่า โกสิย ดูกรท้าวโกสิย มานันหรือคือองค์พระศรีอารีย บพิตร ฯ ๔/๑๒๑

มนุสฺสโลกเก ก็ บุญญํ กโรติ เทพดาองค์นี้เมื่ออยู่ในมนุษย์ ได้ทำกุศลสิ่งใดไว้ ฯ ๔/๑๒๒

เถโร เต เทวปุตเต ทิสฺวา พระอรหันต์มาลัยได้ทัศนากการเห็นเทพดา เหาะติดตามกันมากมายนักหนา ถ้ามสมเด็จพระอัมรินทรา เทพบุตรเหาะติดตามกันมา คราวนี้จะเป็นหน่อพระชินสีห์โพธิสัตว์ แน่ชัดแล้วกระมังบพิตร ฯ ๔/๑๒๓

ดูกรบพิตร เทพบุตรทั้งหลายเหล่านี้ เมื่ออยู่ในมนุษย์ทำบุญสิ่งใดไว้ จึงประกอบไปด้วยบริวารแลไฉนมากมายถึงเพียงนี้ ฯ ๔/๑๒๔

เถโร โพธิสฺสตุ ติสฺวา เมื่อพระอรหันต์มาลัย ได้ทัศนากการเห็นองค์พระศรีอารีย แวดล้อมมาด้วยบริวารนางฟ้า เหาะมาครั้งนั้น ดูกดงามนักหนา ถ้ามสมเด็จพระอัมรินทราว่า ดูกรบพิตร เทพบุตรองค์นี้ ดูรศมีสีใสสะอาด เกื่อนกลาดไปด้วยบริวาร เห็นจะเป็นองค์พระศรีอารียหน่อพระชินวงศ์ พงศ์โพธิสัตว์ แน่ชัดแล้วดอกกระมัง มหาบพิตร ฯ ๔/๑๒๕

บพิตร พระราชสมภารเทพบุตรเทพธิดา ศรัทธาทำกุศลคนละอย่างสองอย่าง ทำไม่ได้สมบัติพัสถาน บริวารคนหนึ่งมาก ๆ มหาบพิตร ฯ ๔/๑๒๖

สัปบุรุษทั้งหลายได้ฟังแล้วอย่าลืมหอง ทำบุญที่ไร วางน้ำใจให้มั่นคง ลงในทานที่
บริจาค ก็จะได้กุศลผลบุญนั้น โดยมากมิใช่น้อย เราจะมาร่ำตะบอย ค่อยเทศน์ไปตามเรื่องราว
ก็จะยืดยาวนัก ต้องจะยกยกตัดรอน ทอนเอาแต่ย่อ ๆ ดูพอสมควร จวนกับเวลา อยากจะ
สนทนา กับพระมหาโพธิสัตว์เจ้า ท่านจะได้บอกเล่า ไปถึงชนชาวชมพูทวีป ให้เขารู้ทั่วกันเร่ง
รีบทำบุญให้บ่อย ๆ อย่าเบื่อง่าย รูปจะจดจำนำเอา ไปบอกเล่าแก่ชาวชมพู ให้รู้ทั่วกันทุกคน
ท่านเกือบเสด็จมาหรือยัง มหาบพิตร ฯ ๔/๑๒๗

มหाराช ดูกรบพิตร นางฟ้าที่ตามติดมา ในเบื้องหน้าพระศรีอารีย บพิตรมีประมาณ
สักเท่าใด รัศมีสีใสสะอาดตา เครื่องประดับประดา อภรณ์ก็ขาว ๆ ทั่วทุก ๆ องค์ นางเทพธิดา
อนงค์เหล่านี้ เมื่ออยู่ในมนุษย์ทำบุญอย่างไร จึงได้มาเป็นนางฟ้า เบื้องหน้าพระศรีอารีย บพิตร ฯ
๔/๑๒๘

ถวายพระพรนางฟ้าที่มาเบื้องหลังก็แสนโกฏี เบื้องขวาก็แสนโกฏี เบื้องซ้ายก็แสนโกฏี
มีรัศมีสีล้วนพรรณต่าง ๆ สีเขียวสีเหลืองสีแดง นางเหล่านี้ในเบื่องบุพชาติปางก่อน ได้กระทำกุศล
ผลบุญไว้อย่างไร มหาบพิตร ฯ ๔/๑๒๙

เถไร ตั สุตวา พระอรหันต์มาลัยได้ฟัง ท้าวโกสีย์แจ้งแห่งกุศล ผลบุญแห่งนางฟ้า
พระศรีอารีย อันเป็นบริวาร พระผู้เป็นเจ้าก็ชื่นบานสำราญใจ แล้วมีเถรวาจาถามต่อไปว่า
พระศรีอารียเมตใดยหน่อโพธิสัตว์เจ้า ท่านได้กระทำกุศลผลบุญไว้อย่างไรเล่า ดูรัศมีสีใสสว่างทั้ง
ท้องฟ้า มีอานุภาพมากกว่าเทพดาทั้งหลาย บริวารก็มากมายถึง ๔ แสนโกฏี บพิตรโปรดช่วย
บอกบุญบารมี หน่อพระชินสีให้ทราบสิ้น ท่านสร้างมาประการใด เทียบบอกไปให้แจ้งแห่งบารมี
พระศรีอารียในกาลบัดนี้ ฯ ๔/๑๓๐

๕/๑...

เถไร ตั สุตวา พระอรหันต์มาลัย ได้สดับฟังพระศรีอารียท่านถาม พระผู้เป็นเจ้าก็
บอกความไปตามเรื่อง ถวายพระพร รูปมาแต่เมืองชมพู มหาบพิตร ฯ ๕/๒

ขอถวายพระพร ชาวชมพูทวีปเขาเลี้ยงชีวิต ด้วยทำไร่ไถนา ค้าขายหาต้นทุนกำไรต่าง ๆ
บางคนเที่ยวรับจ้างทำการ^๑ท่านผู้อื่น บางคนกระทำใจกรรมปล้นสะดม ช่มเหลอลบลักหยิบเอา
เข้า^๒ของมา บางคนล้นทำเที่ยวขอรานผู้อื่นมาเลี้ยงชีวิต มหาบพิตร ฯ ๕/๓

^๑ให้อ่านต่อในผูก ๕ “คำพระศรีอารียสนทนากับพระมาลัย” หน้า ๔๔

^๒ ทำการ = ทำงาน

^๓ เข้า (ใบ) = ชั่ว

ถวายพระพร ชาวชมพูทวีปคนมั่งมีน้อย คนจนมาก คนดีน้อย คนเป็นโรคมามาก คน
งามน้อย คนชั่วต้อยมาก คนมีความสุขน้อย มีความทุกข์มาก บทที่ ๕/๕

ถวายพระพร คนขัดสนจนยาก แต่ชาติก่อนไม่ได้บริจาคทานให้ผู้ใดเลย คนรูปชั่วตัวไม่
งาม ชาติก่อนไม่มีความเคารพ นบนอบสมณะที่ปราหมณ์ท่านผู้มีศีล ประมาทหมิ่นท่านผู้แก่
ผู้เฒ่า คนโรคมามาก เมื่อชาติก่อนกล่าวมุสาวาท ส่อเสียดท่านผู้อื่น คนมีทุกข์มาก เมื่อชาติก่อน
ทำความทุกข์ให้ท่านผู้อื่น ไม่มีความเมตตากรุณาแก่ผู้ใด อย่างนี้แล มหาบทที่ ๕/๕

ถวายพระพร ชาวชมพูทาบามาก คนทำบุญน้อย มหาบทที่ ๕/๖

ถวายพระพร ชาวชมพูเขาทำบุญต่าง ๆ รักษาศีลสมาทาน ทอดตะพาน^๑ ยกศาลา
สร้างวัดวาโบสถวิหารการเปรียญ ตั้งความเพียรเรียนวิปัสสนา บวชลูกบวชคนบวชช้า มีความ
กรุณาเมตตาสัตว์ ปรมนิบัติบิดามารดา ฟังพระสัทธรรมเทศนา ตั้งความปรารถนา จะพบ
มหาบทที่ ๕/๗

ถวายพระพร บุคคลจะฟังพระคาถาพัน บุษาด้วยธูปเทียนชวลา^๒ จัตรธง ดอกบัวอุบล
จงกลนีสิ่งละพัน ๆ แลตั้งใจฟังวันเดียวให้จบครบทั้งพัน อย่างนี้จะทำได้ก็แต่ท่านที่มีทรัพย์มีความ
สุขมาก ก็คนที่จนยากเข็ญใจ มันทำไม่ได้เช่นนั้น มันมีแต่ธูปเทียนดอกไม้เครื่องบูชาต่าง ๆ สิ่ง
ละอันพันละน้อยไปบูชากับเขา ตั้งใจฟังวันเดียวจบทั้งพันพระคาถา แล้วก็ปรารถนาจะให้ทัน
มหาบทที่ ๕/๘

ขอถวายพระพร คนที่จวนลงไปยิ่งกว่านี้ เช่นคนเป็นทาสีทาสาเขา จะนิมนต์พระเจ้า
พระสงฆ์มาเทศน์เอง ก็นิมนต์ไม่ได้ รู้ว่าเขามีเทศน์คาถาพัน ที่ไหนก็อุตสาหะไปฟัง ตั้งใจเต็ม
ศรัทธา เข้าไปวันหนากวาทไหว้ เคารพพระรัตนไตรสรณาคมน์ ฟังวันเดียวจบทั้งพันคาถา
เครื่องบูชาก็ไม่มี แต่ไม่มีความประมาท อุทิศสำหรับรักษาศีล ๕ ศีล ๘ เนิ่ง ๆ คนอย่างนี้จะทัน
ศาสนา มหาบทที่ ๕/๙

ถวายพระพร บทที่ ๕/๙ เห็นสมควรแล้ว ก็ยังคนอีกจำพวกหนึ่ง ไม่เคยได้ฟังพระ
คาถาพันเลย รู้ว่าฟังคาถาพัน วันเดียวจบคงทันศาสนาพระศรีอาริย์ ตัวเราอยากจะทันศาสนา
พระศรีอาริย์นี้ ไม่ประมาทอุทิศสำหรับทำบุญตักบาตรรักษาศีลบ่อย ๆ คอยจะฟังพระคาถาพันก็ไม่
พระจะเทศน์ มีแต่เทศน์พระสูตรพระปรมาตม์เรื่องอื่น ๆ ก็คิดว่าเราตั้งใจคอยฟังพระคาถาพันมา
นานแล้วก็ได้ฟัง หากผู้จะแสดงมิได้ ตัวเราก็แก่เฒ่าชราแล้ว จะอยู่ไปได้สักเท่าถึงไหน ทุกวันนี้
ความชรา โรคภัยอาภัพก็เบียดเบียนอยู่แล้ว เราคงตายเป็นแน่แท้ จะหนีความตายไม่ได้เลย

^๑ ตะพาน (ปาก) = สะพาน สิ่งปลูกสร้างที่ทำสำหรับข้ามแม่น้ำลำคลอง

^๒ ชวลา (ใบ) = ตะเกียง

หนุ่มก็ตาย แก่ก็ตาย ร่างกายเรานี้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หาเที่ยงมิได้ เราอุตสาหะฟัง พระสูตร พระวินัย พระปรมาตถ์นี้เกิด คิดอย่างนั้นแล้ว ก็ตั้งใจฟัง ปราธนาจะทันศาสนา มหาบพิตร อย่างนี้จะทันหรือไม่ทันเล่า ฯ ๕/๑๐

ถวายพระพร คนที่ไม่ทันศาสนาบพิตร มีหรือไม่ บพิตร ฯ ๕/๑๑

คนที่ไม่ทันศาสนามหาบพิตร เป็นคนใจบาปนั้น มันกระทำให้บาปกรรมอย่างไร บพิตร ฯ

๕/๑๒

มหाराช ขอถวายพระพร พระราชสมภารผู้ประเสริฐ สัมบุรุษทั้งหลายตั้งใจ จะให้ทัน ศาสนามหาบพิตรโดยมาก เชิญมหาบพิตรอธิบายแก้ไข ออกไปให้สว่างกระจ่างแจ้ง แสดงแต่ อัธถิ อัธถิไม่ชัดเจน เขาฟังไม่เข้าใจ ปัญจนันตริยกรรมนั้นคืออะไรบ้าง บพิตร ฯ ๕/๑๓

มหाराช ดูกรบพิตร ปิตุฆาต มาตุฆาต ว่าคนฆ่าพ่อฆ่าแม่นั้น รูปขอลูกก่อน ฆ่า พ่อตาฆ่าแม่ยาย พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง อย่างนี้จะเป็นอนันตริยกรรมหรือไม่ ฯ ๕/๑๔

เออก็จะตมหาอวิจันรรมเหมือนกัน แต่จะเรียกว่าอนันตริกรรมนั้น ยังไม่ได้หรือ ฯ

๕/๑๕

ถวายพระพร เหมือนอย่างพ่อแม่เข้าไปนอนอยู่ในพุ่มไม้ก็ดี ในที่ใด ๆ ก็ดี ลูกไม่รู้ สำคัญว่าเนื้อว่าสุกร ก็เอาหอกดาบแทงฟันลงไปถูกพ่อแม่ตาย คนอย่างนี้จะเป็นอนันตริกรรม หรือไม่เล่า ฯ ๕/๑๖

ถวายพระพร อีกข้อหนึ่ง ว่าลูกนั้นเห็นพ่อแม่รบอยู่กับหมูโจร ลูกนั้นยังป็นไปหมายจะ ให้ถูกโจร หวังใจว่าจะช่วยพ่อแม่ของตน ป็นนั้นก็พลาดไปถูกพ่อแม่ของตนตายไป อย่างนี้จะเป็น อนันตริกรรมหรือไม่ บพิตร ฯ ๕/๑๗

อโหมบพิตรว่า รูปยังไม่เห็นด้วย ก็คนเมื่อตะก็ก็ไม่ว่าจกว่าพ่อแม่ หมายถึงเนื้อว่า สุกร แทงฟันลงไปถูกพ่อแม่ตาย บพิตรว่าเป็นอนันตริกรรม ก็คนนี้ยังถูกพ่อแม่ตาย บพิตรว่าไม่ เป็นอนันตริกรรม ว่าให้แจ้งก่อน รูปยังสงสัยอยู่ ฯ ๕/๑๘

ข้าแต่บพิตร จำเพาะ^๑เอาที่ตนตั้งใจหมาย^๒ จะฆ่าชีวิตนี้ก็ถูกชีวิตนี้ตามตนหมาย จึงจะ เป็นปิตุฆาต มาตุฆาต รูปสิ้นสงสัยแล้ว ยังอรหัตตมัตนั้นอย่างไรเล่า ฯ ๕/๑๙

ขอถวายพระพร ยังภิกษุณีพุชกนั้น ทำอย่างไรเล่าบพิตร ฯ ๕/๒๐

เถยสังวาสนั้น ทำอย่างไรเล่า บพิตร ฯ ๕/๒๑

^๑ ออ (ใบ) = คำนำหน้าชื่อผู้ชายที่ตนพูดด้วย

^๒ จำเพาะ = เฉพาะ

^๓ หมาย = มุ่ง

ขอถวายพระพร คนลักเพศก็ไม่ทันศาสนาบพิตร คนลักของสงฆ์ก็ไม่ทันศาสนาบพิตร ใต้คนมันไม่ได้ลักของสงฆ์ แต่ว่ามันโกรธมันแกล้งทุบตีของสงฆ์ ให้แตกให้หักเผาเสียให้ไหม้หมด คนอย่างนี้จะได้บาปอย่างไรบพิตร จะทันศาสนาบพิตรหรือไม่ทันเล่า ฯ ๕/๒๒

ถวายพระพร อีกข้อหนึ่งยังสงสัยนัก เหมือนคนกินของสงฆ์แต่ไม่ลัก ไม่ทุบตีให้ยับย้อย เป็นแต่ว่าของอะไรเขาอุทิศถวายไว้ พระสงฆ์ยังไม่ได้ฉัน มันก็ไม่ขอกับใคร เอากินเองก่อนสงฆ์ อย่างนี้จะไม่สุบบาปดอกกระมัง ด้วยว่ามันไม่ได้ลักไปข้างไหน แล้วก็ไม่ทุบตีให้ยับย้อย เป็นแต่กินเต็มกระเพาะแล้วก็ไป ไม่ได้หาบคอนเอาไป เห็นจะไม่สุ้งเป็นไรดอกกระมัง บพิตร ฯ ๕/๒๓

หรือบพิตรว่าอย่างไร มันไม่เป็นไรมันจะเป็นเส้น เป็นอย่างไรรูปฟุ้งไม่ออก ฯ ๕/๒๔

คือบพิตรว่าอย่างนั้นกินของสงฆ์จะมีบาปมากนักรู้หรือ ฯ ๕/๒๕

ถ้ากระนั้นมันจะเกิดทันศาสนาบพิตรหรือไม่ ฯ ๕/๒๖

ขอถวายพระพร กับบพิตรว่า คนฆ่าพระโพธิสัตว์ได้บาปมากนักรู้หนา ไม่ทันศาสนา บพิตร ก็ทำไมจะรู้ว่าสัตว์ผู้นี้ เป็นพระโพธิสัตว์เล่า ฯ ๕/๒๗

คือถ้ากระนั้นในมนุษย์โลก พระโพธิสัตว์ไปสร้างพระบารมีมากนักรู้ทีเดียว ฯ ๕/๒๘

อีกรูปไปเที่ยวบิณฑบาตพบบ่อย ๆ วัวเผือก ควายเผือก ไก่เผือก แมวเผือก เป็ดเผือก ชุมนักรู รูปพบบลบทใครจะพัน ชุมที่ได้ยวบพิตร ฯ ๕/๒๙

ขอถวายพระพร คนฆ่าพระโพธิสัตว์ ฆ่าพ่อฆ่าแม่ ว่าไม่ทันศาสนาบาปบพิตรก็เห็น ขอบอยู่แล้ว คนที่มันด่าตีพ่อแม่ ทำไมบพิตรว่าไม่ทันด้วยเล่า ก็เป็นแต่ด่าตีพ่อแม่ไม่ถึงแก่ความตาย ทำไมไม่ทันด้วยหรือบพิตร ฯ ๕/๓๐

มหาราช ถวายพระพร พระราชสมภาร จะลงไปตรัสในมนุษย์โลกเมื่อไรเล่า บพิตร ฯ ๕/๓๑

มหาบพิตรไปเกิดในมนุษย์โลก จะเกิดในตระกูลบุคคลจำพวกใด มหาบพิตร ฯ ๕/๓๒

บิดามารดาบุตรภรรยาชื่อไร ฯ ๕/๓๓

มหาบพิตรอยู่ในเมืองอะไร ฯ ๕/๓๔

มหาบพิตรประสูติออกจากครรภ์มารดาที่ไหน ฯ ๕/๓๕

เมื่อมหาบพิตรออกสู่มหาภิเนษกรมณ์อายุได้เท่าใด ฯ ๕/๓๖

มหาบพิตรออกกระทำทุกกริยาได้เท่าไร จึงได้สำเร็จแก่พระสัมพัญญุตญาณ ฯ ๕/๓๗

มหาบพิตรพระองค์สาวกเบื้องซ้ายเบื้องขวามีนามกรชื่อไร ฯ ๕/๓๘

มหาบพิตร เป็นหน่อเนื้อเชื้อวงศ์พงศ์โพธิสัตว์ อาจะรู้สารพัดได้ทุกประการ แผ่นดิน
ขึ้นชันนาน ประมาณสักเท่าใดจึงมีพระพุทธเจ้ามาเกิด มหาบพิตร ฯ ๕/๓๙

เรียกว่าอันตรกัปนับอย่างไร มหาบพิตร ฯ ๕/๔๐

สมเด็จพระพุทธเจ้าที่จะได้มาตรัสในโลกนานต่อนานนักหนอ มหาบพิตร ฯ ๕/๔๑

เถโร โพธิสตฺถ์ ทิสฺวา ฝ่ายพระอรหันต์มาลัย ได้ทัศนากการเห็นพระศรีอารีย
พาบริวารเสด็จกลับขึ้นไปสู่ดุสิตพิภพที่อยู่ของพระองค์ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้ามาลัยก็ถูกจากอาสนะ
คมนาฬิลาศเข้าไป ถวายนมัสการ กระทำปทักษิณาพระเจดีย์ ๓ รอบ พระผู้เป็นเจ้าก็บนบอบ
นมัสการลา กลับลงมาสวมพทุทวีป

ปุนทิวเส ครั้นเพลารุ่งเช้า พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเข้าไปนิมิตบาต นำเอาถ้อยคำพระศรีอารีย
ไปบอกเล่าแก่ชาวมนุษย์ทั้งปวง เต มนุสฺสา ฝ่ายว่ามนุษย์ทั้งหลายได้ฟังพระมาลัย นำเอาถ้อย
คำพระอินทร์ พระศรีอารียมาบอกเล่า ชาวมนุษย์ทั้งปวงก็มีจิตเกษมศานต์โสมนัส ประราธนาจะ
ให้ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ อยากจะให้ทันศาสนาพระศรีอารีย ก็อุทิศสำหรับวิชาศีลบำเพ็ญทาน สดับ
ธรรมให้รำไปอย่าทอดอ้อย หมั่นทำบุญให้บ่อย ๆ อย่างนิคเนือนเชือนแซ่ อุทิศสำหรับประพฤติตนตาม
กระแสพระสัทธรรม ก็จะได้นำตนไปสู่สวรรค์ เสวยทิพสมบัติพิสดาน พิมานทองเรืองรองสุกใส
เกษมสำราญใจ เถโร พระอรหันต์มาลัย ทรมานกายเที่ยวโปรดสัตว์ หวังจะให้ออกจาก
วัฏสงสาร ครั้นถ้วนกำหนดพระชนมมาน พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าก็ส่งลูเข้าสู่พระปรินิพพาน สิ้นชาติกัณดาร
ชรากัณดาร มรณะกัณดาร เป็นอวสานที่สุดชาตินิราภัย อาตมภาพรับทานวิสัยนามาในพระ
มาลัยสูตร ก็สมมุติว่าจบแต่เพียงนี้ เหว่ ก็มี ฯ

มาเลยยุสตุตฺตานิฏฺฐตฺ ๒ ๒ ๒

คำพระยายมราชสนทนากับพระมัลลย์ ผูก ๒

๒/๑ อถ โข ยโม ราชา เถรสุส วจัน สุตฺวา โก โส มม นามิ ปจฺจตฺติ
วตฺวา เถรี ทิสฺวา ปณฺจกคฺปติฏฺฐิตฺน เถรี วนฺทตฺติ ฯ

โส ยโม ราชา ปางนั้นพระยายมราช เสด็จอยู่ในปราสาทได้สดับเทววาทวาจา
พระมัลลย์ บพิตรก็จินตนาในพระทัยว่า โก เอส ใครหนอซึ่งเซอะเซะซอกซอน เข้ามาถาม
นามกรของเรา มีความสงสัยพระทัยนัก ช่างบุกบ้านหาญหักมาถึงที่นี่ จะเป็นผีปีศาจราชทูต
มนุษย์หรือมิใช่ ใครหนอมาเรียกเราเข้ามาเกิดว้าย ฯ ใครหนอพูดจาไม่น่าฟังลำพองจริงว้าย ฯ
พระยายมราชได้ฟังขัดแค้นแน่นพระทัย ตั้งแต่เราได้มาเป็นใหญ่ นายนรกในยมโลกนี้ ไม่มีผู้ใด
เจรจาพาทีอย่างนี้เลย พระยายมราชก็ลุกเลยออกมา นอกปราสาทได้ทัศนากการเห็นพระมหาเถร
มัลลย์ บพิตรก็ตื่นตกพระทัยว้าวาบ ไม่ทราบว่าเป็นผู้เป็นเจ้า โยมพูดก้าวร้าวเหยียดหัวเหลือเกิน
โยมขออภัยอย่าได้โกรธ จงอดโทษไปรดโยมเถิด ผู้เป็นเจ้า อาราธนาพระผู้เป็นเจ้า เข้ามา
สนทนากันที่นี่ พระเจ้าข้า ฯ

๒/๒ พระยายมราช ประกาศถามยุบลนุสนธิเหตุ พระผู้เป็นเจ้ามาแต่ประเทศถิ่นฐาน
บ้านเมืองอันใด ประสงค์สิ่งไร พระเจ้าข้า ฯ

๒/๓ ภาณุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ฯ ลงสู่ที่อยู่ของโยมนี่ มีความประสงค์จำนงใจ ด้วย
สิ่งอันใด พระเจ้าข้า ฯ

๒/๔ ภาณุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า โยมได้ลงมาเป็นใหญ่ในยมโลก ด้วยสำหรับดับทุกข์
โคโรคร้อน สัตว์นรกที่ตายตกลงมาสู่สำนักโยมนี่ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๕ ไม่ใช่ออย่างนั้นดอก พระผู้เป็นเจ้า คนที่เขาดีมีศรัทธา หมั่นรักษาศีลบริจาดทาน
สร้างกุฏิวิหาร ทอดตะพาน^๒ ทำศาลา หมั่นสวดมนต์ภาวนา รักษาธรรมให้รำไป ยุค^๓ เอาคุณ
พระรัตนตรัยไว้เป็นที่พึ่ง เมื่อเวลาตายกุศลคงส่งถึง เข้าอุปถัมภ์ค้ำจุน อุดหนุนให้ไปเสวยสุขใน
เมืองสวรรค์ สัตว์ที่มีกรรมกระทำกุศลมาสัตว์ดีดชีวิต กระทำแต่การทุจริตเลี้ยงชีวิตผิดกรรมให้
รำไป ชันแต่น้ำใจก็เป็นบาปหยาบเข้าทารุณ ไม่รู้จักคุณพระรัตนตรัย เมื่อเวลาตายทำลายขันธลง
มา ทนทุกข์เวทนาอยู่ในนรกช้านาน บางทีก็เลยลงไปตกนรกใหญ่อวิจี คนเช่นนี้มีกรรมมากนัก
ไม่รู้จักในการบุญ ตายแล้วก็วิ่งหมุนผลุนลงมา หาโยมทุก ๆ คน พระผู้เป็นเจ้า ฯ

^๑ อดโทษ = ยกโทษ

^๒ ตะพาน (ปาก) = สะพาน

^๓ ยุค = ยึด

๒/๖ โยมก็ได้ว่ากล่าวตักเตือนให้สติบ่อย ๆ ดอก พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า โยมได้ให้สติตักเตือนว่า เมื่อท่านยังเป็นมนุษย์ ได้ทำกุศลที่วัดนั้น โรงธรรมนั้น ท่านลืมเสียแล้วหรือ สัตว์ที่มีกรรมกับอกว่า ฉันไม่ได้เคยทำบุญไว้ที่ไหนเลย เจ้าข้า โยมก็ต้องบังคับนายนิริยบาลให้เอาตัวไป ผูกมัดให้มันคง โยมลงไปในนรก ก็หมกไหม้ตายเกิดไม่รู้แล้ว พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๘ ภนุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า โยมไม่ว่าคนผู้ใดใจเป็นอกุศล เป็นคนทำปาณาติบาต ถึงเป็นหมู่ญาติพี่น้องของพระผู้เป็นเจ้า โยมเอามันทั้งนั้น และไม่ว่าแก่ว่าเฒ่า เว้นแต่คนที่นับถือคุณพระรัตนตรัยเจ้าไม่เอาไว้ โยมปล่อยให้เขาไปสรวรค้อย่างนั้นดอก พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๙ ภนุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า โยมยังได้ไถถามนามเทวทูต ๕ ประการ ผู้เป็นเจ้า ฯ
 ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทวทูตเป็นปฐมนั้นทารก นอนหมกคลุมกุฎคู่นั้น ท่านได้เห็นบ้างหรือไม่ สัตว์นรกบอกว่าเป็นธมไปเจ้าข้า เห็นแล้วคิดว่ากระไรบ้าง คิดว่าถ้าเป็นลูกของเรา ก็จะต้องป้อนเข้าป้อนน้ำ ให้อิ่มหน้าสำราญ ถ้าเป็นลูกของชาวบ้าน ชวนกันสรรเสริญเยินยอ ว่าพ่อแม่มันขยัน ชวนกันทำลูกได้บ่อย ๆ เทวทูตคำรบ ๒ คือคนแก่เฒ่าชรา กายาคดค่อมโน้มไปเบื้องหน้า ดูสมเพชเวทนาอนาถใจ ได้เห็นบ้างหรือไม่ เห็นธมไปเจ้าข้า เห็นแล้วคิดว่ากระไรบ้าง คิดว่าตาคนนี้ยายคนนั้น สองสามวันก็จะตาย ช่างแก่ประไร เทวทูตคำรบ ๓ คนเจ็บไข้ ได้พยาธินอนร้องนอนครางอื้ออึงคะนึงไป เห็นบ้างหรือไม่ เห็นธมไปเจ้าข้า เห็นแล้วคิดว่ากระไรบ้าง คิดว่าถ้าเป็นลูกเมียของเรา ต้องหาหมอมารักษา อย่าให้มันตายเสียตายยาก ถ้าเป็นคนอื่นจะตายสักหมื่นพัน ก็ช่างมันประไรไม่ใช่ธุระ เทวทูตคำรบ ๔ คนเขาทุบตีตีดขี่อวดโอ้อวด ทอนด้วยลวดหนั่งเสียงปัง ๆ ขวบ ๆ นับไม่ทัน ตัวลั่นเหมือนผีเจ้าเสาะโพงพาง ได้เห็นบ้างหรือไม่ เห็นธมไปเจ้าข้า เห็นแล้วคิดว่ากระไรบ้าง คิดว่าสมน้ำหน้ากะลาหัวมัน มันไม่คิดทำมาหากิน คิดแต่ใจกรรมทำร้าย ลักขโมยโกงขาย ประพฤติการชั่วร้ายต่าง ๆ อย่างพรรณนามาจะนี้ มีโทษชั่วแก่ตัวมัน เทวทูตที่ ๕ นั้นคนตาย เปื่อยเน่าขึ้นฟูพอง เป็นหนองไหลไหลโรยตัวทั่วทั้งกาย ท่านเห็นบ้างหรือไม่ เห็นธมไปเจ้าข้า เห็นแล้วคิดว่ากระไรบ้าง คิดว่าพระคงจะได้เงิน ถ้าคนมันมีเงินทอง พระสงฆ์คงได้อสังขารหนึ่งหลายบาทนั่นแล พระผู้เป็นเจ้า โยมถามในนามเทวทูตทั้ง ๕ ประการจะให้มัสติ กลับพูดอวดอุตริเหลวไหลไม่ได้ความ โยมไม่รู้ว่าจะทำประการใด นายนิริยบาลก็จับเอาตัวไปทำโทษร้ายต่าง ๆ อย่างพรรณนามานี้แหละ ผู้เป็นเจ้า ฯ

* เจ้า (โบ) = ข้า

๒ ประไร = กระไร

๓ กรวน (ปาก) = ตรวน

๒/๑๐ ภาณุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า โยมดักเตือนให้สติปัญญา พิจารณาเห็นใจ ในธรรมสังเวชว่า เมื่อเรายังเป็นทารก หมกมุดหมกคู้จะเหมือนอย่างนี้ เรายังเวียนว่ายตายเกิด เอากำเนิดเกิดในวัฏสงสาร ยังไม่ถึงแก่พระนิพพาน ตราบใดก็คงจะเวียนว่ายทนทุกขเวทนากอย่างนี้ ให้ปลงปัญญาพิจารณาว่า ชาติธมฺโมมฺหิ ชาตี อนตฺติโต เรายังมิได้ถึงแก่พระนิพพานกราบ^๑ ไต ล้วงลึกไปไม่พ้นซึ่งภพชาติ เทวทูตคำรบ ๒ ได้เห็นคนแก่เฒ่าชรา เกสาหงอกพันหักแก้มตอบ ผิวหนังเหี่ยวแห้งหตุ อยู่นานทั้งสารพางค์กายให้ปลงปัญญา พิจารณาเห็นว่าตัวเรา ก็คงแก่เฒ่าชราเหมือนผู้เฒ่า ให้ปริกรรมภาวนาว่า ชราธมฺโมมฺหิ ชรี อนตฺติโต เราหนีไม่พ้นซึ่งความชรา เป็นเหมือนกันทุกรูปทุกนาม ไม่ว่าตัวเราตัวเรา เทวทูตคำรบ ๓ เมื่อเห็นคนป่วยไข้ ได้ทุกข์เป็นโรคพยาธิ บาดเจ็บต่าง ๆ ให้พิจารณาเห็นว่า เกิดมาเป็นรูปกาย คงมีความเจ็บป่วยไข้ ได้ทุกข์เหมือนกันทุกคน ให้พิจารณาว่า พยาธิธมฺโมมฺหิ พยาธึ อนตฺติโต เราทนเหมือนกันทุกคน ล้วงลึกหนีไปไม่พ้นซึ่งโรคพยาธิบาดเจ็บทั้งปวง เทวทูตคำรบ ๔ ได้เห็นคนติดชื้อคาใช้กรวน^๒ จำจ้อง ต้องตัดมือตัดเท้า เสียบหลวทั้งเป็น ปลงลงให้เห็นว่ากรรม กระทำไว้ในชาติก่อนอย่างไร ก็คงจะติดตามตัวไป สนองให้หนีไปไม่พ้น เหมือนกันทุกคน คิดอย่างนี้ก็พึงปริกรรมภาวนาว่า กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท กมฺมโยนิ กมฺมพณฺธุ กมฺมปติสฺสรโณ ยํ กมฺมํ กิริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ ให้หมั่นภาวนาอย่างนี้มีประโยชน์ เทวทูตคำรบ ๕ ได้เห็นคนตายเปื่อยเน่า น้ำเหลืองไหลทรุดโทรมทั่วทั้งกาย ให้ปลงธรรมสังเวชว่าเราทนทั้งหลาย เกิดมาย่อมถึงซึ่งความตายเหมือนกันทุกคน เมื่อยังเวียนวนทนทุกข์อยู่ในวัฏสงสาร หนีไปไม่พ้นซึ่งความทุกข์ ๔ ประการ คงจะติดตามล้างผลาญทุกวันไป คิดเห็นจะนี้ได้ให้ภาวนาว่า มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตฺติโต เราทนทั้งหลาย หนีไปไม่พ้นซึ่งความตาย เมื่อผู้ใดมีสติบอกออกได้ โยมก็ปล่อยให้ไปสวรรค์ เหมือนกันทุก ๆ คน นิมนต์พระผู้เป็นเจ้า จดจำนำเอาไปบอกเล่าชาวมนุษย์ แต่ตามได้เกิด ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๑ ภาณุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า นรกกี่กำหนดนับได้ ๔๕๖ ชุม ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๒ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า นรกกี่มีฐานกว้างยาวไม่เท่ากัน แต่นรกใหญ่ ๘ ชุมนั้น มีฐานกว้างยาวทั้ง ๘ ชุมนั้นเท่ากัน ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๓ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า นรกใหญ่ ๘ ชุมยาว ๑๐๐ โยชน์ กว้าง ๑๐๐ โยชน์ ลึกก็ ๑๐๐ โยชน์ กำแพงเหล็กหนา ๙ โยชน์ พื้นผาเหล็กหนา ๙ โยชน์ มีฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส

^๑ กราบ (ปาก) = ตราบ

^๒ กรวน (ปาก) = ตรวน

มีพระยายมล้อมรักษายูทั้ง ๔ มุม มีอุสุทธรอกอยู่มุมละ ๔ ชุม ทั้ง ๔ มุม ถัดอุสุทธรอกออกมา มียมโลกล้อมอยู่มุมละ ๑๐ ชุม ๑๐ ชุม ล้อมเหมือนกันหมดทั้ง ๔ มุม พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๔ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ชุมที่ ๑ ชื่อสัณฐีชีวนรก ชุมที่ ๒ ชื่อกาลสูตร ชุมที่ ๓ ชื่อสังฆาฏ ชุมที่ ๔ ชื่อโรรวุ ชุมที่ ๕ ชื่อมหาโรรวุ ชุมที่ ๖ ชื่อตาปน ชุมที่ ๗ ชื่อมหาตาปน ชุมที่ ๘ ชื่อมหาอวิจันรก พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๕ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ชื่อสัณฐีชีวนรก อัศจรรย์ว่ามีลมเย็นหนาวเหน็บเหลือขนาด พัดถูกสัตว์ตกตายไป กาลสูตรมีสายบรรทัดเหล็ก ตีสัตว์ให้แตกออกไป ๔ ชิก ๘ ชิก ๑๖ ชิก ตีหน้าอกแตกตลอดหลัง ตีหลังแตกตลอดอก สังฆาฏนรกแปลว่า มีเครื่องมือประหารบันรอน ทอนสัตว์ให้ขาดออกไป เป็นท่อนน้อยแลท่อนใหญ่ โรรวุแปลว่า สัตว์ไปตกทวนทุกขเวทนา ร้องไห้ร้องครางอื้ออึงไป มหาโรรวุแปลว่า ร้องไห้กใหญ่ ยิ่งขึ้นไปกว่านี้ได้อีกเท่าพันทวี ตาปน แปลว่ามีความร้อนนอกร้อนใจ ไม่มีความสบายเลย มหาตาปนแปลว่า ร้อนรันทุนทุรายยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ร้อนเท่าแสนทวี สุดท้ายจะประมาณ อวิจันแปลว่า สัตว์ไปตกช้านาน ประมาณแสนกับแสนกลับอนันตชาติ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๖ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า คนกระทำปาณาติบาต ฆ่าสัตว์ไม่มีอาย เมื่อเวลาตายคงจะไปตก สัณฐีชีวนรกไปทวนทุกขเวทนา ๕๐๐ ปี มีกำหนด กระทำอกุศลนาทานเลยลงไปตกหมกไหม้ ในกาลสูตรกำหนดพันปีมีประมาณ กระทำกาเมศุมิจฉาจารช้านาน ๒,๐๐๐ ปี กล่าวมุสาวาจาไม่มีจริง เจริญสูงส่งส่อเสียดสอพลอ กล่าววาจาโกหก ตายต้องไปตกนรกหมกไหม้ ในโรรวุกำหนด ๔,๐๐๐ ปี คนกินเหล้าเมาสุรา ต้องไปทรมานในมหาโรรวุ กำหนด ๘,๐๐๐ ปี เมื่อเป็นคนถือว่าคนดีมีอำนาจมาก ช่มเหล่งทำผู้อื่นให้ได้ความลำบาก เมื่อเวลาตายนายนิรยบาลผูกคอลากเลยลงไปนรกตก ๑๖,๐๐๐ ปี เมื่อเป็นคนด่าตีบิดามารดา อุปัชฌาย์อาจารย์ท่านผู้มีศีลประมาทหมิ่นไม่มีดี เวลาตายก็จรีลี ไปตกมหาตาปนนรก อายุยืนถึงกับ คนกระทำปัญจันนตริยกรรมคือ ปิตุฆาต มาตุฆาต อรหันตฆาต โลหิตุปบาท สังฆเภทเป็นเหตุใหญ่ เมื่อเวลาตายก็ป้ายหน้ากรง^๑ ลงไปตกในมหาอวิจันรกใหญ่ มีอายุประมาณได้กับ ๑ นานนักถึงเพียงนี้ โยมจะพรรณนาไปยังไม่ถ้วนถี่ บริวารนรกก็ยังมีอยู่มากมาย ท่านสิริรวบรวมเข้าไว้ นับได้ ๔๕๖ ชุม ผู้เป็นเจ้า ฯ โยมเล่าให้ฟังพอเป็นสังเขป ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๗ อ้อไม่ใช่อย่างนั้นดอก ผู้เป็นเจ้า เขากำหนดอายุสัตว์ในสัณฐีชีวนรก ตกอยู่นานประมาณ ๕๐๐ ปี เป็นที่กำหนด ผู้ใดทำบาปน้อยก็ไปตกน้อย ไม่ถึง ๕๐๐ ปี ผู้ใดทำบาปมาก

^๑ ทรมาน = ทรมาน ทรมานทรมานก็เรียก

^๒ กรง (ปาก) = ตรง

ก็ไปตกมาก ทนลำบากถึง ๕๐๐ ปี ตามบาลีท่านว่าไว้ ยกเอาความที่มุ่งหมายเจตนา พยายามมาเป็นใหญ่ ท่านว่าไว้อย่างนี้ ดอกผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๘ เหมือนทั้ง ๘ ชุม พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๑๙ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า พระยายมอยู่เฝ้าอยู่ทั้ง ๘ ชุม มุมละคน ผลัดเปลี่ยนกันคนละ ๑๕ วัน เดือนหนึ่ง ๓๒ คน ขึ้นไปเสวยผลความสุข ๓๒ คน เป็นพระยายม ๖๔ คน ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๒๐ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า โยมจะเล่าเรื่องเบื่องนุกกาล โยมได้บริจาคทานไว้ในชาติก่อน ติดตามมาอวยพรให้ผล โยมเป็นคนไม่มีศีล ประมาทหมิ่นไม่มีศีลในสันดาน เมื่อเวลาจะให้ทานในสันดานก็ไม่ผ่องแผ้ว ครั้นสิ้นชีวิตจากเมืองคนแล้ว ก็ได้ลงมาเสวยผลทนทุกข์เวทนา ได้ลงมาเป็นพระยายมอยู่ในนรก ผู้เป็นเจ้า ฯ

๒/๒๑ นิมนต์เกิดเจ้าพระคุณอรหันต์มาลัย ผู้ทรมานกายนุกบัน ทรมานกายลงมาถึงนี้ โยมขอใบ โยมถวายกล้วยตานี ของดีเอาไปกินทางข้างสักหน่อย นิมนต์มาหาโยมให้บ่อย ๆ โยมจะพลอยทำบุญ จะได้เป็นทุนไปเบื้องหน้า นิมนต์พระผู้เป็นเจ้า ไปตามอัธยาศัยของพระผู้เป็นเจ้าเทอญ ฯ

สิ้นคำพระยายม ฯ ๖

คำกระตาศาย^๑สนทนากับพระมาลัย ผูก ๓

๓/๑ ฯ ตสฺมี กาเล เอโก ลิทฺทกปฺริโส มาตุอุปฏฺฐากํ กโรติ ตสฺมี กาเล
 โส ความโต นิกุขมิตฺวา นหาปนตฺถาย เอกํ สรํ ปตฺวา ตตฺถ นหาตฺวา อฏฺฐานิ ลุปล
 บุปฺผานิ ทิสฺวา ตานิ อุกฺคเหตฺวา สรา อุตฺตริตฺวา มคฺคํ ปฏิปชฺชิ อฏฺฐานิ ลุปล
 บุปฺผานิ เถรสฺส หตฺถे ทตฺวา ปณฺิทานํ กโรนฺโต อิมํ คาถมาห ฯ เอโก ทลิทฺทกปฺริโส
 ยังมีบุรุษชายพระนายหนึ่งนั้น ทลิทฺทก ตกเจ็บใจร้าย^๒ ทรัพย์^๓ อาภัพขัดสนจนเหลือใจ
 อาศัยอยู่ในเมืองมิลิลามหานคร มีนามกรปรากฏชื่ออุตฺตรมานพ มีความเคารพนบนอบพระมารดา
 โส ความโต นิกุขมิตฺวา อยู่มา ณ กาลวันหนึ่ง บุรุษผู้นั้นก็จรรโลงออกจากบ้าน ใจเที่ยวแสวงหา
 อาหาร มาเลี้ยงพระมารดา ปวิสิตฺวา เข้าไปสู่อุรัญจวป่า เพื่อจะเก็บผักหักพินมา ชื้อขายจ่าย
 แลกตามภาษายาก เพราะความจนทนลำบาก เทียวบุกป่าพนาหนามด้วยความจน ล้อตน
 ทรมา^๔ มีกายอันเศร้าหมอง เทียวเลียบลอดสอดมองหมู่ไม้ในไพรสณฑ์ ได้แล้ก็รวบรัดมัดเข้า
 ให้มันคง หยิบส่งขึ้นใส่บา เดินไต่เต้ามาตามมรรคาไม่ช้านาน นหาปนตฺถาย เอกํ สรํ ปตฺวา
 ก็พอบรรลุถึงสระอันหนึ่งโตใหญ่ น้ำใสสะอาด ประกอบไปด้วยดอกประทุมชาติบัวเขียว ชายผู้นั้น
 ก็แลเหลียวลงไปในสระ เพื่อจะอาบน้ำชำระกาย ให้หายร้อนสำราญใจ นิลุปลํ วิจินฺตฺวา
 เห็นดอกปทุมชาติผ่องใสใสดุจน้าขม ยังน้ำจิตคิดนียมอยากจะได้ เอาไปบูชาพระรัตนตรัยเจ้า
 บุรุษนั้นก็เก็บตัดมัดเข้าทั้ง ๘ ดอกให้ดิบดี สรา อุตฺตริตฺวา บุรุษผู้นั้นก็จรรโลงขึ้นจากสระ
 เดินเปะปะมาตามมรรคา เถรํ ทิสฺวา ได้ทัศนากการเห็นพระมหาเถรมาลัยดำเนินมา สนฺติณฺทริโย
 มีสังวรอินทริยโสภาส่งงาม ไม่ออกแวกวูวาม เดินตามพระวินัย บุรุษผู้นั้นก็เลื่อมใสใสมั่น
 ศรัทธา น้อมนำดอกอุบลที่แบกมา เข้าไปใกล้พระมาลัยเทวเถร สองมือหยิบยกประเคนส่งให้
 ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา แล้วก็ถอยถดลออกมาถวายบังคม ประณมนั่งอยู่ในที่อันสมควร
 หัวเราะสำรวลรำเริงบันเทิงใจ ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ออกอุทานวาทว่า ภเว ภเว ทลิทฺโท
 น ภเวยฺย แม้ข้าพเจ้ายังเวียนว่ายตายเกิด เขากำเนิดอยู่ในวัฏสงสาร ขึ้นชื่อว่าความคับ
 แค้นแสนรำคาญ ขออย่าได้มีในสันดานของข้าพเจ้าต่อไป ฯ

^๑ กระตาศาย (ใบ) = คนผู้ชาย

^๒ ร้ายทรัพย์ = ไร้ทรัพย์

^๓ ทรมา = ทรมาณ

๓/๒ สาธุส เจ้าพระคุณบุญมาก กระหม่อมฉันเป็นคนขัดสน จนยากลำบากเหลือใจ พระผู้เป็นเจ้าได้ให้พรกระหม่อมฉันในวันนี้ เมื่อจะปรารภนาสิ่งใด ๆ ก็ดี ก็คงจะสำเร็จได้ทุกประการ วันนี้กระหม่อมฉันจะนึกเอาสมบัติพิสดาน บริวารทั้งปวงจะได้หรือไม่ได้ พระเจ้าข้า ฯ

๓/๓ ได้แน่นอนแล้วหรือ พระเจ้าข้า ฯ

๓/๔ ได้แต่เครื่องที่ท่ายกเขาบูชากันท์ ในวันนี้ดอกกระมังเจ้าพระคุณ ฯ

๓/๕ กระหม่อมฉันได้ถามความประสงค์ อยากจะใคร่รู้เข้าใจ ที่บุคคลได้ถวายทานแก่ องค์พระอรหันต์ จะได้ผลนั้นในวันใด กระหม่อมฉันอยากจะใคร่ทราบ อย่างนี้ดอกเจ้าพระคุณ ฯ

๓/๖ พระเจ้าข้าขอรับ ฯ

๓/๗ ทายกททายิกา อย่าอ้ออึ้งคะเนิงไป พระมาลัยท่านจะเทศน์ให้ฟัง นั่งให้หนึ่ง ๆ ทั้งผู้หญิงผู้ชาย ท่านจะอรรถาธิบายในผลทาน พวกเราคอยฟังให้สำราญ บานใจในวันนี้ นิมนต์เถิด เจ้าพระคุณ เขาคอยฟังนั่งนิ่งอยู่แล้วพระเจ้าข้า ฯ

๓/๘ พระเจ้าข้า กระหม่อมฉันได้ยินอยู่ว่าบุคคลผู้ใด ชายแลหญิงได้ถวายทานแก่ พระอรหันต์ กุศลให้ผลในวันนั้นทันปรารภนา นี่เป็นเหตุอย่างไรรายังค้างคาน่าสงสัย เป็นอย่างไรยังไม่ให้ผลกุศลในวันนี้ กระหม่อมฉันยังมีความสงสัยในใจนัก นิมนต์ผู้เป็นเจ้าจงอธิบายออกไปให้เห็นแจ้งด้วยกัน ความข้อนี้ยังพัวพันพันเพี้ยนเหลือปัญญา ของทายกททายิการู้เห็น นิมนต์อธิบายออกไปให้ชัดเจน ทายกเขาจะได้รู้เห็นเป็นเช่นอย่างทางกุศล สักปुरुษบุณฺชนจะได้เอาเยี่ยงอย่าง สืบสร้างทางกุศลต่อไปในเบื้องหน้า ฯ

๓/๙ จิ ๆ พระผู้เป็นเจ้าช่างเก่งกาจฉลาดแท้ แก่ไขว่ວ່องไม่ข้องขัด วาจากก็แจ้งจัดชัดเจนทุกประการ ตัวบุคคลที่ได้ถวายทานกับพระอรหันต์ ได้สมบัติพิสดานในวันนั้น กระหม่อมฉันอยากจะรู้ผู้เป็นเจ้า เมื่อพระมาลัยท่านไปมา กระหม่อมฉันจะหาของที้อย่างดี ไว้ถวายท่านสักอย่างหนึ่ง คนผู้ใดได้กระทำให้มา เจ้าพระคุณ ฯ

๓/๑๐ ชื่อไรบ้าง (เจ้า)พระคุณ ฯ

๓/๑๑ กระหม่อมฉันประสงค์จะรู้จักชื่อ ว่าคนนั้นกระทำกุศลสิ่งนั้น ได้สมบัติในวันนั้น กระหม่อมฉันจะจำเอาเยี่ยงอย่างทางกุศลไว้บ้าง เจ้าพระคุณ ฯ

๓/๑๒ จำได้เจ้าคะ คน ๓ คนนี้ ได้กระทำกุศลสิ่งใดไว้ เจ้าพระคุณ ฯ

๓/๑๓ สาธุส พระผู้เป็นเจ้า ช่างอัศจรรย์แปลแก่ไขในผลทาน ชาบซึมในสันดาน กระหม่อมฉันสำราญใจ ทำอย่างไรกระหม่อมฉันจะกระทำได้ เหมือนนายสุมนมาลาการ เจ้าพระคุณโปรดด้วยช่วยวิธิการชี้แจงแนะนำ ให้กระหม่อมฉันกระทำทานการกุศล ให้ได้ผล เหมือนนายสุมนมาลาการ เจ้าพระคุณ ฯ

คำพระอินทร์สนทนากับพระมาลัย ผูก ๔

๔/๑ ฯ อถ โข สกโก เทวราชา คนโททกั นหาตวา ทิพฺพกุสาเย ปรีทิตฺวา
ทิพฺพมาลั สยั คเหตฺวา มหนฺตฺเทหิ เทวอจฺจรคณฺเหติ ปรีวาเรตฺวา อากาสั อพฺพุคฺชนฺตฺวา
จุฬามณฺีเจตฺยิ ปทกฺขิณั กตฺวา อาคจฺจตฺติติ ฯ อถ โข สกโก เทวราชา ฯ

ในสมัยครั้งนั้น สมเด็จพระอินทร์เจ้าฟ้าสุราลัย ทรงพระจินตนาในพระหฤทัย
รำพึงไปว่า อภฺรฺรฺทิวเส ในเวลาวันนี้ก็เป็นวันอุโบสถ กำหนด ๘ คำควรเราจะไปไหว้วันทนา
พระจุฬามณฺีเจตฺยิฐาน ท้าวโกสีย์ก็ลงทรงสนานสำราญพระทัย แล้วก็ประพรมร่างกายลูบไล้ด้วย
ของหอมจำรุงฟุ้งขจร ทรงพระภูษาอาภรณ์เครื่องประดับกาย ดูเพริศพรายแต่ล้วนทิพย์ พระหัตถ์
ทั้งสองประคองหีบทิพบุปผา รูปเทียนชวลาเครื่องบูชามหาวีเศษ แล้วพระองค์ก็เสด็จไปด้วย
หมู่แสนสุรางค์นางสวรรค์ เหาะระเห็จหันห้อมล้อมกันมาบนอากาศ ดูเดียวระชากลาดเคลื่อน
เรียงครรไลในช่องฟ้า ล้วนแต่เหล่านางเทพอัปสรักัญญา เป็นบริวารของเจ้าฟ้ามหาดาวดึงส์
บัดเดียวใจก็ไปถึงที่เจตฺยิฐาน ครั้นถึงก็เข้าไปถวายนมัสการ กราบกรานอัญชลี นบนิ้วเหนือเกศี
อภิวันทนา บูชาทั้ง ๘ ทิศ แล้วบทพิตรก็เสด็จออกมานั่งในที่สะอาด ส่วนนางทิพย์อนงค์นางสาว
ศรี ก็ชวนกันชลิ ก้มเกศีลงกราบกราน นมัสการบูชา นางก็เปลื้องเครื่องประดับประดา ออกบูชา
ถวาย ลางนางก็กรีดกราย จับระบำรำถวายนกร แล้วกับทจรออกมานั่งแวดล้อมท้าวโกสีย์ ตาม
หน้าที่เป็นลำดับกัน เถร้ ทิสฺวา ท้าวโกสีย์ศักรินทร์เทวราช ได้ทัศนากการเห็นพระมหาเถรมาลัย
พระองค์ก็เสด็จจรงเข้าไปถวายนมัสการ ออกอุทานวาทาว่า กุโธ อาคจฺจตฺต พระผู้เป็นเจ้ามา
แต่ประเทศถิ่นฐานบ้านเมืองอันใด พระเจ้าข้า ฯ

๔/๒ ภาณุเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า มีเหตุการณ์สถานใด จึงเสือกไสไล่ไกลขึ้นมาถึงนี้ หรือ
ต้องคดีมีเหตุเขวว่าอย่างไร ลักวัชขโมยควายหรือว่าทำร้ายแก่เจ้าเรือน จึงได้แซ่เขื่อนเลื่อนหลีก
หนีขึ้นมา หรือเขาบัพพพานียกรรม ทำให้ผิดกิจพระวินัย เขาขับหนีตีไล่ ผลักไล่เสียให้พ้น จึงได้
จรดลดดันดันขึ้นมาถึงนี้ จะเป็นอย่างนี้ดอกกระมัง พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๓ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า อย่าเพ่อมีความเจ็บร้อน ไปก่อนการไม่ชอบกล คนขโมยพระ
เขี้ยวแก้วอยู่ที่นี้แล้ว ไม่ไปไหนหยุดไว้ก่อน โยมจะถ่ายทอดนามกร ของพระผู้เป็นเจ้าชื่อไร หรือ
เจ้าขุนมูลนายใช้ให้พระผู้เป็นเจ้าขึ้นมา พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๑ ลาง = บาง

๒ กรง (ปาก) = ตรง

๓ ถ่ายตาม = ไต่ถาม

๔/๔ สาธุ ๆ ดีแล้ว พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเป็นคนดี มีศรัทธาอุทิศสละ เพาะบะขิ่นมาถึงนี้ จะได้
 สันทนาพาที่ต่าง ๆ ด้วยข้อคดีสิ่งใด พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอย่าได้นิ่งอำพรางไว้ จงบอกไปซึ่งอย่างไรให้รู้
 แน่สนิทชัดเจนเสียก่อน นามกรของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าชื่อไร เมื่อภายหลังจะยกย่อน ยกอธิกรณ์
 ขึ้นมาไต่ถามไปตามเรื่อง ถึงถิ่นฐานบ้านเรือนเมืองชมพู โยมพอใจจะใคร่รู้ให้แน่นอน นามกร
 ชื่อไร ฯ

๔/๕ ไม่ใช่อย่างนั้นดอก ผู้เป็นเจ้าของ โยมจะใคร่รู้จักชื่อ ผู้เป็นเจ้าของไว้ให้แน่ชัด จะได้สนทนา
 กันได้โดยสนิท ไม่นึกใจ นิมนต์บอกไปให้ดี ๆ โยมประสงค์ความเท่านี้ดอก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๖ อย่างนั้นแล ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๗ เอยพระผู้เป็นเจ้าของ ชื่อยี่ดยาวเป็นท่อน ๆ ราวกับซี่ฟั้งพอน ดิตชนอนอยู่บนเขา
 เจียวหนอ^๑ อันน่าหวัรอ^๒ จริง ๆ ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๘ อ้อ ผู้เป็นเจ้าของ ถือว่าตัวเป็นพระ อย่าพูดเกะกะโง้งไปไม่ชอบกล โยมจะว่าพูดสัปดน
 ก็ดูไม่สู้ดี เพราะว่าได้บวชเป็นชีเมื่อศากยบุตรพุทธชิโนรส ถ้าหาไม่โยมไม่ลดกลดออกพอล้อกัน
 ดันให้ถึงที่ ความใคร่ดีก็จะได้เห็นกันในวันนี้ นิมนต์แก้ไขออกไปให้ดี ๆ โยมยังมีความสงสัยไม่
 หายเลยผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙ จริงพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอรหันต์มาลัย ช่างแก้ไขเสียออกไปตามที่ ยกเอาแต่ความที่ดี ๆ
 ขึ้นมาว่าตามแต่อัชฌาสัย ชื่ออรหันต์มาลัย นิมนต์อัธไธสแก้ออกไป ชื่อมาลัยหรือมาสู่ โยมไม่
 รู้ว่ากระไรผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐ จริงพระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑ ภนเด ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ คอยฟังเถิด โยมจะบอกชื่อให้ฟัง นั่งให้นิ่ง ๆ มาโม
 ปุรินโท สกุโก วาสโร สหสฺสเนตฺโต สุขุมปติ เทวานมินุโท นี่แลชื่อของโยม ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๒ พุทโธ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเอาความลอบลัก นำสักหลังลายมาใส่ให้โยมเล่นเปล้า ๆ เข้า
 ของเงินทองสมบัติ พัสถานน้อยใหญ่ของโยมถมไป ไม่ต้องลักวัวขโมยควาย โยมไม่ต้องตะพาย^๓
 บาตรเข้า ๆ ขอข้าวขาวบ้านให้รำคาญใจดอก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

^๑ สนิท (ปาก) = ถนัด

^๒ เจียวหนอ = เจียวหนอ

^๓ หวัรอ = หวัระ

^๔ ตะพาย (ปาก) = สะพาย

๔/๑๓ โยมไม่ว่าแล้ว คุณของพระผู้เป็นเจ้า ยืดยาวสูงสุดไม่มีประมาณ โยมได้สมบัติ
 พัสถานบริวารทั้งปวง คุณของท่านใหญ่หลวงเหลือประมาณ โยมพูดโดยโวหารพลาตหลังไป
 โยมขออภัยเกิดผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๔ รู้จักแล้วผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๕ ภนเต ข้าแต่ผู้เป็นเจ้ามาโหม่นั้น เมื่อโยมยังเป็นมาณพ อยู่ในมนุษยโลก มีพวก
 เพื่อน ๓๓ คน ได้สร้างศาลาไว้ ให้คนไปมาอาศัย ได้ความสุขความสบาย ครั้นโยมตายจากเมือง
 คน กุศลส่งให้ได้มาเป็นพระอินทร์ ได้ความสุขสิ้นทุกประการ จึงได้ชื่อว่า มาโหม ฯ

๔/๑๖ นี่แน่ะผู้เป็นเจ้า โยมได้ยินว่า สมเด็จพระมหากรุณา ตรัสเทศนาว่า พระพุทธเจ้า
 ซึ่งจะมาตรัสในโลกนี้ มากกว่าเมตทรายในมหาสมุทรทั้ง ๔ เหตุไรไม่มาตรัสให้เต็มโลกเล่า ผู้เป็น
 เจ้า ฯ

๔/๑๗ เพราะเป็นเหมือนกันอย่างนั้นแลผู้เป็นเจ้า ศีลทานการกุศล ให้ผลไม่เท่ากัน ยิ่ง
 บ้างหย่อนบ้าง โยมอุตสาหะสร้างทรมานกายมาหลายอย่าง จึงได้มาเป็นพระอินทร์ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๘ ปริณโท น้านโยมได้สิ่งใด เครื่องใช้เครื่องบริโภคนั้น ต้องทำบุญให้ทานเสียก่อน โยม
 จึงบริโภคต่อภายหลัง ทุกครั้งทุกครั้งจึงได้ชื่อว่าปริณโท ฯ

๔/๑๙ ทานที่ควรให้โยมก็ให้ ทานที่ไม่ควรให้โยมก็ไม่ให้อะไร ผู้เป็นเจ้า ฯ เข้าซึ่งผู้จักจิก
 โยมทุกอย่าง คงได้วางกันในวันนี้ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๒๐ วาสโร โยมให้ที่อยู่เป็นทาน จึงได้ชื่อว่าวาสโร ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๒๑ นี่แน่ะ ผู้เป็นเจ้า ที่อันใดรกขัญ โยมก็ปิดกวาดตากถางทำให้ราบรื่นพื้นปฐพี
 มีผู้ใดมาสู่ขอ โยมก็ให้ได้โดยสะดวกไม่ขัดขวาง อย่างนี้ดอกผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๒๒ ให้โดยศรัทธา ใครจะมาทำไม พวกโยมมากมายถึง ๓๓ คน โยมทำกุศลโดย
 ศรัทธาดอก ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๒๓ โยมมีความเคารพ^{*} นบนอบในผลทาน จึงได้ชื่อว่าสักโก ฯ

๔/๒๔ นี่แน่ะ เมื่อโยมจะให้ทานแก่ปฏิกาหก วนิพกคนกำพร้าอนาถา โยมมีความอ่อน
 น้อม พร้อมด้วยกายวาจาใจ ไม่ได้ขว้างให้โยนให้ ให้ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ประสันนาการใน
 ผลทานที่ให้นั้น ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๒๕ สหสฺสเนตฺโต โยมแก้ขัดได้พันหนึ่ง ผู้เป็นเจ้า ฯ

* คำรพฺย = เคารพ

๔/๒๖ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเข้าใจแก้แต่อดีต ที่เขาห่อผ้าอย่างเดียวนั้น โยมเข้าใจแก้ไขใน
บาลี ถึงจะมีผู้มาถ่ายตาม^{*}พร้อมกันพันหนึ่ง โยมก็แก้ไขคำถามเดียวนั้น แก้อดีตอย่างนี้ดอก
ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๒๗ ชื่อสุธรมปติ โยมได้เป็นภัสตาสามี นางสุชาดาราชนทวิผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๒๘ เหตุอย่างนี้พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า โยมจะเล่าให้ฟัง เมื่อคราวครั้งโยมยังสร้างกุศล เป็นคน
อยู่ในเมืองมณัสนัน นางสุชาดาได้เป็นคู่กันมากับโยมหลายชาติ มาภายหลังนางมีความ
ประมาทพลาดพลั้งไป ครั้นตายจากเมืองคน ก็ไปเกิดเป็นนางนกยาง ครั้นตายจากนางนกยาง ก็
ไปเกิดเป็นลูกสาวช่างหม้อ ครั้นตายจากลูกสาวช่างหม้อ ก็ไปเกิดเป็นลูกสาวอสุร กุศลก็อดหนุน
คำจุนได้ขึ้นมาเป็นอัครชายาของโยม นางได้ฝากชื่อไว้กับโยมเมื่อชาติก่อน นามกรของนางก็ติด
ตัวโยมเท่าทุกวันนี้ ชื่อของโยมทั้ง ๗ นี้ ที่พรรณนามาถวาย พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอย่าพิรุณ ฟังเข้าใจ
ไต่ถามความพอสมควร เวลาที่ด่วนจวนเย็นจะย่ำค่ำลงรอน ๆ ควรจะรีบรัดตัดรอน ยกอธิกรณ์มา
ถามตามเรื่องราว พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเล่ากับโยมว่ามาแต่เมืองชมพู โยมจะใคร่รู้เรื่องเมืองชมพูนั้นเป็น
ประการใด พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๒๙ ไม่อื่นไม่มีหรือ ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๐ ทำไมไม่เรียกเมืองยุงทวีปยางทวีปเล่า ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๑ ไตใหญ่เท่าไร ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๒ บอกกับโยมว่าไต ๆ ไตเท่าไร ไตใหญ่เท่าไรว่าไปสิ้น ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๓ มีลูกมีใบมีกิ่งหรือไม่มี ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๔ ลูกมันมีลักษณะเหมือนลูกอะไร ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ ชาวเมืองชมพูเขาเห็นจะเก็บถวาย
พระหนักหนา ผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

๔/๓๕ โยมไม่เคยกิน โยมเคยเสวยแต่เครื่องทิพย์ในสวรรค์ถนอมไป นี่อะไรผู้เป็นเจ้าของเจ้า
พูดก้าวร้าวรุกรานชาวป่าทุกประเทศ เทียวหาเหตุหาการ ทั่วสถานทุกตำบล เทียวชุกชนด้นลงไป
ในเบื้องล่าง ว้างเข้ากับพระยายม กลับขึ้นมาชุ่มสมทบทกระทาศาย ได้ดอกบัว ๘ ดอก แล้วก็
ย่อนยอกกลับขึ้นมาเมืองสวรรค์ ดันเข้ากับโยม วันนี้เอากันเสียให้โทรม โยมหรือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า
ไม่รู้ คงจะได้ดูดีกันในวันนี้ ยังพื้นแผ่นปฐพี มีลักษณะกว้างยาวลึกเท่าไร นิมนตวิสันนาไป
พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ฯ

* ถ่ายตาม = ไต่ถาม

- ๔/๓๖ สัตว์อาศัยอยู่เต็มทั้ง ๑๐,๐๐๐ โยชน์เจียวหรือ* ฯ
- ๔/๓๗ สัตว์อาศัยอยู่ที่จำพวก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๓๘ สัตว์ ๔ จำพวกนั้นสัตว์อะไรบ้าง ฯ
- ๔/๓๙ สัตว์เท่ามากสัตว์อะไร ฯ
- ๔/๔๐ สัตว์ไม่มีเท้าสัตว์อะไร ฯ
- ๔/๔๑ สัตว์ ๔ เท้าสัตว์อะไร ฯ
- ๔/๔๒ สัตว์สองเท้าสัตว์อะไร ฯ
- ๔/๔๓ มนุษย์มีที่จำพวก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๔๔ มนุษย์ ๔ จำพวกอย่างไรบ้าง ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๔๕ นิมนต์พระผู้เป็นเจ้าของวิเศษนาไปให้หมดทั้ง ๔ จำพวก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๔๖ สาธุส พระผู้เป็นเจ้าของวิเศษนามาในมนุษย์ ๔ จำพวก โยมรู้ได้เข้าใจดี เมืองชมพูทวีปกับดาวดึงส์นี้ หนทางไกลกันสักเท่าไร ฯ
- ๔/๔๗ พระผู้เป็นเจ้าของมาที่วันจึงถึงดาวดึงส์พิภพ ฯ
- ๔/๔๘ พระผู้เป็นเจ้าของมาด้วยอะไรเร็วนักเร็วหนา ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๔๙ บอกกับโยมว่ามาด้วยจิตใจว่างกาย บัดเดียวใจก็ถึงดาวดึงส์พิภพ โยมคิดไม่เห็นเลย นิมนต์บอกออกไปให้โยมเข้าใจด้วย ฯ
- ๔/๕๐ พระมาลัยทำอุบายจะให้เขานิมนต์มาเทศนาบ่อย ๆ ดอกกระมัง ฯ
- ๔/๕๑ โยมได้ขึ้นมาเกิดในดาวดึงส์นี้ มาด้วยกุศลผลบุญนั่นเอง ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๕๒ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าของ รักษาศีลบริจาดทาน สดับธรรมนั้นแล เรียกว่าบุญว่ากุศล ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๕๓ เจ้าพระคุณมาลัยใจศรัทธา โยมมีความปรารถนาจะให้ผู้เป็นเจ้าของ อัดถ์แปลแก้ไขอธิบายในผลศีลผลทาน ให้สัปปุรุษทายกฟัง จะได้ประโยชน์ได้ผล ติดตนไปในเบื้องหน้า โยมได้ขึ้นมาเป็นสมเด็จจัมรินทร์ราชา ก็เพราะอำนาจกุศลผลบุญ ให้คุณกับโยมนั่นเอง ผู้เป็นเจ้าของ ฯ
- ๔/๕๔ อ้อ ผู้เป็นเจ้าของ เมื่อบุคคลผู้ใดประพฤติตนให้ตั้งอยู่ในความสุจริต ๓ ประการ คือ กายสุจริต วาจาสุจริต น้ำใจสุจริต ก็จะได้ขึ้นมาเป็นพระอินทร์เหมือนโยม บางคนเห็นเขารักษาศีลรักษากบ้าง เห็นเขาให้ทานก็ให้กับเขา เขาไปฟังธรรมก็ไปกับเขา แต่ไม่ประพฤติกายให้ผ่องใสสุจริต ทั้งวาจาน้ำใจก็ไม่สุจริต เป็นอย่างนี้พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ นี่แน่ผู้เป็นเจ้าของ โยมจะเล่าให้ฟัง

* เจียวหรือ = เขียวหรือ

เมื่อคราวครั้งโยมยังเป็นมนุษย์ได้สร้างศาลาไว้ ให้คนไปมาได้อาศัย ให้ที่อยู่เป็นทาน ของสิ่งไร โยมต้องทำบุญเสียก่อน แล้วโยมจึงจะบริโภคต่อภายหลัง เมื่อจะให้ทานโยมมีความเคารพ นบนอบในทานโดยมาก ประณิบัติปิตตามารดา กล่าววาจาแจ่มใส ไพเราะอ่อนหวาน น้ำจิตไม่ สาธารณส์เสียดยุยง ไม่โลภหลงกระหน่ำในการบุญ อดความโทโสได้ไม่หันเห น้ำจิตเป็นคุณ ทุกประการ เบิกบานอยู่ในการบุญ ดังพรรณนามานี้ โยมมีพวกเพื่อน ๓๓ คน ทำกองการกุศล ด้วยกัน ครั้นตายทำลายขันธ ก็ได้ขึ้นมาเกิดในสวรรค์ ตั้งแต่นั้นมาก็ปรากฏ เรียกชื่อเมือง ดาวดึงส์พิภพ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๕๕ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าชื่อ สุทิสสนมทานคร ฯ

๔/๕๖ เวบจิตตาสูร พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๕๗ สันบุญสันกุศลที่ตนได้ทำมา ก็ลงไปสู่ในเมืองอสุร พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๕๘ โยมจับตีนมัดโยนลงไปในมหาสมุทร เควาะหิมันตีได้ไปผุดขึ้นในเมืองอสุร หาไม่ก็ จะวายวุ่น เหมือนตะพุนดอกกระมัง พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๕๙ จะว่าโยมโง่ ผู้เป็นเจ้าก็โง่เหมือนกัน ได้คนพันนั้นเอามาไว้ทำไมไม่เป็นเรื่อง รกในบ้านเมืองสวรรค์ กินเหล้าเมาสุรา จับโยนลงมา ไม่กินสุราต่อไป กลับได้บุญอีกน้า ผู้เป็น เจ้า ฯ

๔/๖๐ อย่าหันไปปรึกษาทายก จะพาเขาไปตกนรกเปล่า ๆ ธุระของเราสองคน ชนกัน ทั้งวัน เคืองกันก็ได้ ใส่กันให้พอ นี่แน่ผู้เป็นเจ้า เหล่าเวบจิตตาสูร ไม่รู้จักคุณพระศาสดา พวก กินเหล้าเมาสุรา โยมจับโยนลงมา ไปกินสุราต่อไป มีความเจ็บใจล้าลึก ขึ้นมาได้เพราะเมามาย สุรา ตั้งแต่วันนั้นมา ไม่กินสุราต่อไป มีนามปรากฏขึ้นใหม่ จึงได้ชื่อว่าอสุร โยมได้บุญที่ ทรง"นี้ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๖๑ มันจะใส่เอาเราโทรมไปดอกกระมัง เจ้าพระคุณ ฯ

๔/๖๒ เจ้าพระคุณทนได้ใจกุศลก็มันต์เกิด เจ้าพระคุณ ฯ

๔/๖๓ โยมได้ขึ้นมาเป็นใหญ่ในดาวดึงส์แล้ว ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๖๔ จริงสิผู้เป็นเจ้า ไม่มีใครใหญ่ยาวเท่าโยมดอก ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๖๕ โยมเป็นพระยา ใหญ่กว่าเทวดาทั้งปวง ในสองสวรรค์ชั้นฟ้า ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๖๖ จริงผู้เป็นเจ้า ฯ

๑ กระหน่ำ (ปาก) = ตระหนี่

๒ ทรง (ปาก) = ตรง

๔/๖๗ อ้อ รัศมีสีสัน โยมลื้อเนกวันณาเทพบุตรไม่ได้ รัศมีเขาสุกใส ไสวสว่างกว่าโยม แล้วโยมกลับลงมาในมนุษย์โลก นำเอาเข้าไปใส่บาตร พระมหากัสสปะเข้าเดียวแล้วกลับขึ้นไป รัศมีก็ผ่องใส ไม่มีผู้ใดจะเท่าถึง โยมเป็นพระยาใหญ่ในดาวดึงส์ ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๖๘ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าของ ดาวดึงส์กว้าง ๑๐,๐๐๐ โยชน์ ๕

๔/๖๙ มีสัณฐานไม่ยาวไม่สั้น ๔ เหลี่ยมจัตุรัส ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๐ ในดาวดึงส์ไม่มีสัตว์ดิรัจฉานดอก มีแต่เทพบุตรเทวดาสองอย่างเท่านั้น ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๑ ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉาน เทพบุตรดอก ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๒ เทพบุตรองค์นี้ เมื่อเวลาโยมจะเสด็จออกไปเที่ยวชมสวนอุทยาน ก็มานิรมิตกาย เป็นช้างเอราวัณเทพบุตร สูงสุด ๑๕๐ โยชน์ ให้โยมขี่ไป ครั้นโยมกลับมาถึงที่อยู่ ช้างเอราวัณก็ กลับกลายร่างกาย เป็นเทพบุตรต่อไป สัตว์ดิรัจฉานในสวรรค์ไม่มีดอก พระผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๓ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าของ เทพบุตรองค์นี้ เมื่อโยมสร้างศาลา เป็นช้างสำหรับเฝ้าศาลา แต่น้ำจิตศรัทธาเลื่อมใส ครั้นตายจากชาติข้าง ก็ได้ขึ้นมาเป็นเทพบุตร โยมจะถามผู้เป็นเจ้าของบ้าง ข้อความยังค้างคั่งอยู่ พระผู้เป็นเจ้าของอุทิศสำหรับต้อนรับมา ถึงดาวดึงส์พิภพ มีความปรารถนาปรารถนา ธุระสิ่งไร จึงได้ขึ้นมาถึงนี้ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๔ อะไรโยมยังไม่รู้ ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๕ อ้อ ของโยมมีบรรจุไว้ในพระเจดีย์ พระผู้เป็นเจ้าของมีความประสงค์อย่างไร ๕

๔/๗๖ พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุในมนุษย์โลก พระผู้เป็นเจ้าของไปนมัสการ หมดทั่วทุก แห่งทุกตำบลแล้วหรือ ๕

๔/๗๗ โยมไม่หวงห้าม โยมอยากจะรู้ความว่าพระเจดีย์ มีในมนุษย์โลกมากน้อยเท่าไร สถิตอยู่ในแห่งหนตำบลใด พระผู้เป็นเจ้าของวิสันาไป โยมอยากจะใคร่รู้ ผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๘ ภาณุเต ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าของ สัตตมหาปัฏฐาน ๗ แห่ง อัฐมหาปัฏฐาน ๘ แห่ง พระองค์ทรงสถิต ประดิษฐานไว้ในขอบเขต ประเทศถิ่นฐานบ้านเมืองอันใด นิมนต์วิสันาไป หมูเทพดาทั้งหลายจะได้จดจำ เก็บจำไว้เป็นที่ไว้บูชา พระผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๗๙ สาธุส พระผู้เป็นเจ้าของ ไม่เสียแรงเป็นพระสงฆ์ องค์พระอรหันต์ ขยันจริงทุกสิ่งทุก ประการ มีศรัทธาเทียวจรมา นมัสการพระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ์หมดทุกแห่ง ไม่เสียแรงรำขึ้นมา ถึงที่นี่ นมัสการพระจุฬามณี มีศรัทธาจริงพระผู้เป็นเจ้าของ ๕

๔/๘๐ โยมสร้างพระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๑ สร้างไว้เป็นที่ไหว้ที่บูชา แห่งหมู่เทพดาทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๒ พระผู้เป็นเจ้าเป็นถึงพระสงฆ์ องค์พระอรหันต์ตักกิลส เป็นสมุจเฉทประหาร ยัง
อุตสาห์ขึ้นมาจนมัสการพระจุฬามณี มีประโยชน์อะไรกับเขาด้วยเล่า พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๓ พระผู้เป็นเจ้าชาวชมพูทวีป เขาเร่งรีบแตกไร้ไถนา ทำมาหากินเสมอทุก ๆ ปีหรือ
ไม่ พระเป็นเจ้า ฯ

๔/๘๔ ฉันทกัศิ เทวบุตรธิดาก็เหมือนกัน ผู้ใดไม่หมั่นทำบุญ ลี้นทุนที่ทำมา ก็จะได้ไป
บังเกิดในสันฐานที่ใดก็ไม่ทราบ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๕ พระผู้เป็นเจ้าทำไมถามโยมอย่างนั้น การศีล ๕ ศีล ๘ เทวบุตรเทวดารักษาอยู่
เนื่องนิจ ยังตัวของโยมแล้ว รักษาเป็นอุกฤษฏ์ เป็นนิจทีเดียว ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๖ หมั่นจริงผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๗ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ท่านห้ามไว้ไม่ให้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ลอบลักขโมยแย่งเอาทรัพย์
เข้ากอดจับลูกเมียท่าน กล่าวโหวดการกอกก* เหล้าลามกกินเมามาย โยมประพฤติได้ไม่ฝ่าฝืน
ขึ้นพุทธปัญญาสท่านตรัสไว้ โยมถือได้ทุกประการ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๘ โยมลงไปทำงานนถาย สองสามครั้งดอกผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๘๙ โยมลงไปสั่งสอนให้นางรักษาศีล กินแต่ปลาที่ตายวายชีวิต นางรักษาศีลได้โดย
สุจริต สัตว์มีชีวิตไม่กินเลย ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๙๐ พุทโธ พระผู้เป็นเจ้า แก่ล้งเอาโทษร้าย มาใส่โยมเปล่า ๆ ไม่เข้าการ โยมไม่ได้
ประหารฆ่าฟัน จะตายสักร้อยสักพัน ก็ช่างมันประไร ไม่ใช่ธุระของโยม ศีลปาณาของโยมถือมัน
ไม่มีหมอง ชัดชัดด้วยสิ่งไร คนอื่นจะเป็นอย่างไรก็ช่างมัน ไม่เกี่ยวพันกับโยมดอก ผู้เป็นเจ้า
นี่แน่ ผู้เป็นเจ้า ศีลปาณาติบาต จะขาดจากสิกขาบท ท่านกำหนดไว้อย่างไร พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๙๑ แนะ ผู้เป็นเจ้า โยมได้ยินแน่ ตามกระแสพุทธฎีกาท่านว่าไว้ เมื่อจะทำการสิ่งไร
ท่านยกเถยจิตขึ้นเป็นใหญ่ ใ้ให้เขาฆ่าสัตว์ตัดชีวิต สมความคิดเข้าด้วยกัน ควรจะปรับเอา
โทษทัณฑ์ กับผู้นั้นได้เป็นแน่ นี่โยมลงไปให้ความสั่งสอน ตามกระแสพุทธฎีกา ให้นางรักษาศีล
ให้บริสุทธิ์ ก็จะได้ขึ้นไปเป็นเทวบุตรเทวดา ในดาวดึงส์สวรรค์ โยมประสงค์ความเท่านั้นดอก
พระผู้เป็นเจ้า ฯ

* กอกก = โทก

๔/๙๒ แนน้อยนั้นแล ผู้เป็นเจ้าของ ฯ โยมรักษามันทั่วทุกตัวหมด พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๓ เอามาแต่มนุษย์โลก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๔ ไม่มีผู้ใดให้ โยมหยิบเอามาเอง ฯ

๔/๙๕ หยิบเอามาแต่ไหน ในมวณมโณพราหมณ์ ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๖ โณพราหมณ์แกเอามาแต่ไหน ใครให้แก่ ไม่ใช่ของแกดอก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๗ พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ อย่าเพ่อโจษโทษโยมเป็นขโมยก่อน พระเขี้ยวแก้วโณพราหมณ์ แกเอามาแต่ไหนใครให้แก่ ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๘ เป็นสิทธิ์แก่เขาหมดทั้งนั้นแล ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๙๙ นี่แน่ะ ผู้เป็นเจ้าของ ฯ โยมรู้ตามเรื่องราว เมื่อสมเด็จพระพุทธองค์เจ้าเทศนาไว้ว่า พระเขี้ยวแก้วเบื้องขวาของพระตถาคต จะขึ้นไปปรากฏอยู่ในดาวดึงส์ พระอินทร์จะเอาผอบทอง ลงมารองรับ เชิญเสด็จขึ้นไปบรรจุไว้ในพระจุฬามณี โยมรู้เรื่องราวอย่างนี้ โยมจึงได้จรดลงมา อารธนาขึ้นไป ไม่ต้องบอกผู้ใดให้มันรู้ โยมล่องไปจวดยได้ ก็รับใหญ่ขึ้นมา ผู้ใดติดใจ จะว่าไรก็ ว่ามา ฯ

๔/๑๐๐ มัน พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๑ โยมได้มาแต่เมืองอสุร ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๒ ลูกสาวยอมให้โยมได้มาเอง ฯ

๔/๑๐๓ โยมไม่เป็นกาเมดอก ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๔ เหตุที่ไม่เป็นกาเมนั้น เพราะอสุรอนุกุลแก่นุตรสาว ให้หาสามีเอาตามชอบใจ ให้ตีฆ้องร้องเป่าเหล่าอสุรทั้งหลาย ให้มาประชุมพร้อมกันในพระลานหลวง เจ้าชบอสุรคนไหน ก็เอาพวงมาลัยมาสวมใส่ข้อมืออสุรตนนั้นเข้า ลูกสาวก็ไม่ชอบผู้ใด โยมลงไปจำแลงแปลงกาย เป็นคนแก่ นางแลเห็นก็เขม้นหมาย เอาพวงมาลัยมาสวมใส่ในข้อมือโยม โยมก็อุ้มเอานางขึ้นมา เมืองดาวดึงส์สวรรค์ จะมาเอาโทษทัณฑ์อะไรกับโยม แล้วอสุรก็ยอมอนุญาตให้ลูกสาวหาสามี เอาตามความปรารถนา จะว่าเป็นกาเมสุมิจจาจารย์นั้นไม่สมควร ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๕ พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ พ่อตาโกรธ ลูกสาวชอบไม่เป็นอะไร ได้ข้างเราเอามันให้พอ พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ ลูกชาวอสุรคือนางสุชาดา ได้เคยเป็นบุพเพสันนิวาสมามากชาติแล้ว เมื่อโยมยังเป็นมาฆมานพ นางสุชาดาได้เคยเป็นภรรยาของโยม นางมีความประมาทพลาดพลั้งไป ครั้นตายก็ได้ไปบังเกิดเป็นนางนงกยง โยมลงไปสั่งสอนให้รักษาศีล ครั้นสิ้นชีวิตจากนางนงกยง

ก็ไปบังเกิดเป็นลูก โยมได้บรรพทุกเช้า^๑ของเงินทองไปให้ไม่ขาด ด้วยอำนาจนงรักษาศีล ๕ ไม่ขาด ครั้นตายจากชาติเป็นลูกสาวช่างหม้อ ก็ได้ไปบังเกิดเป็นลูกสาวอสูร โยมคิดตามอนุญาติุดหนุนมาทุก ๆ ชาติ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเห็นว่าเป็นบุพเพสันนิวาสของโยมจริงหรือไม่ ฯ

๔/๑๐๖ เห็นจะจริงอย่างไร ว่าไปให้แน่นอน พูดอ่อนแออย่าออกอวดให้ชัดเจน จะเป็นกาเมหรือไม่เป็นผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๗ ไม่ขาดดอก ผู้เป็นเจ้าของ โยมไม่ได้กล่าวคำโกหกปดปก หลอกเอาของท่านผู้อื่นเอามาไว้เป็นของตัวเอง พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๘ โยมลงไปทำบุญใส่บาตรท่านจริงผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๐๙ จริงผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑๐ โยมไม่เป็นมุสาวาทดอก โยมบอกกับท่านว่าโยมเป็นคนจนรักมีสี่สัน ฐ่อเนกวันฉันทะบุตรไม่ได้ โยมมีความละอายนักหนาแก่เทพบุตรเทพธิดา โยมจนรักมีอย่างนี้ จะว่าโยมกล่าว มุสาวาทอย่างไรผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑๑ ออ^๒ท่านเป็นองค์พระอรหันตวิฆเนศวร ยิ่งกว่านี้ร้อยเท่าพันทวี ท่านก็ลอร์ดตลอดหมด พระผู้เป็นเจ้าของก็ปรากฏ ว่าไม่ปดไม่เป็นมุสาวาท แกล้งประกาศไล่เล่นลงดูคู่เปล่า พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑๒ ศีลสุราเมรัยโยมรักษามองใสจนได้ดี ได้เป็นที่เจ้าพระยา เจ้าฟ้า เจ้าสวรรค์ โยมรักษามั่นละ พระผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑๓ ไม่เป็นอย่างนั้นดอก โยมไม่กิน โยมไม่จับ โยมไม่ได้รับน้ำสุรามาดอก ผู้เป็นเจ้าของ โยมไม่ได้ปิดบังอำพรางไว้ อย่าสงสัยไปเลยไม่ต้องการ หรือจะสืบสวนทวนพยานให้การไปตามเรื่อง ถึงโรงศาลบ้านเมืองเรื่องไหน ๆ เอากับพระมาลัยทั้งนั้นแหละ ฯ

๔/๑๑๔ แกล้งพูดจาวาค่อนแคะและเล็มเล่นเปล่า ๆ จะเอากันอย่างไรก็เอาเข้า ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

ข้าแต่พระ ผู้เป็นเจ้าของ นางฟ้าที่เป็นบริวารของโยมนั้นมากประมาณ ๒ โกฏิถึง ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๔/๑๑๕ พระผู้เป็นเจ้าของ โยมจะถามดูบ้าง นางนารีศรีสะอาด ที่อยู่ในปรางค์ปราสาทมหากษัตริย์ในเมืองชมพู นางโสมทรูหม่นนั้นเป็นอะไรกัน กับพระมหากษัตริย์ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

^๑ เช้า (โย) = ข้าว

^๒ ออ (โย) = คำนำหน้าชื่อผู้ชายที่ตนพูดด้วย

๔/๑๑๖ นี่ก็เห็นจะเป็นเหมือนกันอย่างนั้นเอง แต่นางอัศรมเหสีที่ได้สร้างบารมีมาด้วยกันกับโยมนั้น ๔ คน คือนางสุชาดา นางสุธัมมา นางสุจิตรา นางสุนันทา ๔ คนนี้เป็นที่รักของโยม ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๑๗ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า นางสุชาดาได้รักษาศีล ๕ บริสุทธิ์ นางสุธัมมาได้ให้ไม้ซ่อฟ้าเข้าสวณบุญในศาลา นางสุจิตราได้สร้างสวนดอกไม้แอบศาลา นางสุนันทาได้ขุดสระโบกขรณีไว้แอบศาลา เพื่อผู้ใดไปมาจะได้กินน้ำอาบน้ำตามความปรารถนาของผู้นั้น ครั้นทำลายเบญจขันธ์กุศลเหล่านั้นส่งให้ ก็ได้ขึ้นไปบังเกิดในสวรรค์ เป็นอัศรมเหสีสำคัญของโยม ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๑๘ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า พระศรีอาริยมตไตรย ท่านเคยไปมานมัสการ พระเจดีย์ฐานวัน ๘ คำ วัน ๑๔ คำ วัน ๑๕ คำ วันอุโบสถ พระองค์เคยเสด็จมาเทศนา สั่งสอนเทวดาทั้งหลาย พระเจ้าข้า พระมาลัยไม่ช้าแล้ว อีกสักครู่หนึ่งพระองค์คงเสด็จมาถึงที่นี่ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๑๙ เนโส ภนฺเต พระเจ้าข้าเทพดาองค์นี้ มิใช่องค์พระศรีอาริยมตไตรย เทพบุตรองค์อื่นดอกผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๐ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทพบุตรองค์นี้ เมื่อชาติก่อนเป็นกบอาศัยอยู่ในสระโบกขรณี เวลาวันหนึ่งได้ยินเสียงพระชินสี ตรัสพระสัทธรรมเทศนา กบนั้นก็มีความศรัทธาเลื่อมใสโสมนัส จิตกระหวัดในสำเนียงเสียงพระชินสี กบก็มีความเปรมปรีดีเหลือประมาณ นายโคบาลเดินมาเหยียบบงกกรัศมีระกบ กบนั้นถึงแก่ความตาย น้ำจิตมุ่งหมายในเสียงพระพุทเจ้า ได้ไปบังเกิดในดาวดึงส์สวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ มีนามปรากฏชื่อว่า มณฑกเทพบุตรผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๑ เนโส ภนฺเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า มิใช่องค์พระศรีอาริย์ เทพบุตรองค์อื่นดอกผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๒ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทพบุตรองค์นี้เมื่อยังอยู่ในมนุษยโลก เป็นคนจนเข็ญใจ เขาให้ไปเปิดประตู รับพระภิกษุเข้าบิณฑบาตในเวลาเช้า บุรุษผู้นั้นเล่าก็มีจิตเลื่อมใสไม่เกียจคร้าน ในกองการกุศล เมื่อตายก็รำลึกขึ้นมาได้ ถึงกองการกุศลที่ตนได้กระทำไว้ ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีบริวาร ๑,๐๐๐ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๓ เนโส ภนฺเต ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทพบุตรองค์นี้ มิใช่พระศรีอาริยมตไตรย เป็นเทพบุตรองค์อื่นดอก พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๔ ภนฺเต มาเลยฺย ข้าแต่พระอรหันต์มัลลย์ เทพบุตรองค์นี้ เมื่อยังเป็นมนุษย์ เป็นช่างทองผ่องใสใจศรัทธา ได้ถวายเข็มทองพระธรรมเสนาสารีบุตร ๒ เล่ม เมื่อใกล้ตายรำลึก ขึ้นมาได้ ก็ไปบังเกิดในสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ นางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ผู้เป็นเจ้า ฯ

ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทพองค์นี้ เมื่อยังเป็นมนุษย์มีความศรัทธากล้าหาญ ยกเข้าออกมาจะ รับประทาน ได้ทัศนากการเห็นพระภิกษุเข้ามาบิณฑบาต บุรุษนั้นก็ยกเอาเข้าไปถึงศาล ใสบาตร พระภิกษุสงฆ์ลงหมดสิ้น ต้องกลับหุงข้าวกินอีกใหม่ น้ำใจไม่วอกแวก ตั้งใจจะแลกเอากุศลผล บุญไปเบื้องหน้า เมื่อตายก็รำลึกถึงอาหารที่ได้ใส่บาตรพระสงฆ์ไว้ กุศลส่งผลให้ได้ขึ้นม้างเกิด ในสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ฯ

๔/๑๒๕ ภนฺเต มาเลยฺย ข้าแต่พระอรหันต์มัลลย์ (ไม่)ใช่พระศรีอารีย์ เทพบุตรองค์นี้ เมื่ออยู่ในมนุษย์โลก เป็นคนมีความกตัญญู เลี้ยงดูบิดามารดาไม่ย่อหย่อน ประณินดีทั้งกินทั้ง นอนเป็นเนืองนิจ ครั้นสิ้นชีวิตจากเมืองคน ได้ไปเสวยผลในเมืองสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยฺย ข้าแต่พระอรหันต์มัลลย์ ไม่ใช่พระศรีอารีย์ เทพบุตรองค์นี้เมื่อยังเป็น มนุษย์เป็นคนมีศรัทธา เทียวถากถางมรรคา ให้ปราศจากหลักตอเสี้ยนหนาม ที่ลุ่มที่รางน้ำเปียก เปื้อนเปือกตม ก็ไปขุดเอาดินมาเทถมทำให้ดี วิธีทางที่เป็นร่องรางอ่างน้ำไหล ก็ไปตัดเอาไม้มา ทำเป็นตะพาน^๑พาด เพื่อจะให้พระภิกษุไปบิณฑบาต ได้โดยสะดวกดังความปรารถนา ครั้นตาย ก็ได้ม้างเกิดในสวรรค์ มีวิมานทองสูงได้ ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวารพันหนึ่ง พระผู้เป็น เจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยฺย ข้าแต่พระอรหันต์มัลลย์ ไม่ใช่บริวารเบื้องหน้าพระศรีอารีย์ดอก ผู้เป็นเจ้า ฯ นางเทพธิดาองค์นี้เมื่อยังเป็นมนุษย์ ได้ทำขนมเบื้องใส่บาตรพระภิกษุ เมื่อจะตายก็ รำลึกขึ้นมาได้ถึงกุศล ผลทานที่ทำไว้ ก็ได้ไปบังเกิดในเมืองสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยฺย ข้าแต่พระอรหันต์มัลลย์ นางเทพธิดาองค์นี้ เมื่อยังเป็นมนุษย์ได้สร้าง วัตถุอาวาสถวายพระสงฆ์ เมื่อตายก็รำลึกขึ้นมาได้ถึงกุศลที่ทำไว้ ก็ได้ขึ้นมาเกิดบนสวรรค์ มีวิมานทองสูงเรืองรองสุกใสใหญ่สูงได้ ๒๐ โยชน์ มียอด ๗๐๐ ยอด ห้อยย้อยไปด้วยพรวน

^๑ เข้า (ใบ) = ข้าว

^๒ ตะพาน (ปาก) = สะพาน

แลกระดิ่ง เสียงจึงคะนึง สนั่นไปในวิมาน มีบริวารแวดล้อม ๕ หมื่น ดาษดั้นไปในวิมาน
ผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยุย ข้าแต่พระมัลลย์ นางเทพธิดาองค์นี้เมื่อยังเป็นมนุษย์ ได้อ่าน้ำอ้อย
คว้นไปใส่บาตรพระโมคคัลลา ด้วยความศรัทธาเลื่อมใส เมื่อจะตายรำลึกขึ้นมาได้ถึงกุศลที่ตนได้
กระทำไว้ ก็ได้ขึ้นมาเกิดในเมืองสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐
ผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยุย ข้าแต่พระมัลลย์ นางเทพธิดาองค์นี้ เมื่ออยู่ในมนุษย์ได้เอาดอกบวบ
ชม ๔ ดอก ไปบูชาพระสฤงปที่บรรจุพระบรมธาตุ ครั้นตายจากมนุษย์ มาผุดขึ้นบนสวรรค์
มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยุย ข้าแต่พระมัลลย์นางเทพธิดาองค์นี้ เมื่อยังเป็นมนุษย์ได้ถวายนมัสการ
พระพุทธเจ้าในท่ามกลางมรรคา ด้วยเลื่อมใสประสัณนาการ ครั้นทำลายเบญจสังขาร ได้ไป
บังเกิดในสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ผู้เป็นเจ้า ฯ

ภนฺเต มาเลยุย ข้าแต่พระมัลลย์ นางเทพธิดาองค์นี้ เมื่อยังเป็นมนุษย์มีความศรัทธา
เมื่อครั้งศาสนาพระมหากัสสป นางมีความเคารพเปลื้องปลัดเครื่องประดับกาย ออกใส่ในแผ่นดิน
ทองธรรมชาติ เขาก่อพระสฤงปบรรจุพระบรมธาตุ ตั้งใจมุ่งมาดปรารถนาบูชาพระสฤงป ครั้นมาใน
พระศาสนา นี้ นางมาเกิดเป็นสตรีมีอายุได้ ๑๒ ขวบ ขุมทรัพย์ก็ผุดขึ้นมาจากแผ่นดิน เนื่องของ
ให้กับนางนับยั่งนับฉาง ด้วยกุศลผลของนางได้ทำให้ติดตามมาส่งให้ ครั้นตายจากเมืองคน ก็ไป
เสวยผลในเมืองสวรรค์ มีวิมานทองสูง ๑๒ โยชน์ มีนางฟ้าเป็นยศบริวาร ๑,๐๐๐ ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๖ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า เทวบุตรเทวดาทั้งหลาย เมื่อเวลาจะทำบุญให้ทาน น้ำจิตก็
เบิกบานบริบูรณ์ผ่องใส วางน้ำจิตลงไปเป็นเอกกตาศรัทธา เป็นหนึ่งแน่นอน ไม่คลอนแคลนแน่นอน
หนา กำลังศรัทธาไม่ห่อถ้อย เมื่อจะตายรำลึกได้บ่อย ๆ ถึงทำน้อยก็ได้ผลมาก ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๗ นุ่นเนาะ เหาะมาแล้วแลลิบ ๆ เสด็จลงมาแต่ดุสิต บริวารตามติดมา แลดู
ดาษดา ทัวท่องฟ้าเวหาหน บัดเดียวดลก็บรรลุถึงสถาน ลานพระเจดีย์ พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๘ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า นางฟ้าเบื้องหน้าพระศรีอาริย์ มีประมาณแสนโกฏิ เมื่ออยู่
ในมนุษย์โลก ได้รักษาศีล ๕ ศีล ๘ เป็นเนืองนิจ แล้วก็ตั้งจิตคิดสัทธิธรรมรำไป บูชาคุณ
พระรัตนตรัย เลือกอวดดอกไม้ที่ขาว ๆ เข้าที่ใส่บาตรก็สวมน้ำขาว ๆ น้ำใจก็ขาวบริสุทธิ์สะอาด
ทำบุญที่ไรก็ตั้งใจมุ่งมาดปรารถนา เป็นบริวารเบื้องหน้าพระศรีอาริย์ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๒๙ ภนฺเต ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า นางฟ้าทั้งหลายนี้เมื่ออยู่ในมนุษย์ ได้รักษาศีล
บริสุทธิ์บริจาดทาน ถวายจตุปัจจัยแก่ภิกษุสงฆ์ตามความปรารถนา บางพวกก็ถวายของที่เขียว ๆ

บางพวกก็ถวายของที่แดง ๆ บางพวกก็ถวายของที่เหลือง ๆ ไม่เหมือนกัน แล้วก็ตั้งความปรารถนา จะเป็นบริวารเบื้องซ้ายเบื้องขวา เบื้องหน้าเบื้องหลังพระศรีอารีย ครั้นตายก็ได้ขึ้นมาเป็นบริวาร พระศรีอารียสมดังความปรารถนา ผู้เป็นเจ้า ฯ

๔/๑๓๐ ภาณุเต มาเลชย ข้าแต่พระอรหันต์มาลัย พระศรีอารียเมตไตรย ท่านได้สร้างบารมีมากกว่ามากนัก โยมไม่อาจพรรณนาให้แจ้งประจักษ์เสร็จสิ้นได้ จะเล่าถวายได้แต่ย่อ ๆ พอเป็นสังเขปเถิด ปัญญาของโยมนั้น ดูดั่งว่าขากระต่ายอันสั้น ไม่อาจหยั่งน้ำในมหาสมุทรให้สุดสิ้นได้ ฉันทก็ดี ปัญญาของโยมนั้นน้อยหนักน้อยหนา โยมก็พรรณนาบารมี หน่อพระชินสีห์แต่ตามได้พอเข้าใจ พระอารียเมตไตรยพระองค์นี้ แค่ว่าท่านตัดศีรษะออกบูชาธรรม ก็มากกว่าแสนโกฏิ แค่ว่าท่านเสียสละบุตรภรรยาออกให้ทาน ก็มากกว่าแสนโกฏิ ท่านควักดวงนัยนาซ้ายขวาออกบูชา ก็มากกว่าแสนโกฏิ ท่านเชือดเนื้อแลหัวใจออกให้ทาน ก็มากกว่าแสนโกฏิ ไซ้จะบำเพ็ญแต่ทานบารมีอย่างเดียวยากมิได้ ท่านได้นำเพณีสถาปนาบารมีนั้น ก็มากกว่าแสนโกฏิ ท่านบำเพ็ญเนกขัมมบารมีออกบรพชา ก็มากกว่าแสนโกฏิ ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี ศรัทธาบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี บารมีทั้ง ๑๐ นี้ แต่ละอย่าง ๆ ก็นับได้แสนโกฏิ ท่านสร้างบารมีมา ๓ อย่าง คือ ปัญญาธิกอย่างหนึ่ง ศรัทธาธิกอย่างหนึ่ง วิริยาธิกอย่างหนึ่ง เป็น ๓ อย่างด้วยกัน พระปัญญาธิกนั้นยิ่งด้วยปัญญา สร้างบารมี ๔ อสงไขยแสนกัป พระศรัทธาธิกนั้นยิ่งด้วยศรัทธาสร้างบารมี ๘ อสงไขยแสนกัป พระวิริยาธิกนั้นยิ่งด้วยความเพียร ๑๖ อสงไขยแสนกัป พระเจ้าข้า องค์พระศรีอารียหน่อบรมโพธิสัตว์เจ้านี้ ท่านสร้างพระบารมีมาถึง ๑๖ อสงไขย น้ำใจของท่านยิ่งทั้งปัญญาแลศรัทธาแลความเพียร จะเรียกว่าปัญญาธิก ศรัทธาธิก วิริยาธิก ทั้ง ๓ อย่างก็ได้ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าอรหันต์มาลัย ปัญญาของโยมนั้นน้อยหนักน้อยหนา ไม่อาจพรรณนาถวายให้สิ้นสุดได้ ท่านเสด็จมาถึงแล้ว ท่านมานั่งอยู่ที่นั่นแล้ว พระผู้เป็นเจ้าจงไต่ถามท่านตามความปรารถนาของพระผู้เป็นเจ้าเถิด ฯ

สกุกโก เทวราชา ปางนั้นท้าวศักรินทร์เทวราช เมื่อพระเมตไตรยเสด็จลินลาศกลับเข้าไปในวิมาน พระองค์ก็ถวายนมัสการอ้าลา พระอรหันต์มาลัย พานางเทพอัปสรเข้าไปถวายนมัสการพระเจดีย์ฐาน แล้วก็กระทำปทักษิณาสรรพโดยเคารพ แล้วพระองค์ก็เสด็จกลับไปสู่ทิพพิมานของพระองค์ รับทานวิสัยนามาพอลงลงศรัทธาท่านหายกทายิกา ก็สมควรจวนเวลายุติด้วยคำอัมรินทร์าแต่เพียงนี้ เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

คำพระศรีอารียสันทนา กับพระมาลัย ผูก ๕

๕/๑ ตพนนุตร์ เอโก เทวปุตฺโต สหสฺส อจฺจเรหิ ปริวฺตฺโต อากาเส ปกฺขนฺทิตฺวา จุฬามณีเจดีย์ วนฺทิตฺติ ฯ

ณ บัดนี้เอาตามผู้สมมติว่าแทนที่พระศรีอารียเมตไตรย จะได้รับทานว่าแทนเทวบุตร เทวธิดา ๑๒ พระองค์เสียก่อน แล้วจะย้อนยกเรื่องพระอารียเมตไตรยขึ้นอธิบายเมื่อฝ่ายหลัง ดำเนินความว่า ตพนนุตร์ ในลำดับนั้นพระอรหันต์มาลัยกำลังสั่งสนทนา กับสมเด็จพระอมรินทราธิราชยังไม่ทันจะขาดคำ เอโก เทวปุตฺโต ยังมีเทพบุตรองค์หนึ่ง บริวารพันหนึ่งเหาะมาบนอากาศ มาเพื่อจะอภิวัตน์มัสการพระเจดีย์ฐาน ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ หยุด ฯ

ตทา อริยมเตฺยโย โฬธิสฺสโต โภฏิสฺสทสฺสเสหิ ปริวารเหหิ เทวคณฺเหหิ ปริวฺตฺโต ตฺสิตถวเน โอตริตฺวา วิวิธํ รุจิรํ เทวปภาสํ ปชฺชลิโต อญฺญุสํ เทวานํ นิพฺพโภาสํ อภิภุชฺช ติรกกานญฺจ โอบาสํ นกฺขตฺตรราชา วิย เทวราชา สิลาย อาคโตติ ฯ ตทา อริยมเตฺยโย โฬธิสฺสโต

ปางเมื่อสมเด็จพระศรีอารียเมตไตรย เห็นหน่อพระบรมโฬธิสฺสว พระองค์ทรงปรารภ จะมานอบนบนมัสการ พระจุฬามณีเจดีย์ฐาน ในวันอุโบสถอุโบสถมี ๔ คำ พระองค์เสด็จเข้าสู่ที่ชำระสระสงองค์กายา ด้วยทิพสุคนธาน้ำหอมฟุ้งจรจับใจชื่นชมภิรมย์หรรรษา ผลัดพระภูษาผ้าทรงอันเป็นทิพย์ แล้วพระองค์ทรงประดับประดาพิริยพิจิตรไปด้วยแก้วแล้วไปด้วยทอง พระหัตถ์ทั้งสองประคองหีบทิพบุปผา มาลามาลับรูปเพียนชวลา* แล้วพระองค์เสด็จมา ในท่ามกลางหมู่ นางเทพอัปสรกัญญาณารี ๔ แสนโกฏีเป็นยศบริวาร แวดล้อมมาทั่ว ๔ ด้าน ด้านละแสนโกฏี เบื้องซ้ายเบื้องขวาเบื้องหน้าเบื้องหลัง นางทั้งหลายเหล่านั้นก็ประนมกร เชิดชูบุปผาทองเหาะลอย ล่องเลื่อนมาบนเวหาอากาศ ด้วยเดชอำนาจพระสมเด็จสภารมี ของหน่อพระชินสีห์โฬธิสฺสว ดูพระองค์ก็รุ่งเรืองจรัสกว่าเทวดาทั้งหลาย ปุณฺณมายุ จนฺโท ยถา มีครุวนาดุจดั่งพระจันทร์ในวันเพ็ญ อันรุ่งเรืองอยู่ในหมู่ดาวนักษัตรฤกษ์ สมเด็จพระเมตไตรยหน่อบรมโฬธิสฺสว พระองค์เสด็จออกมาจากดุสิตพิภพเหาะมาครั้งนั้น ประกอบไปด้วยมหัศจรรย์กว่าเทวดาองค์อื่น ดูพิลึกครึกครื้น ดาษดื่นเหาะมาในอากาศ เลื่อนลอยลั่นลาลงมาสู่ดาวดึงส์สวรรค์ เพื่อจะถวายอภิวันทนา พระจุฬามณีเจดีย์ฐาน ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

เมตฺเตยฺโย โฬธิสฺสโต สมเด็จพระศรีอารียเมตไตรยครั้งถึง จึงเสด็จลั่นลาลงเข้าไปสู่ ลานพระเจดีย์ ยกพระกรอุทิศประนมอันมณีสการกระทำสักการบูชา ปทกฺขิณํ กตฺวา

* ชวลา (ใบ) = ตะเกียง

๕/๑๘ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า คนที่วก่อนนั้น มันตั้งใจจะแทงสัตว์นี้ ก็ถูกสัตว์นี้เหมือนหมาย มันหมายจะฆ่าชีวิตไหน ก็ถูกชีวิตนั้น อย่างนี้จึงเป็นอนันตริยกรรม ดังพระบาลีท่านว่าไว้ว่า ชมมาเรสิ เราจะฆ่าชีวิตอันนี้ ๆ คนที่วกทีหลังไม่เป็นอนันตริกรรมนั้น เพราะมันคิดจะยิงชีวิตอื่น ปืนขัดไปถูกชีวิตพ่อแม่อย่างนี้ จึงไม่เป็นอนันตริกรรม ฯ

๕/๑๙ อ้อ อรหันตฆาตนั้นหรือ ผู้เป็นเจ้า คือคนมันฆ่าพระอรหันต์ ถึงท่านยังไม่ได้สำเร็จพระอรหันต์ มีบุคคลไปทุบตีแทงฟัน ท่านให้ได้ความลำบากเวทนา ท่านปลงปัญญาสังขารธรรม เป็นอนิจจังทุกขังอนัตตา ท่านก็ได้สำเร็จพระอรหันต์ ดับขันธเข้าสู่พระนิพพาน ด้วยเวทนาป่วยเจ็บเพราะเหตุนี้ อย่างนี้ก็เป็นอรหันตฆาต ตกนรกมหาวิจิ ไม่ทันศาสนาโยมแล้วผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๐ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ภิกษุณีชุกนั้น คือคนประทุษร้าย ทำลายนางภิกษุณี ที่ได้อรหันต์แล้ว เหมือนนันทมานพนั้นเป็นไรเล่า นันทมานพนี้ชอบนางอุบลวรรณา มาตั้งแต่นางยังไม่ได้บวช เมื่อนางมาบวชได้สำเร็จพระอรหันต์ นางก็ออกไปอยู่กุฎในป่า มาวันหนึ่งนางไปบิณฑบาตสาย นันทมานพได้ที ก็เข้าไปลี้ชอนตัว หมอบตัวอยู่ใต้เตียง ครั้นภิกษุณีกลับมาแต่บิณฑบาต นันทมานพก็เข้าไปลี้ชมเหงแห่งนางภิกษุณี เมื่อได้สมความปรารถนา นันทมานพก็กลับไป แต่พอลงจากกุฎ เหยียบพื้นปฐพี พระธรรมก็สุมเอาตัวไป ไหม้อยู่ในมหาวิจิ ทำอย่างนี้เรียกว่า ภิกษุณีชุก ถึงอย่างนางภิกษุณียังไม่ได้พระอรหันต์ก็ดี แต่ว่าท่านรักษาศีลบริสุทธิ ไม่ยินดีในการเมถุน บุคคลผู้ใดไปชมเหงท่านด้วยกำลังตัว ก็ภิกษุณีชุกเหมือนกัน ถ้านางภิกษุณินั้นยินดีด้วย ก็ไม่เป็นภิกษุณีชุก เมื่อนางภิกษุณีไม่ยินดีด้วย ชื่นชมเหงฝ่ายเดียว เป็นภิกษุณีชุก ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๑ อ้อ เถยสังวาสนี้ คือคนลักเพศ เพศตัวเป็นคฤหัสถ์ เอาผ้าเหลืองมานุ่งห่มเอาเอง ตั้งตัวว่าเป็นภิกษุสามเณร นับพัสดารับอภิวาทอาสนะ ของภิกษุสามเณรอื่นอย่างนี้เป็นลักเพศ เรียกว่าเถยสังวาส ถ้าคนหนีภัยหรือคนจนหาเลี้ยงชีวิตมิได้ เอาผ้าเหลืองมานุ่งห่มเข้าแล้วก็หนีไป ให้พ้นภัยได้แล้ว ก็เปลื้องออกเสีย หรือเอาผ้าเหลืองมาห่มห่มพอกันหนาวก็ดี แก่จนพอหาข้าวเลี้ยงชีวิตได้คราวหนึ่ง แล้วก็เปลื้องออกเสียไม่นับพัสดา ไม่รับอภิวาทอาสนะของภิกษุสามเณรอื่น อย่างนี้ไม่เป็นเถยสังวาส ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๒ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ไฉนใจบาปหยาบช้าอย่างนี้ จะทนศาสนาโยมที่ไหน ด้วยมันทุบตีต่อของสงฆ์ให้แตก แหกย่อยยับบาปนักทีเดียว นี่แน่ะ โยมจะเล่าให้ฟัง ลูกศิษย์พระมหากัสสปคนหนึ่ง มันโกรธพระมหากัสสป เมื่อเวลาวันหนึ่งท่านไปบิณฑบาต มันทุบตีต่อตุ่มน้ำ ถ้วยชามแตกหมด แล้วมันก็หนีไป ครั้นอยู่มาหน่อยหนึ่ง ก็มีเหตุอันเป็นขึ้นมา ตายแล้วก็ไปเกิด

เป็นอัครฉัตเปรต ไฟไหม้เผาอยู่เป็นนิจ ติดแต่หาง เปลวโอบมาหัว ติดข้างหัว เปลวก็โอบมาหาง เปลวไฟก็ไปประชุมกันเข้าที่กลางหลัง อดเข้าอดน้ำทนทุกข์เวทนา ไฟไหม้เผาอยู่สิ้นกาลช้านาน ยังอีกคนหนึ่งผู้เป็นเจ้า มันเอาไฟเผาวัตถุใหม่ เข้าของเสียสิ้นหมด เมื่อมันตายแล้วก็ไปตกนรก มหาวิจิ ครั้นพ้นจากนรกแล้ว ก็ได้มาบังเกิดเป็นเศรษฐีภูฏาเปรต มีไม้ค้อนเหล็ก ๖๐ อัน ต่อย ศีรษะมันอยู่เป็นนิจ อันนั้นขึ้น อันนั้นลง อันนั้นลง อันนั้นขึ้น ไม่ขาดเลย คนทุกข์ต่อของสงฆ์นี้ บาปมากมายหลายอย่าง ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๓ ไม่เป็นไรผู้เป็นเจ้า แต่มันจะเป็นเส้น ฯ

๕/๒๔ ทำไมฟังไม่ออกเล่า เส้นมันโตกว่าไร กัดเข้าที่ไหน เจ็บยิ่งกว่าไร พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๕ มันจะฟังใคร ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๖ มันจะทันมาแต่ไหน ผู้เป็นเจ้า โยมจะเล่าให้ฟัง เมื่อคราวครั้งศาสนาพระเจ้าปดุง สัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นนั้นพระราชกุมารเจ้า ๓ พระองค์ ถวายทานแก่พระเจ้าพระสงฆ์ ๓ เดือน จึงสั่งให้เสมียนนายคลังเบิกเงิน ออกมาจ่ายเข้าของทำบุญ พวกทำงานการแลพ่อครัว ข้าชาย หญิงทั้งหลายสำหรับใช้งานการของพระราชกุมาร ท่านให้ทำถวายพระเจ้าพระสงฆ์ พระยังไม่ฉัน มันก็ชวนกันกินเสียก่อน ของอะไรที่มันก็เลือกกินเสีย เป็นคนกินของสงฆ์ ครั้นตายก็ไปตกนรก เสวยทุกข์เวทนา อดอยากเข้าน้ำอยู่ถึง ๙๑ กัป อิมสมิ ภาทุกปเป ครั้นมาถึงภัทรกัป อันนี้ก็ ได้มาบังเกิดเป็นเปรต ตั้งแต่ศาสนาพระกุกกสันตมา จนถึงศาสนาพระสมณโคตมบรมครูเจ้า เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายทาน อุทิศส่วนกุศลผลบุญไปให้เปรตทั้งหลายนั้น ฯ ได้รับส่วนบุญจึง ได้พ้นจากความทุกข์ นี่แลผู้เป็นเจ้า คนกินของสงฆ์บาปมาก ต้องไปทนทุกข์เวทนานานนัก ไม่ทันศาสนาโยมดอก ผู้เป็นเจ้า อย่างว่าแต่กินมากเลย แด่กินนิดหน่อยก็บาปทีเดียว เมื่อครั้งนั้น ชาวบ้านนิมนต์พระสงฆ์ไปนั่งอยู่ที่ศาลา ต่างคนต่างจัดแจงแต่งสำหรับจะเอาไปถวายพระสงฆ์ ไปนั่งอยู่ที่ศาลา คนผู้หนึ่งแบกกระบุงเดินเข้ามา จะเอาไปใส่บาตร ยังมีกาดัวหนึ่ง บินพาดลงมา เกาะอยู่ที่ชายคา บินโฉบลงมา จิกกินเข้าในกระบุง กินเข้าไป ๓ คำ เมื่อเวลากาดัวนั้นตาย ก็ไปเกิดเป็นกากเปรต ยืนอยู่ที่ตีนเขาศิขณภูฏ หัวเป็นหัวกา ตัวเป็นตัวเปรต สูง ๓๐๐ เส้น ไฟไหม้เผาอยู่เป็นนิจ ทนทุกข์เวทนา อดเข้าอดน้ำอยู่ช้านานนักหนา ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๗ อ้อทำไมจะไม่รู้จักเล่า ถ้าเป็นบรมโพธิสัตว์แล้ว ก็มักเกิดเป็นสัตว์เผือกมันแล ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๘ อ้อผู้เป็นเจ้า ว่าผิดประชุมที่ไหน พระโพธิสัตว์จะมาสร้างบารมี คราวหนึ่ง ๔ องค์ ๕ องค์ ก็อย่างมากแล้ว พระโพธิสัตว์จะมาแต่ไหน ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๒๙ อะไรผู้เป็นเจ้าของ นี่ไม่รู้จักอะไรบ้างเลย ว่าวนวายไปที่เดียว นี่เนาะพระโพธิสัตว์มาสร้างบารมี ถ้าท่านเกิดเป็นสัตว์เผือกแล้ว ก็ผิดดูประหลาดกว่าสัตว์ทั้งปวง แล้วก็ฉลาดมีกำลังวังชา มีความเมตตาจิตก็มาก ถึงจะเกิดเป็นมนุษย์ก็แปลกกว่ามนุษย์ทั้งปวง มีสติปัญญามาก แล้วก็เป็นคนดีมีกตัญญู เลี้ยงดูพ่อแม่ เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ ถ้าพระโพธิสัตว์แท้ ก็เป็นเช่นนี้ ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

๕/๓๐ อ้อ ไม่ทันศาสนาโยมสิ บาปมากนักทีเดียว ไฉนตีตำพ้อแม่ เป็นคนใจบาปหยาบเข้าทารุณ พ่อแม่ท่านมีคุณแก่ลูกมากนัก เมื่อเราท่านยังเด็กเล็กน้อยนั้น ท่านได้เลี้ยงได้ดู ได้ความลำบากมาก กลางคืนจะนอนก็ไม่เต็มตา กำลังนอนหลับถูกร้องให้ พ่อแม่ก็ต้องลุกขึ้นขับกล่อม ถนอมให้กินนม อุ้มขึ้นเขยชมกว่าจะหายร้องให้ ถ้าเจ็บท้องพ่อแม่ก็เอารากกล้วย น้ำนมหาหิงคุ์ฝนประคบท้อง บางทีกำลังกินข้าวอยู่ ลูกร้องไห้ก็ทิ้งข้าวมาอุ้มลูก ท่านได้ความลำบากมากนัก ถ้าลูกซี้ร้อนวางไม่ลง นี่มันแสนลำบาก ถ้ามันมีเงินทองมาก มีผู้คนช่วยอุ้ม ค่อยยังชั่วหน่อยหนึ่ง ถ้าเป็นคนคู่ผิวตัวเมียแล้ว นี่มันแสนลำบาก หุงข้าวกินต้องอุ้มลูกไว้มือหนึ่ง แต่อย่างนั้นไม่พ้นลูกจะร้องให้ แม่กินข้าวไม่ใคร่จะอิ่มท้อง บางคนก็ต้องเป็นหนี้เขา เพราะลูกนั้นก็ขี้มุก จะว่าข้างพ่อแม่เลี้ยงลูก ได้ความลำบากมากไม่รู้สิ้นรู้สุด เพราะอย่างนั้นพ่อแม่จึงมีคุณแก่ลูกมากนัก เมื่อเลี้ยงโตแล้วท่านสอนง่าย พ่อแม่ก็ชื่นใจ บางคนแม้ว่ามันค่อย ๆ มันดันขึ้นเสียงดังให้ได้ยินสองบ้าน ๓ บ้าน มันเถียงพ่อแม่ตอบคำไม่ให้ตกปาก มันทำให้ท่านผู้มีคุณ น้ำมูกน้ำตาตก คนเช่นนี้บาปนัก ถ้ารู้ตัวว่าตัวผิดก็เข้าไปกราบไหว้ ชมาโทษเสียอย่าทำต่อไป อดสำหรับปฏิบัติพ่อแม่ แลกระทำบุญอย่างอื่นอีกบ้าง ก็พอจะพ้นศาสนาโยมได้ แต่คนที่ตีตำพ้อแม่ นี่ไม่ทันเป็นแท้ เพราะน้ำใจมันบาปหยาบเข้าทารุณ ไม่รู้จักคุณพ่อคุณแม่ โยมจะเล่าให้ฟังอีกเรื่องหนึ่ง เมื่อครั้งศาสนาพระกัสสป มีลูกเศรษฐีคนหนึ่ง พ่อตายตั้งแต่แม่ ลูกนั้นซี้ดอัน^{*} รันโกง ไม่รู้จักพ่อแม่ วันหนึ่งไปลาแม่ จะไปค้าสำเภากับเขา แม่ห้ามไม่ให้ไป ด้วยว่าลูกคนเดียวรักใคร่มากนัก ลูกจะไปแม่ไม่ให้ไป แต่ห้ามกันไปมาจะนี้ ลูกมันก็หนีไปได้ ความที่แม่รักลูก กลัวว่าลูกจะได้รับความลำบาก ก็วิ่งตามไปจุตลากลูกไว้ จะให้ลูกกลับมาบ้าน ลูกมันโกรธขึ้นมา กลับตีเขา มารดาล้มลง แล้วก็วิ่งหนีลงเรือไปได้ พอเรือแล่นไปได้สองวันสามวัน เรือนั้นก็ติดนิ่งอยู่กลางทะเล^๒ พวกสำเภาก็เอาลูกเศรษฐีนั้น ใส่ลงในเรือขวงลอยไปเสียในทะเล แล้วสำเภาก็แล่นไปได้ เรือขวงนั้นก็ลอยไปติดเกาะอุสุทธรณวก ลูกเศรษฐีก็เดินขึ้นไปได้ เห็นเปรตทงจักรตัดหัว เลือดไหลตามตัว ร้องให้ทนทุกขเวทนา ลูกเศรษฐีคนบาปหนา ตีตำพ้อแม่ แลเห็นทงจักรเป็นดอกไม้

* ซี้ดอัน = ค้อ

๒ ทะเล (โบ) = ทะเล, ในน้ำ

เลือดที่ไหลตามตัวนั้น เห็นเป็นเครื่องประดับ เสียงเปตรร้องให้ฟังเป็นเสียงขับร้อง ของงจักรบน หัวเปตร ๆ ก็จับโยนมาให้ กงจักรก็มาติดอยู่บนหัวลูกเศรษฐี ๆ ก็ร้องให้ตกนรกทั้งเป็นนั่นแล ผู้เป็นเจ้า คนตีค่าพ่อแม่บาปมากนัก มันไม่ทันศาสนาโยมแล้ว ฯ

๕/๓๑ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า โคตมพุทธศาสน ในเมื่อศาสนาพระสมณโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่ถ้วน ๕,๐๐๐ วัสสาแล้ว ตั้งแต่นั้นไป สัตว์จะหนาไปด้วยอกุศล กามราคะลวงเขตลวงแดนกัน จะมีได้เคราพยาเกรงแก่กัน พี่ป้าน้าอาลูกหลาน ก็จะมีอยู่สมัครสังวาสเลี้ยงดูเป็นผิวเป็นเมียกัน แลสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ก็จะมีมากไปด้วยโลภ โทโส โมโห หวงแต่การบาปต่าง ๆ อายุสัตว์นั้นก็จะมีน้อย ถอยลงไปทุกทีทุกที จนถึง ๑๐ ปี เป็นอายุขัย สัตว์ทั้งหลายครั้งนั้นอายุได้ ๕ ปี กระทำการมงคลอยู่เป็นผิวเมียกัน ตสมิ กาล ในกาลนั้น เกิดมิลล์ญญี่ฆ่าฟันกันตายถึง ๗ วัน คนครั้งนั้นเห็นกันเข้าก็สำคัญว่าเนื้อว่าสุกร จับทอนไม้กลัดกลายเป็นหอกดาบ ฆ่าฟันกันตายกลาดเกลื่อนไปในชมพูทวีป แต่ยังไม่ถึงมิลล์ญญี่ อีก ๗ วันจะถึงนั้น เทพดาก็ลงมาเป่าร้องว่า อีก ๗ วันจะเกิดมิลล์ญญี่ คนผู้ใดที่มีกุศลอยู่บ้านกลัวความตาย ก็หนีเข้าไปซ่อนเร้นอยู่ในซอกห้วยแลธารเขาแต่ผู้เดียว คนพวกนั้นก็พ้นจากความตาย เมื่อถ้วน ๗ วันแล้ว คนทั้งหลายที่ซ่อนอยู่นั้นก็ออกมา ครั้นเห็นเข้าแล้วก็อดกันร้องไห้ว่าไรกรไกรกัน คนทั้งหลายคราวนั้นก็มีความเมตตาจิตต่อกัน ชักชวนกันรักษาศีลเจริญพร ด้วยอานุภาพแห่งศีลก็เร่าร้อนขึ้นไปถึงเบื้องบน ฝนก็ตกลงมาถึง ๗ วัน ล้างซากอสุภทั้งหลาย ลอยไปสู่มหาสมุทรที่ คนที่มีปัญญาเมตตาจิต คิดกันรักษาศีล อายุก็ยืนนิยฺญขึ้นไปได้ ๑๐ ปี ลูกอายุ ๒๐ ปี หลานอายุ ๔๐ ปี ทวีขึ้นไปถึงอสงไขย ตั้งแต่นั้นไปคนทั้งหลาย ก็มีใจประมาณว่าเราไม่เคยเห็นคนแก่คนตาย เมื่อคนทั้งหลายมีใจประมาณเข้าแล้ว อายุสมิ^๑ สัตว์ก็น้อยถอยลงไป ตั้งอยู่เพียง ๘ หมื่นปี ภาณุเต มาเลยุย ข้าแต่พระอรหันต์มาลย คราวนั้นพื้นชมพูทวีปบริบูรณ์ด้วยโภชนาหาร ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล ฤดูแล้ง ๑๕ วันตก ฤดูลม ๑๐ วันตก ฤดูฝน ๕ วันตก เมื่อฝนตกนั้น ตกแต่เที่ยงคืนไปค่อนรุ่งยังไซ(ม)แผ่นดินให้จำเริญ ชาวชมพูทวีปก็บริบูรณ์มากไปด้วยความสุข แต่ชั้นรากไม้ใบหญ้าเหือกมันมีรสอร่อย ชาวชมพูทวีปไม่ต้องทำอะไรไถนา เมล็ดข้าวตกลงบนแผ่นดินก็งอกขึ้นเอง แดกหน่อตั้งกอออกรวง ครั้นสุกก็นำออกเป็นเข้า^๒สาร ไม่ต้องสีต้องซ้อม ผู้ใดปรารถนาเท่าใด ก็ไปขนเอามาตามความปรารถนาของตน ครั้นนั้นพื้นแผ่นดินก็ราบด้วยหน้ากองขัย แม่น้ำลำคลองน้อย คลองใหญ่ ก็ไหลขึ้นข้างหนึ่ง ไหลลงข้างหนึ่ง ไม่ลึกซึ่งเพียงกลางแห้งกลางชา เต็มเปี่ยมขอบฝั่ง แต่พอกาไถก็ล้มลงกินได้ บ้านเรือนก็ไม่ห่างไกลกัน พอไถบิณถึง อนึ่งแก้วแหวนเงินทอง ผุดเนื่อง

^๑ อายุสมิ (โบ) = อายุ

^๒ เข้า (โบ) = ข้าว

นองเกลื่อนกลาดไปทั่วแผ่นดินปฐพี ไม่มีใครจะแย่งชิงกัน คนครั้งนั้นล้วนแต่กินเครื่องทิพย์ จะปรารถนาสิ่งไรก็ไปเก็บเอาที่ตันทามพฤกษ์^๑ คนครั้งนั้นงามนงามหนา รูปร่างกายหน้าตา เหมือน ๆ กัน สันโดษผิวเดียวเมียวเดียว มีได้ทั้งสภาพยาบาท อาฆาตจองเวรซึ่งกันแลกัน คนครั้ง นั้นมีความเมตตากรุณาแก่กัน เหมือนหนึ่งสัตว์ที่เคยเป็นเวรกัน เช่นแมวกับหนู งูกับพังพอน กากับนกเค้า เห็นกันเข้าก็มีความรักใคร่ซึ่งกันแลกัน ภาณุเด มาเลยยุย ข้าแต่พระอรหันต์มาลัย คนครั้งนั้นไม่มีคนพินาศตาบอด ง่อยเปลี้ยเสียขา ใบ้ำเสียจริตผิดประหลาด โรคพยาธิ อาพาธไข้เจ็บทั้งหลาย ไม่มีเลยพระเจ้าข้าพระมาลัย คราวนั้นแล โยมจะลงไปตรัสในมนุษยโลก พระผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๓๒ โยมลงไปเกิดในตระกูลพรหมณ์ มหาสารปโรหิต ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๓๓ บิดาชื่อสุพรหมพรหมณ์ปโรหิต มารดาชื่อพรหมวดี อัครมเหสีชื่อจันทมูติ บุตรชายชื่อพรหมวิฆเนศวร ฯ

๕/๓๔ เมืองที่โยมอยู่ชื่อเกตุมิตินคร ฯ

๕/๓๕ โยมประสูติในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ฯ

๕/๓๖ โยมออกสู่มหาภิเนษกรรมณ์ อายุได้ ๘ พันปี ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๓๗ โยมกระทำทุกริกิริยามหาปธาน ๗ วัน ก็ได้สำเร็จพระปรมาภิเชกสมโพธิญาณ เป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภายได้ต้นไม้กาละหิง เป็นไม้ศรีมหาโพธิ์ ฯ

๕/๓๘ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า พระยาทุสฺสคามินี เป็นอัครสาวกเบื้องขวา ชื่อโสภณเถร พระยา ศรัทธาพิสส เป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย ชื่อพรหมเทวเถร ฯ

๕/๓๙ ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า แผ่นดินตั้งขึ้นได้ ๑๒ อันตรกัป มีพระพุทธเจ้ามาบังเกิด ทรงพระนามชื่อว่า พระกุกกุสันธสัมมาสัมพุทธเจ้า พันพระกุกกุสันธมาอีก ๑๐ อันตรกัป พระโกนาคมนได้มาตรัสพันพระโกนาคมน มาได้อีก ๑๐ อันตรกัป พระกัสสปะได้มาตรัส พัน พระกัสสปะมาอีก ๑๐ อันตรกัป พระสมณโคตมได้มาตรัส พันพระสมณโคตมอีก ๑๐ อันตรกัป โยมจึงจะได้ไปตรัส ทรงพระนามชื่อว่า พระศรีอาริยมตไตรย ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๔๐ ข้าแต่ ผู้เป็นเจ้า อายุสัตว์ถึงสองไชย แล้วลดน้อยถอยลงไป อายุสัตว์ตั้งอยู่ได้ เพียง ๑๐ ปี เรียกอันตรกัปหนึ่ง ผู้เป็นเจ้า ฯ

๕/๔๑ นานนักพระผู้เป็นเจ้า โยมจะเล่าให้ฟัง แต่โยมได้สร้างบารมีมาถึง ๒๐ สองไชย กำไรแสนมหากัป เมื่อโยมตรัสนั้น จะได้มีมารมาประจัญหาได้ ด้วยอำนาจกุศลผลบารมีของ

^๑ กามพฤกษ์ (ปาก) = กัลปพฤกษ์

^๒ กระกุล (ปาก) = ตระกุล

โยม แลเหวดามาเฝ้าแห่นมน้อยนั้น แต่ล้วนท่านมีอาณานาฬามาก ๆ พระยามารธาธิราช ก็ไม่อาจเข้ามาได้ ด้วยเดชศีลทานการกุศลเข้าป้องกันไว้ ภาณุเต มาเลยย ข้าแต่พระอรหันต์มาลัย ครั้งนั้นชาวชมพูทวีป มีความสุขสบายใจ ก็ดีแต่จะให้ท่านรักษาศีล จำริฎเมตตภาวนา สดับฟังพระสัทธรรมเทศนา คนในศาสนาโยมครั้งนั้น มีแต่ไปสวรรค์แลนิพพาน จะได้มีคนไปเกิดในอบายทั้ง ๔ คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉานไม่มีเลย คนในศาสนาโยมไม่มีคนโรคาพยาธิต่าง ๆ นั้น เพราะโยมให้ยาเป็นทาน ศาสนาโยมไม่มีคนพิการ ง่อยเปลี้ยเตี้ยค่อมนั้น เพราะโยมเคาพรทานผู้มีศีล ท่านผู้เฒ่าผู้แก่ ศาสนาโยมไม่มีคนตาบอด เพราะโยมแลดูภิกษุสามเณรด้วยตาอันบริบูรณ์ผ่องใส ศาสนาโยมไม่มีคนหูหนวกนั้น ด้วยโยมเจียโลตพิงกรรมโดยเคาพร ศาสนาโยมไม่มีคนบ้า นั้น เพราะโยมรักษาศีลบริสุทธิ์ แล้วโยมได้สั่งสอนธรรมอันเป็นแก่นสาร แก่สรรพสัตว์ทั้งปวง ศาสนาโยมไม่มีคนโง่ นั้น เพราะโยมได้บอกหนทางให้แก่ท่านผู้มีศีล โยมกล่าวถ้อยคำอันอ่อนหวาน สากการธรรมเทศนา ด้วยสุรเสียงอันไพเราะ เพราะจับจิตโสมนัส ศาสนาโยมไม่มีคนขัดสนจนยาก ย่อมบริบูรณ์ด้วยแก้วแหวนเงินทองของต่าง ๆ รูปร่างอันสำอางงามเสมอกัน เพราะโยมมีใจเกษมศานต์รักษาศีลบริสุทธิ์ แล้วให้ทานแก่มนุษย์ที่ยากจนไข้ใจ แลสัตว์ดิรัจฉานมันมาสู่สำนักโยม ศาสนาโยมจึงบริบูรณ์นักหนา ภาณุเต มาเลยย ข้าแต่พระอรหันต์มาลัย เมื่อพระผู้เป็นเจ้ากลับลงไปสู่มนุษย์โลก จงจดจำนำเอาถ้อยคำของโยมไปบอกเล่าแก่ชาวชมพู ให้รู้ทั่วกันว่า ผู้ใดจะใคร่ประสงค์พบโยม ก็อย่าได้มีความประมาทให้หลุดสำหรับรักษาศีล บำเพ็ญทานภาวนาอย่าให้ขาดได้ ตั้งใจสดับธรรมเทศนา หมั่นปรนนิบัติบิดามารดาของตน ขอนิมนต์พระผู้เป็นเจ้า จำเอาไปอย่าได้ลืมเลย เจ้าพระคุณอรหันต์มาลัยเอ๋ย เร่งจดจำนำเอาไปบอกเล่าแก่ชาวชมพูให้เขารู้ให้จงได้ โยมจะถวายนมัสการลาพระผู้เป็นเจ้ากลับไปโพธิสตโต สมเด็จพระศรีอาริยมตไตรยหน่อบรมโพธิสัตว์ เมื่อสั่งพระอรหันต์มาลัยเสร็จสรรพ พระองค์ก็ถวายคำนับนมัสการลา พานางเทพอัปสรสาวศรีสวยสะอาด ถวายอภิวัตวันทนา พระจุฬามณีเจดีย์ฐาน ถวายนมัสการแล้วก็กระทำประทักษิณาลิ้นสามรอบ นบนอบโดยสัจเคาพร แล้วพระองค์ก็เหาะเลื่อนลอยไปในอากาศ ดาตาศไปด้วยนางสาวสวรรค์ แวดล้อมอเนกอนันต์เป็นยศบริวาร เปรียบปานดังดวงดาวนักขัตฤกษ์อันแวดล้อมด้วยพระจันทร์ พระบรมโพธิสัตว์ก็ผายผันกลับหลัง ยังดุสิตเทวสถาน อันเป็นทิพพิมานของพระองค์ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

หมดคำพระศรีอาริยโมตริแต่เพียงนี้ ฯ

อภิธานศัพท์

กลด	ร่วม, เรียกร่มขนาดใหญ่มีด้ามยาวสำหรับพระอุรังคิโดยเฉพาะ
กหาปณะ	เงินตราที่มีพิกัดเท่ากับ ๒๐ มาสก หรือ ๑ ตำลึง คือ ๔ บาท
กัป	ระยะเวลาอันนานเหลือเกิน โบราณถือว่าโลกประลัยครั้งหนึ่งเป็นสิ้นกับ หนึ่ง มักใช้คู่กับ กัลป์
โกฏิ	ชื่อมาตรานับเท่ากับ ๑๐ ล้าน
ก่อนแคะ	ค้นหาเอาสิ่งที่ไม่ดีขึ้นมามาให้เจ็บใจ
คะเนงร้าย	รักแกลเบียดเบียน ใช้คู่กับคำว่า ช่มเหง
คำรบ	ครั้งที่
คูถ	ชู้
แคะไค้	ชอกแสกหาเรื่องขึ้นมามาว่า
จรัล	เดินไป
จันทน์	ข้าว, อาหาร (ใช้แก่พระสงฆ์)
เจียว	ที่เดียว, อย่างนั้น, แน่นอน
ข้าวบรุษ	ข้าว หมายถึง ระยะเวลา เพราะฉะนั้น ข้าวบรุษ หมายถึง ข้าวคน เช่น น้ำลิก ๓ ข้าวคน
ข้าวแอก	ข้าว หมายถึง ระยะเวลา, แอก หมายถึง ส่วนของยานพาหนะบางชนิด เป็นไม้วางขวางบนคอวัวหรือควายที่ไถนา หรือเทียมคู่ลากเกวียนหรือ รถ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ข้าวแอก จึงน่าจะหมายถึง ระยะเวลาสั้นๆ
ซัด	สาดโดยแรง, เหวี่ยงไปโดยแรง
ดอกล	คำประกอบให้ได้ความซัดขึ้น (ปาก) มักพูดว่า หรอก
ดันทุรัง	ดื้อดึง, ไม่ยอมแพ้
ตะบอย	อาการที่ทำอย่างซัดซ้าไร
ตะพุ่น	พวกคนหลงที่ถูกเกณฑ์ให้เกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้าง
ไตรสรณาคมน์	การถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่ ระลึก
ถมถาน	มากมายก่ายกอง
เถยจิต	จิตประกอบด้วยความเป็นขโมย, จิตคิดขโมย
เถยสังวาส	ลักเพศ

ทักษิณาทน	น้ำที่หลังในเวลาทำทานเพื่ออุทิศผลให้แก่ผู้ตาย, น้ำที่หลังลงเป็นการแสดงว่ามอบให้เป็นสิทธิ์ขาด
ทิฏฐุธรรม	ภพนี้, ชาตินี้
ทุกรกิริยา	การกระทำกิจที่ทำได้โดยยาก ได้แก่ การทำความเพียรเพื่อบรรลุนิพพาน
ทุชก	ผู้ประทุษร้าย
นียต	กำหนด, เทียงแท้, แท้, แน่
นิริยบาล	ผู้คุมมรณ
บัพพานิยกรรม	กรรมที่สงฆ์ทำแก่ภิกษุที่จะพึงขับไล่, พึงขับไล่บุคคลที่พึงขับไล่
เบญจขันธ์	กอง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
ปฏิกานก	ผู้รับทาน
ปฏิสัมภทา	ความแตกฉาน, ปัญญาอันแตกฉาน, มี ๔ อย่างคือ อรรถปฏิสัมภทา ธรรมปฏิสัมภทา นิรุตติปฏิสัมภทา ปฏิภาณปฏิสัมภทา
ปรมัตถ์	ประโยชน์อย่างยิ่ง
ประจัญ	ต่อสู้, ต่อต้าน, ผจญก็ว่า
ประสันนาการ	อาการเลื่อมใส
ปาณาติบาต	การทำลายชีวิตมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ , การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
ผลุน	โดยรวดเร็วทันที (อย่างไม่ได้นึกคาดหมาย)
ผตียง	บอกให้รู้, บอกนิมิต ใ้ว่า ประเดียง ก็มี
พรวน	โลหะทำเป็นรูปกลมกลวงมีลูกกลิ้งอยู่ข้างในเพื่อให้เกิดเสียง ใช้ผูกคอสัตว์ เรียกว่า ลูกพรวน กระพรวน ก็ว่า
พิไร	รำพัน, ร่ำว่า, ร่ำร้อง
พินเฝือ	ยุ่งเหยิง
ภังคิ	ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
ภัทธกัป	กัปอันเจริญ คือ กัปปัจจุบัน มีพระพุทธเจ้าถึง ๕ พระองค์
มหาภิเนษกรรมณ	การเสด็จออกบรรพชาของพระพุทธเจ้า
มหาหิงคุ์	ยางของไม้ล้มลุกหลายชนิดในสกุล Ferula วงศ์ Umbelliferae มีกลิ่นร้อนฉุนและเหม็น นิยมใช้เป็นยาทาภายนอก
มิดลัญญี	ชื่อยุคหนึ่งที่มีแต่รบราฆ่าฟันกัน
มูตร	น้ำปัสสาวะ, น้ำเบา, เยี่ยว

เมณฺ	การร่วมสังวาส
โยม	คำที่พระสงฆ์ใช้เรียกบิดามารดาของตน หรือเรียกผู้ใหญ่รุ่นราวคราวเดียวกับบิดามารดา
รกชัฏ	รกยุ่ง
ระเห็จ	ก. เหาะ, ไปในอากาศ ว. เร็ว มาจากคำว่า เห็จ
ลัดนิ้วมือ	เวลาช่วงขี้นิ้วมือแล้วดีดออก, เร็วฉับพลัน
เส้น	ชื่อแมลงหรือสัตว์ขนาดเล็กมาก ที่กัดหรือทำให้เกิดความระคายเคืองต่อร่างกาย ซึ่งอาจหมายถึงพวกไร เหา เห็บ หมัด หรือมด ก็ได้
แล่น	ไป
วิฏสงสาร	การเวียนว่ายตายเกิด
วิตถาร	กว้างขวาง, มากเกินไป, พิสดาร
วิปัสสนา	การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง
สมุจเฉท	การตัดขาด
ลัก	เอาของแหลมแทงลงด้วยวิธีการหรือเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ กัน, ใช้เหล็กแหลมจุ่มหมึกหรือน้ำมันที่ผิวหนังเป็นอักขระ เครื่องหมาย หรือ ลวดลาย (ใบ) ทำเครื่องหมายลักเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น ลักข้อมือ แสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลกมีสังกัด กรมกองแล้ว ลักหน้า แสดงว่าเป็นผู้ที่ต้องโทษปาราชิกเป็นต้น
สังวร	ความระวัง, ความเหนียวรั้ง, ความป้องกัน ก. สำรวม, เหนียวรั้ง
สังวาส	การอยู่ร่วมกัน, การอยู่ด้วยกัน
สาธารณ	ต่ำ, เลว
สุราลัย	ที่อยู่ของเทวดา, สุวรรค์
หิงสา	ความเบียดเบียน, การทำร้าย
แหน	หวง, ล้อม, รักษา, ฝ่า, ระวัง
อธิกรณ์	เหตุ, โทษ, คดี, เรื่องราว
อนันตริยกรรม	กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด เรียกว่า คุรุกรรม มี ๕ อย่าง คือ ๑.ฆ่าบิดา ๒. ฆ่ามารดา ๓. ฆ่าพระอรหันต์ ๔. ทำให้พระกายของพระพุทธเจ้าห้อเลือด ๕. ทำให้สงฆ์แตกแยกกัน
อนุกูล	เกื้อกูล, สงเคราะห์

อสงไขย	มากจนนับไม่ถ้วน, ชื่อมาตรานับจำนวนใหญ่ที่สุดคือ โกฏิยกกำลัง ๒๐
อสุภ	ไม่สวย ไม่งาม ใช้เรียกซากศพ
อังกาส	ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ
อัตถ์	เนื้อความ, ประโยชน์, ความต้องการ
อุกฤษฏ์	สูงสุด
อุตริ	นอกคอก, นอกทาง, นอกวิสัย
เอกัคตา	ความมีอารมณ์เป็นอันเดียว หมายถึง ความมีจิตแน่วแน่อยู่ในอารมณ์ อันเดียว

ภาคผนวก ค

ภาพบรรยากาศการเทศน์ ๑ ธรรมาส์

ภาพที่ ๘ บรรยากาศขณะพระเทพปริยัติวิธานเทศน์มาลัยสูตร

ภาพที่ ๙ บรรยากาศขณะพระมหาทั้ง ๔ รูปสวดลำนํ้า

ภาพที่ ๑๐ บรรยากาศขณะฟังเทศน์มาลัยสูตรแบบแทรกการสวดลำนํ้า